

Samfundet for Dansk Genealogi og Personalhistorie

Dette værk er downloadet fra

Samfundet for Dansk Genealogi og Personalhistorie

www.genealogi.dk

Bemærk, at hjemmesiden indeholder værker, som er omfattet af ophavsret. For ældre værker, hvor ophavsretten er udløbet, kan PDF-filen frit downloades og anvendes.

For værker, som er omfattet af ophavsret, er det vigtigt at være opmærksom på, at PDF-filen kun må benyttes til rent personligt brug. Distribution og publicering af PDF-filen er ulovlig.

SAMFUNDET
FOR DANSK
GENEALOGI OG
PERSONALHISTORIE
STIFTET 1879

PERSONALHISTORISK TIDSSKRIFT

52DE AARGANG

(9. RÆKKE 4. BIND 4. HÆFTE)

1931

UDGIVET AF
SAMFUNDET FOR DANSK GENEALOGI OG
PERSONALHISTORIE

INDHOLD

	Side
August Hennings' Ungdomsaar. Et efterladt Manuskript af Overretssagfører <i>Paul Hennings</i>	201
En <i>avocat de la cour du Roy de Danne-marck</i> i Dantonprocessen. Af Forlagsboghandler <i>Henrik Koppel</i>	242
Nogle Oplysninger om Søren Kierkegaard 1834—38. Af Kontrolør <i>Sejer Kühle</i>	253
Fortegnelse over den danske Stamtavle-Litteratur i Aarene 1929 og 1930.....	264
Samfundets Anliggender.....	270
Fortegnelse over Medlemmer af Samfundet for dansk Genealogi og Personalhistorie. (1. December 1931).....	271
Register. Af Arkivar og Bibliotekar i Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet <i>H. Hjorth-Nielsen</i>	277

I KOMMISSION: J. H. SCHULTZ ¹/₂ KØBENHAVN

JANUAR 1932

Spørgsmaal af genealogisk og personalhistorisk Natur kunne Samfundets Medlemmer erholde optaget i Tidsskriftet, naar de sendes til Samfundets Sekretær: Arkivar og Bibliotekar i Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet *H. Hjorth-Nielsen*, Malmøgade 5, St. København Ø.

Samfundet for dansk Genealogi og Personalhistorie.

Medlemsbidraget er 12 Kr. aarlig.

Samfundet har siden dets Stiftelse i 1879 udgivet:

PERSONALHISTORISK TIDSSKRIFT

1. Række, Bind I—III (1880—82) ved *F. Krarup*.
1. — , — IV—VI (1883—85) ved *G. L. Wad*.
2. — , — I—IV (1886—89) ved *G. L. Wad*.
2. — , — V—VI (1890—91) ved *H. W. Harbou*.
3. — , — I—III (1892—94) ved *H. W. Harbou*.
3. — , — IV—VI (1895—97) ved *G. L. Grove*.
4. — , — I—II (1898—99) ved *C. E. A. Schøller*.
4. — , — III—VI (1900—03) ved *G. L. Grove*.
5. — , — I—VI (1904—09) ved *G. L. Grove*.
6. — , — I (1910) ved *G. L. Grove og Paul Hennings*.
6. — , — II—VI (1911—15) ved *Paul Hennings*.
7. — , — I—VI (1916—21) ved *Paul Hennings*.
8. — , — I—VI (1922—27) ved *Paul Hennings*.
9. — , — I—IV (1928—31) ved *H. Hjorth-Nielsen*.

I Aargangen 1930 findes Indholdsfortegnelse til Tidsskriftets første 50 Aargange.

Aargangene 1880—1882, 1898 og 1919 er udsolgt. Prisen for Aargangene 1883—1921 er 3 Kr. pr. Bind. Saalænge Beholdning forefindes, sælges Aargangene 1883—1921, med Undtagelse af de udsolgte Aargange 1898 og 1919, for et samlet Beløb af 100 Kr., der, om ønskes, kan afdrages med 10 Kr. pr. Md. Aftale herom træffes med *J. H. Schultz Forlag*. Aargangene efter 1921 koster 15 Kr. pr. Aargang. — Enkelte Hæfter sælges ikke.

Personalhistorisk Tidsskrift kan kun erholdes, naar Medlemsrettigheder i Samfundet erhverves. Henvendelse herom sker direkte til Bestyrelsens Sekretær, Arkivar og Bibliotekar i Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet *H. Hjorth-Nielsen*, Malmøgade 5, København Ø. Foreninger og Biblioteker har Adgang til at blive Medlemmer af Samfundet.

August Hennings' Ungdomsaar.

Et efterladt Manuskript

af **Paul Hennings.**

Den højt fortjente Samler af færøske Folkeviser, Arkivsekretær **Jørgen Bloch**, hvis kultiverede fintstrengede Personlighed og særlig hans utrættelige Hjælpsomhed og Uegennyttighed lever i trofast Minde hos alle, der har kendt ham, var i mange Aar stærkt interesseret i Studiet af August Hennings' efterladte store Haandskriftsamling, der gemmer et rigt selvbiografisk, litterært, politisk og statsøkonomisk Stof. Af disse Manuskripter, forhen i privat Eje, nu opbevarede i Hamborgs Staats- und Universitätsbibliothek, afskrev Bloch forskellige, deriblandt de Breve, Aug. Hennings under et Ophold i København i Aaret 1802 skrev til sin Hustru, og som er af største Interesse for Kendskabet til Livet i Hovedstaden og dens ledende Personligheder Aaret efter Slaget paa Rheden. Selv naaede Bloch af sin Materialesamling kun at se offentliggjort sin som Bidrag til den følsomme Tidsalders Tankeliv vigtige Afhandling, omhandlende Hennings' Forhold til Ernst Schimmelmänn (Museum 1891 og 1894), hans Rejsebrev (Fra Arkiv og Museum I, 1899) samt den instruktive Biografi af ham i Biografisk Lexikon, men Tanken om Udgivelsen af de nævnte Breve fra 1802 optog Bloch lige til det sidste. Efter hans Død i 1911 fortsatte afd. Overretssagfører **Paul Hennings** med sin udprægede familiehistoriske Sans hans Studier over August Hennings' Liv. Han lod bl. a. afskrive i fem Kvarterbind de saakaldte Sophie Wattenbachs Hefter omhandlende Familien Hennings (i Hamborgs Statsbibliothek) og planlagde paa Grundlag af ihærdige Forskninger i forskellige tyske Arkiver en større Monografi af Aug. Hennings. Ved Paul Hennings' Død i 1927 standsede brat alle hans Planer, og hans efterladte Papirer afgaves til Rigsarkivet. Blandt disse fandtes det, efter alt at dømme, trykfærdige første Afsnit af det af ham forberedte biografiske Arbejde, omfattende Aug. Hennings' Ungdomsaar.

Samfundets Skriftudvalg har ment at kunne forsvare Udgivelsen af dette Fragment, som egnet til at bevare Mindet om dets tidligt afdøde Forfatter, hans Forskning og levende Interesse for vort Samfunds Arbejde og dansk Genealogi og Personalhistorie i Almindelighed. Det maskinskrevne Manuskript er underkastet et Gennemsyn saavel for Sprogets som for Noternes Vedkommende, saaledes som det maa antages at være overensstemmende med Afdødes Ønske.

Fremstillingen standser beklageligvis ved Aaret 1780, ved den af Aug. Hennings saa beundrede Grevinde Schimmelmänn Død, fra hvilket Tidspunkt Bruddet mellem ham og hans Ungdomsven Ernst Schimmelmänn maa regnes. Om Aug. Hennings' senere Liv henvises til J. Blochs ovenomtalte biografiske Omrids.

L. B.

I.

Ved Vespertid den 22. Juni 1719 ringede Klokkerne i den gamle Kirke i Meldorf i Ditmarsken over Licentiatus juris Nicolai Hennings, der 41 Aar gammel den 31. Maj var afgaaet ved Døden; hans Svoger, Byens Præst, Christopher Voss stod for Alteret og holdt en »parentatio« over ham til Husvalse for Enken og til Opbyggelse for det store Følge af Byens Borgere, som derefter »in einer solennen Prozession« fulgte ham til hans sidste Hvilested.

Det var altsammen saare højtideligt; thi Nicolai Hennings var æret og agtet i sin Fødeby Meldorf, hvor allerede hans Fader i mange Aar havde indtaget en fremtrædende Stilling som »Landesbevollmächtigter« og Advokat, beslægtet og besvogret, som han var, med de ansete Ditmarskerslægter Wolterich, Francke, Rickers, Witte, Bruhn, Wasmer o. a. Hans tidlige Død var et haardt Slag for hans Enke, Meldorfer Provstedatteren Beata Voss, der nu 37 Aar gammel sad tilbage med sine tre umyndige Børn, den 12aarige Martin, den 10aarige Hans og den 9aarige Johann; thi meget andet efterlod Hennings hende næppe end disse tre Panter paa deres Kærlighed og den stolte Bevidsthed, gennem sit Ægteskab at tilhøre en af de ældgamle Ditmarskerslægter, hvis Vaaben fandtes indskaaret paa mere end en af Kirkestolene i Meldorf Kirke og indgraveret paa talrige Vinduesruder i de fornemme Huse.

Beata Hennings har imidlertid aabenbart været en dygtig Kvinde og er vel ogsaa nok blevet hjulpet baade med Raad og Daad, ellers vilde det vel næppe være lykkedes for hende at faa Sønerne sat til Studeringerne og endog for den ældste Søn at bane Vejen til det saa eftertragtede Maal: at faa Foden indenfor ved Enevoldskongens Hof.

Intet Dokument beretter om, hvorledes den purunge Martin Nicolai Hennings har kunnet gøre dette Spring fra den lille afsides Ditmarskerby til Slottet i København, og hvem der har ledet og støttet hans første Trin paa denne Livsbane¹⁾, men allerede i Aaret 1729 finder man den 22aarige Yngling i Stillingen som Pagepræceptor ved Christian den VI's Hof, som han tre Aar senere (1737) ombytter med Informatorhvervet hos Kongedatteren, den 7aarige Prinsesse Louise.

At være Opdrager for Sophie Magdalenes Datter betød, da Hennings tilmed havde Bopæl paa Slottet, det samme som en nær Forbindelse med den almægtige Dronning, og den maa han have

¹⁾ Hans nærmeste Slægtninge kan det næppe have været; thi ingen af disse jordbundne Ditmarskere var bosatte i København eller synes at kunne have haft direkte Forbindelse med Hoffet.

forstaaet at benytte; thi i 1738 opnaaede den 31aarige¹⁾ Prinsesse-informator saa højt et Embede, som mangen graanet Embedsmand maatte misunde ham, idet han udnævntes til Assessor i Danske Kancelli, hvor han blev Kollega med en Række af Danmarks fornemste og mest indflydelsesrige Mænd.

Her sad han nu et Par Aar, men omkring Aarskiftet 1741 maa der være sket noget, som kastede ham ud af hans saa glimrende begyndte Embedsbane og blev afgørende for hele Resten af hans Liv. Der er her en vid Mark for Gisninger, men da hans Embedsvirksomhed var lydefri, ligger den Antagelse nær, at Dronningens indtagende²⁾, hidtil af Lykken forkælede Protegé, dristigt har rettet sine Øjne mod et for højt Maal, og at stærkere Kræfter end hans derfor er blevet sat i Bevægelse for at faa ham fjernet fra Hovedstaden. I 1741 forbavsede han i alt Fald Samtiden ved at tage imod Stillingen som Amtsforvalter i det fjerne Pinneberg³⁾, og samtidig ægtede han Dronningens Kammerjomfru *Anna Schneider*.

Jomfru Schneiders Ekstraktion var god nok; hun var kaldt ind til Landet af Dronningen; hendes Fader var Sekretær ved det Ansbachske Fyrstehof, som Dronning Sophie Magdalene var knyttet til ved nært Slægtskab, og hendes Morbroder, Gehejmeraad von Schemel, var endog ansbachsk Statsminister. Hun havde været Kammerjomfru hos Prinsesse Louise samtidig med, at M. N. Hennings var Informator, saa at de har kendt hinanden nøje, men Ægteskabet synes dog at have været et paa Dronningens Tilskyndelse indgaet Fornuftparti.

¹⁾ Hofraad A. H. Walbaum bemærker i »Reisen nach Schleswig u. Holstein in den Jahren 1741, 1744 u. 1752« (Schr. des Vereins für schlesw.-holst. Kirchengesch. 2 Rh. (1897—1900) ved Omtalen af Grevskabet Rantzau 1744: »War der Pinnebergische Amtsverwalter, Canzley Assessor Hennings hier, welcher ehemals ein stud. theol. u. Informator bei dem Cronprintzen gewesen«. Det er højst sandsynligt, at Hennings har været Student, men herom har intet kunnet findes i Københavns eller Kiels Universitetets Immatrikuleringsprotokoller, hvor det ligger nærmest at søge; Bemærkningen om Informatorhvervet hos Kronprinsen bør maaske forstaaes saaledes, at Prinsesse Louises eneste, 3 Aar ældre Broder har deltaget i nogle af Hennings' Undervisningstimer for Søsteren.

²⁾ Paa Rundhof i Slesvig findes et Maleri af Balthazar Denner (død 1749), der viser M. N. Hennings som en høj, mandig Skikkelse med en ikke uklædelig Hang til Embonpoint, et lyst og tiltrækkende Ansigtstudtryk under den hvide Allongeparyk og Elegance i Klædedragt (rød, guldbroderet Frakke og blaa guldbroderet Vest, hvidt broderet Halstørklæde og hvide Underærmer med ud over Hænderne faldende Volants).

³⁾ Embedet har Hennings ikke søgt paa almindelig Maade gennem Rentekammeret; der kommer ²¹/₁ 1741 en Forespørgsel til dette direkte fra Kongens Kammerjunker v. Ahlefeldt, om Embedet endnu var ubesat, og da Svaret herpaa er bekræftende, resolverede Kongen, at Embedet skulde gives til Hennings, hvorefter Udnævnelsen er dateret 1. Februar 1741.

Brylluppet stod en Sommerdag i Hirschholms Slotskirke, hvor Slotspræst Bluhme viede dem. Bruden fik en kongelig Gave paa 500 Rdl. og Brudgommen et Laan af Chatolkassen paa 1000 Rdl. paa gunstige Vilkaar — altsaa Fyrstegunst, der giver sig Udslag i en indbringende Stilling¹⁾ og klingende Mønt lige til det sidste —, men Martin Hennings' Forflyttelse fra Hovedstaden blev dog ensbetydende med, at det blev Slut med hans egentlige Storhedsdrømme, om end baade han og hans Hustru forstod at bevare en vis Forbindelse med Hoffet — i alt Fald med Dronning Sofie Magdalene — det er saaledes værd at lægge Mærke til, at hans Udnævnelse til virkelig Justitsraad i 1744 antedateredes til den 28. November, Dronningens Fødselsdag, og at han fik Etatsraadstitlen 1767, netop paa et Tidspunkt, hvor Sophie Magdalene — efter Frederik V's Død — atter var begyndt at spille en mere fremskudt Rolle. Der er saaledes al Grund til at antage, at disse Tegn paa kongelig Gunst direkte skyldes hende.

Naar Hennings nu en Gang skulde bort fra København, er det forstaaeligt, at hans Øjne faldt paa Pinneberg, der laa nær ved Barndomshjemmet; maaske har hans Moder — der stadig boede i Meldorf, men forøvrigt allerede Aaret efter kaldtes bort — ogsaa ønsket, paa sine gamle Dage at have sin ældste Søn i Nærheden, ikke mindst, da hun ikke blev forskaanet for den Sorg at miste sin anden haabefulde Søn i en Alder af 25 Aar, samtidig med at den yngste Søn, Teologen Johann, ikke svarede til de Forventninger, hun sikkert havde næret til ham. M. N. Hennings slog sig nu for Resten af sit Liv til Ro i det skønne Pinneberg²⁾ og gik op i sit

¹⁾ Amtsforvalterembedet i Pinneberg kaldes i tyske Kancellis Forestillingsprotokol ved Hennings' Udnævnelse »eine der einträglichsten von den Hebungsbedienungen in den Herzogthümern«.

²⁾ Den 3. November 1746 — maaske allerede i Februar 1744 — købte M. N. Hennings en Ejendom i Pinneberg — nu Fahltkamp $\frac{9}{8}$ — med større Jordtilliggende (Jordbog Nr. 12) (Schuld- und Pfandprot. 1 A. Fol. 5 og 1 B. Fol. 1, jfr. C. B. Nr. 20 Fol. 27, 28, 58 og 67, nu Grundbog Bd. 18, Bl. 353 og Bd. 4, Bl. 72) og 14. Februar 1747 fik han 8 Egetræer af de kgl. Skove til sit Byggeforetagende paa Ejendommen. Denne Ejendom, nu kendt som »die ehemalige Hausvogtei« var tidligere en af Pinnebergs smukkeste Bygninger. Om den svundne Pragt vidner endnu de to gamle, med Krone smykkede Rokokkoportaler og Døre med de dristig svungne Linier, Vinduernes karakteristiske Buer foroven og de kummerlige Rester af den oprindelige Gavl. Ildsvaade parret med Uforstand hos senere Besiddere har vansiret den og gjort den tidligere Pragtbygning næsten ukendelig. En af Portalerne bærer endnu Byggeaaret 1747 i Guld paa mørkeblaa Grund. Dette sit Barndomshjem tegnede Aug. Hennings under sit Studieophold i Göttingen efter Hukommelsen i Vennen Kestners Stambog (Leipzigs Stadsbibl.).

Den 7. Maj 1764 (kgl. Konfirm. 19. Juni 1765) købte Hennings af Staten den Eng ved »Slotspladsen«, som han havde i Forpagtning.

Embede med en Nidkærhed¹⁾, der ikke er fri for ogsaa at give sig Udslag i Vanskeligheder i Forholdet til hans Overordnede. Saaledes skriver tyske Kancelli f. Eks. i Aaret 1746 til den pinnebergske Overappellationsret, at Hennings »ofte bruger en haard og bidende Skrivemaade og forglemmer sig selv ligeoverfor sine Foresatte og derfor bør have Paalæg om at holde sig indenfor en billig Subordination og Agtelses behørige Skranker.«

Gode Indtægter har Embedet bragt ham, saa gode, at han i 1755 ikke betænkte sig paa at afstaa den med Amtsforvalterembedet forbundne Kirchspielvogt-Stilling til sin Broder Johann, der trods sin teologiske Eksamen og talrige Ansøgninger ikke havde kunnet opnaa Præsteembede.

Om Hustruen vides ikke stort fra hendes Ungdom og Ægteskabstiden; en praktisk, dygtig og velbegavet Kvinde med stor Ordenssans har hun øjensynlig været, men der synes dog ikke at have bestaaet noget inderligt Forhold mellem hende og hendes Børn i disses Opvækst; thi i 1768 omtales hun ikke sympatetisk og som fremmed for deres Interesser. Efter at hun som Enke var flyttet til Altona, hvor hun først døde 3. Febr. 1796, 85 Aar gammel, synes det af Bemærkninger i Datteren Sophie Reimarus' Korrespondance med August at fremgaa, at Forholdet til Børnene var godt, men selvraadig har hun utvivlsomt været; hun har sikkert haft ikke ubetydelige aandelige Interesser og stor Sans for Havebrug. Om hendes Kærlighed til sine Nærmeste fandtes der efter hendes Død et varmt og talende Vidnesbyrd i den smukke, haandskrevne Bog, hvori hun havde samlet Frugterne af sin Læsning og Erfaring og som hun efterlod til August Hennings' ældste Søn Ernst til Gavn for hans moralske Opdragelse.

Den 19. Juni 1773 solgte Hennings' Enke sin Ejendom til Landdrost, Statsminister I. E. Scheel (C. B. 8 Fol. 387, 389).

Dingstätte Nr. 3 i Pinneberg, Hjørnet af Fahltskamp, skraas overfor fornævnte Ejendom ligger et andet gammelt, i sin oprindelige Stil bevaret Hus (Schuld- und Pfandprot. No. 1 A. Fol. 71, nu Grundbog B. 2 Bl. 40), hvilket M. N. Hennings' ældste Søn, Regeringsadvokat F. C. Hennings 23. Nov. 1783 købte af Gehejmerraadinde v. Perckentins Arvinger, og dette forblev i Familiens Eje til 15. Januar 1845. (Hovedsagelig meddelt af Amtsretsraad G. Matthies i Pinneberg; smlg. W. Ehlers: Geschichte und Volkskunde des Kreises Pinneberg, Elmshorn 1922, S. 338, 340 og 42 og S. 352—53 og Chronik v. Pinneberg S. 32).

¹⁾ Hennings blev ogsaa benyttet udenfor sit egentlige Embede, saaledes blev han 19. Juni 1745 Medlem af Kommissionen til Undersøgelse af den tidligere Amtsforvalter Grabas Kasseangel og ²¹/₄ 1750 Medlem af en d. ⁴/₄ 1744 nedsat kgl. Kommission til Undersøgelse af forskellige Uregelmæssigheder og Uordener i Pinneberg (tyske Rentekammers Expeditionsprotokol Nr. 28).

II.

I Aarene 1742—51 fødtes 5 Børn i det ansele og velstaaende Amtsforvalterhjem i Pinneberg¹⁾. Sjældent har gode Feer skænket et Børnekuld saadanne Gaver som de, der blev denne Søskendekreds til Del, og Børnene har øjensynlig henlevet deres Barndom og første Ungdom i et utvungent, lykkeligt Samliv, uden at Sygdom eller Sorger har kastet Slagskygger over det.

Men sjældent har vel ogsaa en Fader gjort sig større Umage for at dyrke de ædle Spirer hos sine Børn og ikke mindst hos Sønnen August, som saa Lyset her i Pinneberg den 19. Juli 1746; den tidligere Prinsesseinformator har baade haft Tid og Lyst til selv at være sine Børns Opdrager, og han har her paa det naturskønne og stille, af de store Holstenskove omsuste, Pinneberg oplært dem til at blive gode Borgere og opelsket hos dem en stærk Kærlighed saavel til Hjemmet som til Naturen, hvori han maaske selv har fundet et Værn mod melankolske Tanker; men et har han ikke forstaaet, at dæmme op for den Selvbevidsthedens og Ærgerrighedens Orm, som skulde komme til at gnave paa, ja undergrave, Sønnen Augusts Livstræ, tværtimod kunde det synes, som om han i forblindet Faderglæde har næret alle hans Øjstens ærgerrige Barnoms og Ungdoms Drømme.

Til den Opdragelse, som Hennings ønskede at give sine Børn, hørte selvfølgelig ogsaa at skaffe dem dygtige Lærere, og blandt Studenterne fra det akademiske Gymnasium i Hamburg fandt han de to jævnaldrende Venner, L. W. Ballhorn²⁾ og L. F. Zage³⁾, der efter hinanden blev Huslærer i det Hennings'ke Hus, og af hvilke den sidste senere blev August Hennings' Svoger og kom til at spille

¹⁾ Kirkebogen i Rellingen (Pinnebergs daværende Kirkesogn) er i denne Periode mangelfuldt ført, særlig for Daabsregisterets Vedkommende. Aarene 1742—48 mangler ganske, og det kan altsaa ikke oplyses, hvem der har staaet Fadder til August og hans i disse seks Aar fødte tre Søskende. Det femte Barn, Sønnen Christian Rochus Gottlob (født $\frac{8}{8}$ 1751) (hans Død findes intet Sted i Kirkebogen, men han er utvivlsomt død spød, thi han nævnes aldrig af Søskendene) havde Fadderne: Gehejmekonferensraad Greve Rochus Friedrich Lynar, Gehejmeraad Greve Adam Gottlob Moltke og Gehejmeraadinde, Baronesse Juel; naar dette sidst fødte Barn har saa fornemme Faddere, ligger det nær at antage, at de ældre Søskendes Fadderes ikke har været af ringere Kvalitet.

²⁾ Dr. phil. Ludvig Wilhelm Ballhorn (S. af Sognepræst i Uetersen, Konsistorialassessor i Pinneberg Achaz Ludvig Ballhorn), f. $\frac{15}{3}$ 1730 i Quickborn i Hannover, død $\frac{30}{6}$ 1777 som Superintendent i Neustadt ved Rübenberg, g. 28. April 1761 i Hannover m. Christina Maria Magdalena Wolkenhaar. Han var 1755—56 Skrivelærer hos Hennings i Pinneberg, blev 1756 Rektor i Harburg og 1759 i Hannover.

³⁾ Lucas Friedrich Zage, f. $\frac{25}{2}$ 1729, død $\frac{26}{8}$ 1785, ægtede $\frac{2}{7}$ 1771 Ulrike Hennings.

en Rolle i hans Liv. Efter at Ballhorn den 26. September 1759 var bleven kaldet til Rektor ved Altstädter Skole i Hannover¹⁾, blev Brødrene Fritz og August sat i Skole hos ham, men allerede det følgende Aar overflyttedes de²⁾ til den lærde Skole Christianeum³⁾ i det Pinneberg nære Altona, hvor de immatrikuleredes den 25. Juli 1761. To Aar senere forsvarede de henholdsvis den 27. og 28. Marts 1763 offentlig paa Skolen deres Afgangsafhandling og dimitteredes dermed som Studenter fra denne.

August Hennings' latinske Afhandling ved Dimissionen, der paa 62 trykte Kvartsider behandler saa vidtrækkende Emner som Danskernes gamle Love og Retssædvaner samt disses og Odins Oprindelse⁴⁾ — hans »Premices de ma tendre Muse«, som han selv i det franske Forord kalder den — er selvfølgelig (han er jo kun 16 Aar) uden videnskabelig Værdi, men den gav ham, særlig gennem Noterne og Forsvaret, Lejlighed til at vise sin Belæsthed, og den har forsaavidt Betydning, som dens Emne viser, at han føler sig som Dansk, og at hans Interesse for danske, nationale Forhold tidlig er blevet vakt, en Følelse og Interesse, som han ogsaa senere hen i Livet — skønt hans Modersmaal var og blev Tysk, og mangt og meget stadig drog ham mod Tyskland — giver Udtryk, og som det sikkert nok skyldes, at han ikke gav efter for adskillige ham i Tidens Løb gjorte, fristende Tilbud om Stillinger i Udlandet.

Længe tøvede Faderen ikke med at lade sine to Sønner paa-begynde deres Embedsstudier; næppe en Maaned efter Dimissionen

¹⁾ Hverken i Ratsgymnasiet i Hannover eller i det derværende Stadsarkiv, hvor dette Gymnasiums Arkivalia er opbevaret, findes Elevfortegnelse e. l. fra denne Periode.

²⁾ I det tidligere kgl. Bibliothek i Hannover findes følgende Lykønskingsdigt: »Bey dem Ballhorn- und Wolkenhaarschen Hochzeitsfeste, welches am 28. April 1761 in Hannover vollzogen wurde, bezeugten glückwünschend ihre Ergebenheit in Freude in folgender Ode und Cantate die gesamte Anzahl der Zuhörer aus der ersten Ordnung«, dette er bl. a. ogsaa underskrevet af »Hennings maj. og Hennings min. aus Holstein«. — Det ligger nær at antage, at Grunden til, at Brødrene saa hurtigt forlod Hannover, maa søges i, at de har været i Huset hos den dygtige og elskværdige Rektor Ballhorn, men ikke har kunnet forblive hos denne, efter at han havde indgaaet Ægteskab (jfr. Oscar Ulrich: Charlotte Kestner, Bielefeld 1921, S. 27).

³⁾ Ifølge Meddelelse fra Christianeums Bibliothekar, Professor Hartz ejer Skolen ingen Arkivalia fra denne Periode.

⁴⁾ Afhandlingen er dateret 24. Marts 1763; den indledes med en højstemt fransk Dedikation til Grev Adam Gottlib Moltke samt et kort latinsk Forord af Christianeums Rektor, Justitsraad P. C. Henricse (Kordes: Schriftstellerlexicon § 465—67) og slutter med tre Ærevers af Opponenterne (2 af Opponenterne var endnu Elever, den tredje tidligere Elev af Skolen); et af disse Ærevers er 2 saphiske Strofer til »fratre amantissimo« fra Friedrich Carl Hennings.

(den 22. April 1763) immatrikuleredes de begge som studiosi juris ved Universitetet i Göttingen. Valget af det juridiske Studium har næppe givet Anledning til Tvivl hverken hos Faderen eller Sønerne — at Faderen ikke selv var Jurist, har han i sin Stilling sikkert ofte beklaget¹⁾ — og da det unge Georgia Augustas Universitet allerede da havde overfløjet f. Eks. Kieler Universitet langt, og i videnskabelig Henseende var det førende blandt de tyske Universiteter, laa det, med de Principer, som Faderen havde for sine Børns Opdragelse, nær at vælge dette til Sønnernes Studiested.

Noget Hængehoved har den sekstenaarige Student ikke været; han fortæller selv²⁾, at han som Student har duelleret 5 Gange, men iøvrigt har han vist kun deltaget lidet i det egentlige Studenterliv, der ej heller med sine i System satte Dueller og sit Drikkeri kunde virke tiltrækkende paa en Yngling med August Hennings' Opdragelse og Temperament, der, halvt Barn som han endnu var, indeholdt en god Del sværmerisk Følsomhed. Hertil kom, at netop disse hans Studenteraar karakteriseres af en fortsat ihærdig Kamp fra Universitetsstyrelsens Side imod de i Datidens tyske Studenterkredse almindelige, men af Regeringen bekæmpede Sammenslutninger i hemmelige Ordner med frimurerisk Tilsnit og i Landsmandskaber (efter Hjemstavnen). Vel var disse allerede i 1748 blevet forbudt, men Franskmandenes Besættelse af Byen i Syvaarskrigen havde slappet Kontrollen, og trods en ny Indskærpelse af Forbudet i 1762, endog med Trudsel om Relegation, opdagedes og ophævedes i Aarene 1763—66 en hel Række Ordner³⁾. Om August Hennings selv har været Medlem af en saadan Orden, vides ikke. Sandsynligheden er derimod, thi for hans manglende Interesse for Studenterlivets Foreteelser i det Hele taget taler den Kendsgerning det allertydeligste Sprog, at han tilbragte den sidste Nat, han var i Göttingen, som efter akademisk Skik plejede at fejres af Kammeraterne, med i Ensomhed at tilendebringe Læsningen af Rousseaus »Emile«, som han skulde levere tilbage til Biblioteket inden sin Afrejse⁴⁾.

¹⁾ Ifølge tyske Rentekammers Forestilling efter M. Hennings' Død om Besættelse af Amtsforvalterembedet i Pinneberg af 17/11 1770 bestod Pligterne i »eine sehr weitläufige Amts-Hebung ungefähr von 80/m Rthl. jährlich und Administration von dem dortigen Land- und Gödingsgerichte. (Se iøvrigt W. Ehlers: Geschichte und Volkskunde des Kreises Pinneberg, Elmshorn 1922, S. 256 og S. 321—23).

²⁾ Selvbetragtninger og Stof til Eftertanke for andre? Underskrevet A. H. i Minerva 1798, IV 1.—38 og Tillæg 188—94

³⁾ O. Meyer: Kulturgeschichtliche Bilder aus Göttingen, Linden-Hannover 1889, S. 67—78. O. Dolck: Geschichte des Deutschen Studententhums, Leipzig 1858.

⁴⁾ Avant propos (af Aar 1823) til Annales dédiées à la posterité, écrites par Auguste 1777 (Hennings' Mscr. Nr. 59 8vo).

Derimod har han paa sin og Broderens Studenterhybel, der i alt Fald i deres sidste Studietid var hos Strømpevæver Rube i Grödenerstrasse¹⁾, og hvor han vel i Praksis har øvet de to Kunster, som han siden roste sig af var det eneste, han til Fuldkommenhed forstod: at blande Salat og lave The, øjensynlig været en flittig Student. Han hørte Forelæsninger hos Professorerne Böhmer, Pütter, Achenwall, Kästner og Selchow²⁾ og fortsatte sine historiske Studier med Udarbejdelse af Afhandlinger til det nystiftede historiske Akademi, som skyldte Professor Gatterer³⁾ sin Tilblivelse, og som Hennings den 12. December 1764 blev Medlem af, men samtidig levede han et udviklende og aandeligt bevæget Samliv sammen med Vennerne Joh. Chr. Kestner⁴⁾, G. G. Lueder⁵⁾ og Brødrene Unger⁶⁾ og i Omgang med vordende Skønaander som Georg Lichten-

¹⁾ Ifølge den første eksisterende Logisfortegnelse over Studenterne fra Tidsrummet Okt. 1765—Paaske 1766.

²⁾ Georg Ludwig Böhmer (1715—1797), Professor i Civilret, Lensret og Kirkeret, Johann Stephan Pütter (1725—1807), i Statsret, Rigsprocess og juridisk Practicum, Gottfried Achenwall (1719—1772) i Natur-, Folke- og Statsforfatningsret, Statistik og Politik, Abraham Gotthelf Kästner (1719—1800) i Matematik og Astronom, Johann Heinrich Christian v. Selchow (1732—1795) i romersk og tysk Retsslære, alm. Retshistorie, Statsret og Vekselret.

³⁾ Johann Christoph Gatterer (1727—1799), Professor i Historie og historiske Hjelpevidenskaber, Diplomatiik m. m.; det historiske Akademi stiftet $25/10$ 1764, fik $23/12$ 1766 Prædikat af Königl. hist. Institut, jfr. Pütter, Versuch einer acad. Gelehrten-geschichte, Göttingen I—II 1765 og 1788, 273—75, II S. 310. Ifølge et Brev af $22/8$ 1765 fra G. G. Lueder til I. C. Kestner (Kestner Museet I E. Nr. 1) er enten Fritz eller August Hennings den $21/8$ 1765 bleven Registratør ved det historiske Akademi. Se ogsaa Hannöversche Geschichtsblätter XXI (1918).

⁴⁾ Johann Christian Kestner, f. $28/2$ 1741, død $24/5$ 1800, hannoveransk Hofraad, Land- og Lensfiscal samt Kammerkonsulent m. m. i Celle, g. $4/4$ 1773 m. Goethes Kærlighed Charlotte Buff, f. $31/1$ 1753, død $18/1$ 1828. Jfr. A. Kestner, Goethe und Werther in Briefen Goethes, Stuttg. 1854 (Fortalen om Korrespondancen mellem Hennings og Kestner og 6 Breve fra K. til H. 1768—74). Wilh. Herbst, Goethe in Wetzlar 1772, Gotha 1881. Heinrich Gloël, Goethes Wetzlarer Zeit, Berlin 1911.

Kestners litterære Efterladenskaber findes i Kestner-Museet i Hannover.

If. O. Ulrich: Charlotte Kestner, Bielefeld 1921, S. 27, har Hennings og Kestner allerede kendt hinanden i Gymnasietiden i Hannover, det Aar Hennings var i Huset hos Rektor Ballhorn.

⁵⁾ Georg Gerhard Lueder, f. 1745 i Wunstorf (Søn af Superintendent August Wilhelm Lueder), Overamtmand i Ilfeld i Hannover, død 1828(?) i Einsbeck.

⁶⁾ Georg Friedrich Unger og Lorenz Georg Julius Unger var sikkert de to stud. juris Unger fra Hannöversch Münden, der 1765 immatr. i Göttingen og Søner af denne Bys Borgmester; i disse Aar studerede ikke mindre end 8 Bærere af Navnet Unger i Göttingen.

berg¹⁾, F. W. Gotter²⁾, I. G. Jacobi³⁾, I. Eyring⁴⁾, o. a. Han kastede sig, paavirket af disse, med Iver over Læsningen af Frihedsideernes Apostle, Voltaire og Rousseau og lagde herved Grunden til de frisindede Anskuelse, han senere i Livet forfægtede. Sine ungdommeligt filosoferende og begejstrede Følelser gav han Luft i talrige højstemte Breve til sine Søkende og til »den Freund meiner Kindheit«, som han kalder sin fordums Lærer Zagel.

Af et Brev af 8. September 1765 fra G. G. Lueder til Kestner⁵⁾, der kort i Forvejen havde fuldendt sine Studier og var vendt hjem til Hannover, fremgaar det, at begge Brødrene tænkte paa allerede at promovere i Efteraarsemesteret 1765, for at spare Faderen for de 3—400 Thl., som det vilde koste at holde dem Vinteren over i Göttingen. Lueders Udbrud i Brevet »Ich hoffe aber, dass der Herr Vater besser einsehen wird, was den jungen Herren gut ist«, og hans Bemærkning om, at 2½ Aars Studietid er utilstrækkeligt, har sikkert ikke været ubegrundet, og Brødrene blev da ogsaa Vinteren 1765—66 over i Göttingen.

Den 22. Marts 1766 erhvervede August Hennings, — der tilmed da kun var 19 Aar gammel — den juridiske Doktorgrad med saa stor Hæder, at han af den berømte Pütter fik udstedt et Doktorcertifikat, der begynder saaledes: »Igenom hele sit herværende treaarige Ophold har den højædle Mand (vir prænobilissimus) anbefalet sig saaledes hos alle saavel ved Sædernes Finhed som ved udmærkede Aandsgaver og utrættelig Flid, at Udfaldet var let at forudse. Da han derefter stededes til de sædvanlige Prøver, gav han ikke blot en erudit Fortolkning af de ham forelagte Lovsteder fra begge Retter, men besvarede tillige ligesaa raskt som grundigt og veltalende hvert enkelt af de ham forelagte juridiske Quæstioner o. s. v.«

Imidlertid har de forcerede Studier været for meget for Hennings' Konstitution; det gik ham paa lignende Maade som Vennen Kestner, der paa Grund af Overanstrengelse maatte holde sig i

¹⁾ Georg Christoph Lichtenberg (1742—99), storbritannisk Hofraad, Professor math. i Göttingen, skønlitterær Forfatter, Udgiver fra 1778 af Göttinger Taschenkalender og fra 1780 af Göttinger Magazin.

²⁾ Friedrich Vilhelm Gotter (1746—97) Gehejmesekr. i Gotha, Digter. G. var Leder af en af de hemmelige Studenterordener, der ophævedes i Hennings' Studentertid.

³⁾ Johann Georg Jacobi (1740—1814), Professor i de skønne Videnskaber i Freiburg, Digter.

⁴⁾ Jeremias Nicolaus Eyring (1739—1803), Professor publ. ord. ved Universitetet i Göttingen.

⁵⁾ Kestnermuseet i Hannover I. E. Nr. 1—2a.

⁶⁾ Avant propos til Annales o. s. v. (Hennings' Mscr. Nr. 59 8vo).

Ro i Hjemmet et Aar. Da han naaede Pinneberg, knækkede han sammen, og efter Raad af sin Læge — det var ingen mindre end Altonas Stadsfysikus I. F. Struensee¹⁾, der ogsaa var Embedslæge i Pinneberg — maatte han nu hengive sig til et ufrivilligt Otium, der strakte sig over mere end 1½ Aar.

Efter de mange Aars Adskillelse blev han nu atter sine to Søstre Sophie og Ulrikes²⁾ trofaste Kammerat, hvad enten det gjaldt deres Timer i Engelsk, Fransk og Italiensk, Glæden over en ny Litteraturfrembringelse eller Fordybelsen i Studiet af Oldtidens og de moderne Filosofers Værker, som Plutark, Plato, Montesquieu, Locke, foruden naturligvis stadig Rousseau og Voltaire o. a., samtidig med at han ogsaa ligesom sin Broder Fritz saa smaat begyndte at forberede sig til Advokatvejen³⁾.

Ej heller tørrede Blækket paa Aug. Hennings' Pen ind under dette Aars Samliv med hans Nærmeste. Han korresponderede med sine Göttinger Venner, særlig Kestner, og ogsaa stadig med Zagel, der befandt sig paa en Rejse i Frankrig, England og Tyskland som Mentor for den nittenaarige Baron Ernst Schimmelmann⁴⁾. Hennings' Breve, der nu naturligvis øvede dobbelt Tiltrækning paa

1) At August Hennings i disse Aar fik et vist Kendskab til Struensee og hans Karakter, derom vidner hans Udtalelse: »Struensee — autrefois mon médecin, quelque fois un peur maltraité de son malade« (Avans propos 1823) har Betydning til Forstaaelse af visse Begivenheder i Hennings' Liv, da Struensee var ved Magten.

M. N. Hennings var isørigt for stolt af den Opdragelse, han havde givet sine Børn og for frisindet til som andre blandt Pinnebergs Borgere at inde-spærre sine Døtre af Angst for den farlige Fysikus' Praktiseren. (Se i H. P. Giessing, »Struensee og Guldberg«, S. 20 om Struensees Kammertjener, Pinnebergeren Frantz Hoes's Forklaring).

2) Sophie var højt begavet, sund og glad, med Smil paa Læben over Kærlighedslidelser og uddelende Kurve til de Friere, der indfandt sig. Ulrike (Ulchen) ikke mindre begavet, bl. a. med et betydeligt digterisk Talent, men sartere og mere sværmerisk, lidende af sin igennem en Aarrække udsigtsløse Kærlighed til Zagel, som ikke turde fremstille sig som Frier, før han kunde ernære en Familie. Kort før sin Død i 1770 skriver Etatsraaden til sin Datter Sophie, at han vil tage det ilde op, om Zagel lader sig mærke med det mindste, før han har en vellønnet Stilling og en »Character«. Aaret efter Faderens Død blev de gift, da Zagel havde faaet en Stilling som Administrator for Lottoen i Altona.

3) 19. Juli 1766 meddeler tyske Kancelli Justitsraad Hennings, at hvis hans Søner vil hellige sig til Advokaturen, maa de begynde ved Underretten.

4) Stats- og Finansminister Heinrich Ernst Greve Schimmelmann til Grevskabet Lindenborg f. $\frac{4}{12}$ 1747 død $\frac{9}{2}$ 1831. — Biografi se L. Bobé, Efterladte Papirer fra den Reventlowske Familiekreis.

Skatmester Heinrich Carl Greve Schimmelmann til Grevskabet Lindenborg (1724— $\frac{15}{2}$ 1782. (Billede og Biografi af ham se L. Bobé, Efterladte Papirer fra den Reventlowske Familiekreis V. Kbh. 1902, samtidigt Billede af hans Hustru Caroline Tugendreich f. Friedeborn (1730—1795).

Zagel, da de kom fra Hjemmet, hvor hans tilbedte Ulchen levede, viste han Schimmelmänn, og disse — i Forbindelse med Zagels sikkert stærkt rosende Beskrivelse af Hennings' Evner og Egenskaber — bragte Sjælen i denne kloge men følelsesfulde Søn af en køligt beregnende Fader til paa Forhaand at klinge i Takt med Hennings' og fik ham til at nære Ønske om at lære denne Aandsfrænde at kende¹). Intet kunde naturligvis være Zagel kærere, og da de paa Hjemvejen til Danmark i Høsten 1767 kom til Hamborg, fik Zagel her et Møde mellem sine to unge Myndlinge i Stand, der affødte en Indbydelse fra Ernst Schimmelmänn til Hennings om, fra det nære Pinneberg at komme til Ahrensburg²), en Indbydelse, som Hennings fulgte, og hermed er altsaa det Baand knyttet, der skulde faa en indgribende — og skæbnsvanger — Indflydelse paa August Hennings' Liv.

III.

Skatmesteren ventede sin Førstefødte i København efter dennes lange Fraværelse, og Samværet mellem de to Unge i Holsten kunde derfor kun blive kort, men da Hennings brændte efter at ombytte Provinsbyen med Hovedstaden, blev en Opfordring fra Schimmel-

¹) Zagel har allerede i August Hennings' Studentertid i Göttingen syslet med Tanken om at føre ham sammen med Ernst Schimmelmänn; dette fremgaar af et Brev fra G. G. Lueder til Kestner, som denne modtog den 5. Maj 1765 (Kestner Museet I. E Nr. 1 2e) Vielleicht weisst Du es noch nicht, dass Herr Zagel jetzt als Hofmeister bey dem Geheimtenrath Schimmelmänn in Copenhagen steht. Es ist dies eben der Schimmelmänn, welcher sich als Entrepreneur bey der preussischen Armee unermessliche Reichthümer erworben, nachmals aber vom König in Dänemark zum Baron, Geheimtenrath und Ritter von einem gewissen Dämchen Orden gemacht ist. Er hat eigentlich 3 Söhne, von 13, 11 und 9 Jahren, und da diese für Herr Z. zuviel wird, hat er von seinem Principal den Auftrag, für die beyden jüngerer einen zweyten Hofmeister zu suchen. Anfangs hat er dazu denjenigen Herrn Meyer, welcher ehemals bey Wehmers war, bestimmt. Da er es aber für diesen für zuträglicher fand, ihm die Stelle eines Secretairs bey eben diesem Schimmelmänn zu verschaffen, wandte er sich an unsern kleinen Doktor August, um entweder, wenn es noch nicht gewiss wäre, dass er promovierte, von ihm zu erfahren, ob er nicht selbst Neigung zu dieser Hofmeisterstelle hätte, oder sich von ihm einen redlichen Menschen vorschlagen zu lassen. Du kannst leicht errathen, dass auf mich die Rede gefallen ist, da August nicht daran denken konnte. Ich will das reizende und bedenkliche dabey neben einander setzen. Die Conditiones dabey sind ausserordentlich vorteilhaft. Einem ganz fremden sollte August 200 Thlr. versprechen, er selbst sollte 400 Thlr. und die gewisse Erwartung einer guten Bedienung haben. Andere Nachrichten zeigen, dass die Freygebigkeit des Baron Schimmelmännns ohne Schranken ist. Den Sommer über ist der Aufenthalt auf einem Gute nahe bey Pinneberg, oder wohl gar in Pinneberg

²) Jfr. Vertrauliche Briefe, S. 41—42 (Mscr. Nr. 14) og Avant propos fra 1823 til Annales dédiées à la posterité (Mscr. Nr. 59).

mann til ham om at komme til København greben med Begejstring, og Faderen samtykkede med Glæde, da der derigennem aabnede sig Mulighed for, at Sønnen kunde opnaa den mægtige Skatmesters Protektion til at komme ind paa Embedsbanen. August blev Jul og Nytaar 1767—68 i Hjemmet, men derefter begav han sig afsted til København, hvor han indtraf 27. Januar 1768, tidsnok til at kunne lykønske sin nye Ven, der i de faa Uger, der var hengaaet siden hans Hjemkomst, allerede var bleven Konferensraad og Kammerherre, til l'Union parfaite Ordenen, som Ernst Schimmelmänn fik den 29. Januar 1768 paa Christian VII's Fødselsdag.

Ved Siden af at være en daglig Gæst i Baron Ernsts Privatværelser i det Schimmelmännske Palæ i Norgesgade, hvor begge tilbragte Tiden med i Tankerne at reformere hele Verden, og særlig da det danske Statssamfund, blev den unge Etatsraadssøn hurtigt »enfant gaté« hos Skatmesterens yndefulde Gemalinde og i det fornemme Selskab, der Aften efter Aften samledes til Fester i Palæet, hvilket betød det samme som at have Nøglen til Hovedstadens toneangivende Kredse.

Hvorledes var da nu denne unge Mand, som saaledes havde Evne til at tage Hjerterne i denne forvante Kreds med Storm? Man kan danne sig et Billede deraf igennem den Beskrivelse, som Frederikke Brun, født Münter, i »Wahrheit aus Morgentraumen« giver af denne sin første og eneste Kærlighed, »Er war ein schöner, hochgebildeter Mann, voll Verstand, von den feinsten Sitten«, og igennem Schimmelmänn's Udtalelse i hans første Brev til Hennings, hvor han skriver: »Ich bewundre an Ihnen den kunstlosen Schmuck der Natur, die Güte, die Aufrichtigkeit, — wie vieles könnte ich noch sagen; aber man darf Ihnen nicht ein Wort sagen ohne dass Sie wie ein Kind erröten«. Sammenholdes disse Udtalelser med, hvad vi ved om hans Belæstning og Sprogkundskaber, hans grundige Uddannelse, hans Tegnentalent, digteriske Evner og sværmeriske Følsomhed, kan det ikke nægtes, at man faar et yderst tiltalende Billede af ham, men man skimter ogsaa hans Orm, naar han erklærer, at han hylder den engelske Digter Edward Youngs Maxime om, at en ung Ærgerrighed bør vogte sig for Elskov. Trods sin Ungdom fulgte han maaske — som et Resultat af de faderlige Formaninger — ogsaa Maximen i Praxis og viste Tilbageholdenhed, naar det drejede sig om Elskovseventyr, skønt det var Synd at sige, at de Kredse, hvor han færdedes, havde Snerpethed skrevet paa deres Program. Fra denne Periode stammer saaledes et langt fransk Digt, der driver Spot med Amor, og i en senere Omtale af et Saar, som Kærlighedsguden havde ridset i hans Hjerte med sin gyldne Pil, siger han: »Lige saa hurtigt, som Saaret tilføjedes, lægtes det igen ved Hjælp af det Middel, som jeg stadig

med Virkning brugte, at søge at træde Genstanden for mine ømme Følelser saa nær som mulig; en Lykke var det, at ingen ung Pige bestod denne Prøve«.

Hvor mange slige Sejre Hennings nu end vandt, skylder man Sandheden at tilføje, at han næppe har overvurderet dem og intet Øjeblik følte Tilbøjelighed til at slaa sig til Ro med at spille en Rolle i Selskabslivet; han brændte af Iver efter at gøre sine Evner og Kundskaber frugtbringende, og der er heller ingen Tvivl om, at Skatmesteren snart fik Øje for Hennings' Brugbarhed.

Landboreformerne stod den Gang paa Dagsordenen i Danmark, de havde Skatmesterens — og for den Sags Skyld ogsaa Christian VII's Interesse. Den 27. Februar 1768 indgav Skatmesteren en Betænkning til Landvæsenskommissionen gaaende ud paa at gøre Domænerne til Forsøgsgodser og der indføre det holstenske Koppelbrug og Arvefæste, ophæve Fællesskabet og begrænse Hoveriet, og det er næppe tvivlsomt¹⁾, at det er ham, der, uventet for Rentekammeret, udvirkede den Kgl. Resolution af 8. Marts 1768 om i den ellefte Time at standse Salget af de antvorskovske og vordingborgske Domæner, og overdrage disse til Overskattedirektionen til Iværksættelse af Landboreformerne²⁾.

Da Skatmesteren altsaa i disse første Maaneder af 1768 bag sine Embedsmænds Ryg har syslet med disse Landboreformplaner paa samme Tid, som han begyndte at benytte Hennings som en Slags Privatsekretær, ligger det nær at antage, at denne har været med til at forme disse i Pennen³⁾; et afgjort Fingerpeg herom foreligger i Hennings Ansøgning af $\frac{8}{4}$ 1768 til Overskattedirektionen og en anden til Rentekammeret om at faa Lejlighed til praktisk at medvirke til Reformernes Gennemførelse paa Domænerne; den er i Virkeligheden kun forklarlig, hvis Planerne har været Skatmesterens, og Hennings' Interesse er bleven vakt ved Syslen med dem.

Iøvrigt ved vi ogsaa, at Hennings sammen med Schimmelmann benyttedes af Skatmesteren til at arbejde i hans vestindiske Sager under Vejledning af daværende Kommitteret i Toldkammeret,

¹⁾ Dette antager ogsaa Axel Linvald i sin Afhandling: Antvorskov og Vordingborg Krongodser 1768—74 (Fra Arkiv og Museum III—IV, 1905—08 og 1909—11).

²⁾ Landboreformerne havde Hennings allerede i Pinneberg haft Lejlighed til at beskæftige sig med, idet det den $\frac{24}{11}$ 1767 var blevet paalagt Landdrosten at indhente Betænkning fra sine Embedsmænd (altsaa ogsaa — og vel særlig — fra Etatsraad Hennings) om Formaalstjenligheden af i Pinneberg at indføre det ved Patent af $\frac{10}{2}$ 1766 i Slesvig paabudte Koppelbrug.

³⁾ 8. Juli 1768— $\frac{9}{11}$ 1770 var Administrationen af de Antvorskovske og Vordingborgske Domæner henlagt til Overskattedirektionen, $\frac{9}{11}$ 1770 overdroges de til Landvæsenskomm.

Justitsraad P. H. Classen¹). — Det er betegnede for, hvor ung Hennings den Gang endnu var, at han ligeoverfor Schimmelmans Lede ved de kedsommelige Akter ikke var fri for at skamme sig over sin Flid og Interesse for Arbejdet. Et Ønske om, som Kasserer at ledsage Hoffet paa den store Udenlandsrejse, som Kongen med Skatmesteren i Følget skulde tiltræde i Foraaret 1768, fik han derimod ikke opfyldt; maaske har Skatmesteren fundet ham for ung, maaske har Ernst Schimmelmann helst villet beholde ham hjemme for at kunne dyrke Venskabet. Hvorom alting er: da Skatmesteren tiltraadte Rejsen, havde Hennings ingen Stilling, men derimod havde han — og det opvejede i Øjeblikket alt — opnaaet en Indbydelse til at flytte ind i det Schimmelmansske Palæ som Gæst. Nu kom nogle Maaneders ubunden grand seigneurs Tilværelse sammen med Vennen. Indtil ind i Juli 1768 blev de sammen i København, skyede al Selskabelighed — hvad Hennings senere beklagende tilskriver ungdommelig Undseelse hos begge — og førte et dolce far niente Liv med daglige Udflugter til alle de skønne, Hennings endnu ubekendte, Steder i Omegnen, hvor hver Ridetur var en »Opdagelsesrejse«. Da Varmen i Juli 1768 blev for trykkende, rejste de over Lolland og Femern til Ahrensburg, hvor Baronesse Schimmelmans residerede i sin Ægtefælles Fraværelse. Hennings skildrer indgaaende den Kreds, de fandt her, og som han kom til at tilbringe Sommeren paa det skønne Herresæde, først og fremmest naturligvis sammen med den ungdommelige og elskelige Slotsfrue, dernæst Baronessens jævnaldrende intime Veninde, den hamburgske Købmandsfrue Johanna Maria Bielfeld²), hvis Skønhed og fortryllende Spil og Sang bragte de to Unge til at smægte for hendes Fødder, den rige Enkegrevinde Castell³), der fra Wellingshüttel ofte var paa Ahrensburg og her opførte en hel Roman, idet hun

¹) Gehejmekonferensraad, Deputeret i Finanskollegiet, Peter Hersleb Classen, f. $10/3$ 1738, d. $15/9$ 1825. (Se H.'s Efterladensk. i Hamb. Statsbibl. 14. Bd., S. 136).

²) Johanna Maria Bielfeld født Sandow (Sandau), f. ca. 1737 i Hamborg, Datter af Joh. Chr. Sandow, der ikke var hamburgsk Borger, død af Svindsot 3. November 1769 i St. Katharina i Hamborg, ægtede 30. November 1758 i Gehejmerraad Schimmelmans Hus i Grimm i Hamborg P a u l Bielfeld, f. ca. 1725, død før 1775. Ved hendes eneste Barn, Johanna Carolina Bielfelds Daab den 18. November 1759 i St. Nikolai i Hamborg stod Skatmesteren Fadder. (Meddelt af Statsarkivet i Hamborg). Fru Bielfelds begunstigede Tilbeder var den franske Gesandt i Hamborg, Grev Modène.

³) Christine Sophie Komtesse Holstein-Holsteinborg, født $23/11$ 1740, død $22/2$ 1735, gift: 1) $8/7$ 1757 m. Adolph Frederik Gottlieb, Rigs greve Castell-Remlingen, f. $22/3$ 1735, død $16/7$ 1762, 2) $31/8$ 1769 m. Kammerherre, Amtmand i Bredsted, Major Gustav Gotthardt v. Blücher, f. $3/8$ 1737, død $20/12$ 1808.

afslog Kongens Favorit, Grev Conrad Holcks¹⁾ Haand for at skænke den til en anden af Ahrensburgs velsete Gæster, den fattige Major Gustav Blücher, og endelig Major Seneca Falkenskiold²⁾, der gjorde Kur til selve Baronesse Schimmelmänn, m. fl.; alle levede de et nydelsesrigt Herregaardsliv med Hyrdetimer i Watteausk Stil, Sommerballer o. «s. v. Men tilfreds følte Hennings sig ikke i denne Periode af sorgløs Lediggang. »Wir spielten eine sehr unbedeutende Rolle, wir fühlten und wussten nicht was — und wollten und wussten auch nicht was, Die Welt war öde um uns«, siger han.

Hennings var selvfølgelig ogsaa i denne Sommer hjemme i Pinneberg, men han længtes tilbage til Ahrensburgs Glans og blev der ikke længe, thi Forholdene i Hjemmet var alt andet end opmuntrende, da baade Broderen Fritz og Søsteren Ulrike gik rundt og led af ulykkelig Kærlighed uden at turde tale til Faderen derom.

I Oktober 1768 opløstes den lille intime Kreds paa Ahrensburg, og Schimmelmänn begav sig til Hellebæk for efter Skatmesterens Ønske at overtage den af denne under Udenlandsrejsen med Kongen Staten afkøbte Hammermølle (Kronborg Geværfabrik) og gøre Skridt til en Ny-Indretning af Fabriken.

Men næppe havde Schimmelmänn naaet Hellebæk, før han i talrige Breve beskrev Hellebæks Skønhed for sin naturelskende Ven og paastod, at han trængte til hans Hjælp ved Forretningerne³⁾. For Hennings, der syntes, at hans Dage randt unyttigt hen med tomme Spekulationer, var Udsigten til her at kunne gøre sig nyttig, meget lokkende, og skønt hans Søster Ulchen laa meget syg, brød han op, og allerede i November var Vennerne atter forenede i Hellebæk. Nogle faa Dages fornyet Samvær med Vennen var dog nok for Schimmelmänn; han lod Hennings i Stikken, overlod ham at tage sig af Fabriken og tog til København. Hennings arbejdede nu med Regnskaberne, førte Tilsyn med Vaabensmedien og Arbejderne og fik iøvrigt de mange ensomme Timer til at gaa dels med den Lektüre, hvormed Schimmelmänn, vel nok brødebetyngt over sin »Troløshed«, forsynede ham med, dels med at dyrke sin »Welt-schmerz«, en sjælden Gang afbrudt af et eller andet Bal i Helsingør, som den allerede noget blaserede Yngling ikke kunde staa for, bl. a.

¹⁾ Frederik Vilhelm Conrad Greve Holck til Eckhof, f. ²⁸/₉ 1745, Gehejmekonferensraad, Grand maitre de la garderobe, Amtmand over Kiels, Cromhagens og Bordesholms Amt, død 7. December 1800 i Kiel.

²⁾ Kammerherre, Generalmajor Seneca Otto Falkenskiold, f. ¹⁵/₄ 1738, død ³⁰/₉ 1820.

³⁾ Den interessantere Del af den paa Fransk førte Korrespondance mellem August Hennings og Ernst Schimmelmänn i Tidsrummet ²¹/₁₀ 1768 til ²⁵/₁₀ 1771 er gengivet i I. Bloch, En Brevveksling fra Struensee Tiden (Rousseausk Interiør fra Danmark. Museum Kbhv. 1891).

hos Kommandanten Generalløjtnant Carl Wilhelm v. Sames (1724—89), der i 1768—1771 laa som Oberst paa Kronborg, hvis Hus han følte sig meget tiltrukket af, og endelig med en livlig Korrespondance med Schimmelmänn, med Vennerne og med Hjemmet, særlig med Ulrike, der atter var blevet rask og som skrev de nydeligste Digte og ofte førte Korrespondancen med Broderen paa Vers.

De tre Søskende giver i Breve hinanden mytologiske Navne, August er f. Eks. Aret, og Ulrike Philomele. Ulrikes Kærligheds-længsel efter Zagel, Fritz' efter sin »Manon« fylder Brevene og giver Stof til stadig nye Overvejelser og Forestillinger, indvævet med skuffede Forhaabninger om Ansættelse.

I December aflagde Schimmelmänn et kort Besøg i Hellebæk, og medio Januar 1769 var Hennings efter Indbydelse fra Schimmelmänn nogle Dage i København for at overvære Højtidelighederne i Anledning af Christian VII's Indtog efter den otte Maaneder lange Udenlandsrejse, men iøvrigt henlevede han hele Vinteren — endog Jul, Nytaar og Paaske — i fuldstændig Ensomhed i Hellebæk; først omkring den 1. April befriede Skatmesteren ham for det utaknemmelige Hverv paa Hammermøllen og kaldte ham til København.

IV.

Aaret 1769 holdt ikke, hvad det forudgaaende havde lovet; Hverdagslivet begyndte at gøre sine Krav gældende. Efter at Hennings var vendt tilbage til København fra Hellebæk, fik han ret at mærke, hvor vanskeligt Springet var fra en Privatsekretær-Virksomhed, selv hos en Schimmelmänn, til Embedsvejen, hvad enten nu Grunden har været den — som han selv antyder —, at Ministrene ikke ansaa ham egnet til denne, fordi han dansede, red, talte Fransk, klædte sig med Smag og havde en sund Ansigtssfarve, eller dette langt snarere skyldtes de høje Herrers Uvilje mod det ungdommelige Frisprog, som den slagfærdige Yngling tillod sig. Travlt beskæftiget med flittigt at gøre de forskellige Ministre og andre indflydelsesrige Personer sin Opvartning, udtalte han sig med Bitterhed over ikke at være saa velhavende, at han rolig kunde se Tiden an for »bedre at naa det Maal at blive Lovgiver for Staten, et Maal jeg, der altid havde Rousseau og Plato liggende paa mit Bord, ansaa for det højeste«. Mange er hans Klager over, hvor lidt Magthaverne syntes at interessere sig for at faa en ung Dygtighed som ham ind paa Embedsvejen, og man erfarer, at han har Tilbud om Ansættelse hos en udenlandsk (utvivlsomt tysk) Fyrste. Af Korrespondancen med Hjemmet fremgaar det, at han tænkte paa at tage hjem til Pinneberg, men Søsteren Sophie sætter sig energisk derimod, hun fandt Pinneberg skrækkelig og sammenlignede denne

»Mellemting mellem en Landsby og et i Former stivnet Hof« med Bastillen, hvor den ene Dag gik som den anden uden mindste Oplevelse end ikke i Hjemmet, hvor Faderen gik med begge Hænder indbundne paa Grund af Gigt, og Broderen Fritz led under sin ulykkelige Forelskelse og en heftig Forkølelseskatarrh, var der godt at være! Imidlertid kan Hennings ikke helt have sluppet Aladdin-Drømmene, ellers er det uforstaaeligt, at han afslog en ham af I. O. Schack¹⁾ tilbuddet Stilling som Fuldmægtig i Rentekammeret, fordi hans Fader mente, at han tillige burde være Kammersekretær og Auskultant i Kollegiet²⁾, men han led af en ved Ensomheden i Hellebæk og en skuffet Ærgerrighed næret Hypokondri og af Følelsen, at han gjorde sit Liv for afhængigt af Schimmelmans. Han fortæller senere, at et uvilkaarligt Tungsind tidt betog ham, naar han sled Trapperne i det Schimmelmanske Palæ, hvilket han forklarer som en »indre Stemme, der advarende bebuder ham hans Skæbne«. Paa den anden Side turde han endnu mindre slippe denne Forbindelse, »fordi jeg forudsaa, at Schimmelman en Gang vilde komme til at spille en vigtig Rolle i Danmark, og haabede, at Venskab og Fortjeneste vilde være ufejlbare Midler til ogsaa at bringe mig selv frem«. Venskabet mellem de to Unge var derfor stadig lige varmt; en af Korsikanernes Frihedskamp i 1769 under Pascal Paoli næret patriotisk og krigerisk Begejstring besjælede dem, og under Indtrykket heraf nærede Hennings endog Planer om at følge den i den russiske Armé indtraadte Falkenskiolds Eksempel og gaa i udenlandsk Krigstjeneste. Skatmesteren, der var en god Menneskekender, har dog næppe kunnet undgaa at mærke, hvorledes Hennings' Indflydelse bidrog til at nære Sønnens ulmende Utilfredshed over at være udelukket fra enhver virkelig Indflydelse, og da Schimmelman derfor i Foraaret 1769 sendtes paa Rejse til Sverige, bl. a. for at slaa sine Griller af Hovedet, kom Hennings derfor heller ikke til at ledsage ham, skønt Etatsraad Hennings senere erklærede, at han gerne havde betalt Sønnens Rejse, og Vennerne sikkert begge ønskede det.

Da Schimmelman den 16. Maj 1769 begav sig afsted, ledsagede Hennings ham dog op til Engelholm, og det er vistnok paa denne Tur, at de to Venner i Hellebækskovene under højtidelige Former tilsvor hinanden ubrødeligt Venskab og Samarbejde til Statens For-

¹⁾ Joachim Otto Schack til Rathlousdal og Gersdorflund, føjede 1771 Navnet R a t h l o u til sit fædrene Navn, født 1728, blev 1766 2den og 1767 1ste Deputeret i Finanskollegiet, død 1800 som fhv. Medlem af Statsraadet, Præsident i danske Kancelli m. m.

²⁾ Meine Bekenntnisse, 1786, Mscr. Nr. 14.

bedring, en Begivenhed, som særlig Hennings senere hen i Livet ofte vender tilbage til.

Da Vennerne var skilte, tog Korrespondancen mellem dem Fart; man bliver imidlertid skuffet, hvis man i de vekslede Breve tror at kunne finde videre Underretning om deres Oplevelser — det er overhovedet blevet et Dogme, at det ikke er værd at skrive om sligt. Det er altsaa nødvendigt at læse mellem Linierne, men Hennings indleder f. Eks. ogsaa et Brev til Kestner af 10. December 1768 med følgende Ord: »Sie verlangen Nachrichten von meinem Schicksahl? Dies ist etwas dem meine Seel nicht unterworfen ist, und warum denn sollte ich Sie davon unterhalten?« Man faar dog at vide, at Hennings fører et i selskabelig Henseende stille Liv — han deltager f. Eks. ikke i de store Fester, som i Juli Maaned 1769 i fjorten Dage i Træk afholdtes i Anledning af Dronning Caroline Mathildes Broder, Hertugen af Gloucesters Besøg — og man erfarer, at Hennings er let forelsket — uden dog at erfare Genstandens Navn — men iøvrigt er Brevene ikke stort andet end en Kappelstrid om, hvem der med størst Virtuositet kan variere sine Stemninger.

Som en karakteristisk Prøve paa Korrespondancen, der tydelig synes at vise, at Hennings var den »aktive« Part i Venskabsforholdet, Schimmelmänn den næsten kvindeligt modtagende, hidsættes følgende Brev, som Schimmelmänn skriver den 9. Juni 1769:

»Jeg haaber, at De allerede indser Deres Uret, naar De tror, at De er ude af Sind, naar De er ude af Øje, og at De oprigtig angrer alle de usande Beskyldninger, Deres Hjerte har rettet mod mig. Dermed er jeg imidlertid ikke tilfreds, og jeg forlanger, at De, første Gang De skriver, skal bede mig om Tilgivelse. Det er evig Skade, at jeg ikke er en smuk Kvinde; jeg skulde da faa Dem til at skrive til mig paa Deres Knæ:

»Cruel, pour me venger, je voudrais un seul jour
exercer sur ton cœur l'empire de l'amour.«

Himmell! Jeg faar en anden Idel! De skal ikke slippe for saa godt Køb; jeg sværger Dem til, at De skal faa Lov til at vandre en Pilgrimsgang til Stockholm og tvinges til to Gange daglig paa Deres Knæ at bede mig om Forladelse. Alt dette forbavser Dem, kære Ven. De forstaar ikke et Muk af, hvad jeg skriver. Nogen større Glæde kunde jeg i Sandhed ikke have.«

I et Brev fra Hennings omtrent en Maaned senere hedder det:

»Ganske vist vil jeg gerne høre om, hvad De tager Dem for og at belæres af de Iagttagelser, De samler i et Land saa forskelligt

¹⁾ Jvfr. Hennings' Brev af ⁵/₁₀ 1771, hvori han skriver: »Mit Hjerte vil tale til Dem, men hvilken Bestemmelse De end træffer, glem ikke, at De altid maa vælge for to, og at jeg hele mit Liv ikke vil have andet Parti end Deres.«

fra vort; men det rører mig dog langt mere at lære Deres Følelser for og Tanker om mig at kende. Om De kunde se min Henrykkelse, naar jeg modtager Breve fra Dem, hvor mit Hjerte banker af Frygt for, at jeg i dem skal finde, at Deres Godhed for mig er blevet mindre, hvorledes mit Hjerte straks besvarer hvert elskværdigt Ord, De siger mig, vilde De sikkert angre, at De har forgiftet min Sjæl med søde Ord, som maaske en Gang, hvis Deres Følelser kølnes, vil forbitre Resten af mit Liv. God Nat, det er sent. Gid De maa drømme om mig! Nej, bort med Drømme, som man ikke er Herre over, maatte en veltalende Tanke i en glad Stund fortælle Dem, hvad Hennings' Hjerte føler for Dem.»

Forøvrigt er Hennings' Tone ikke stort anderledes, selv om det ikke er Vennen, han skriver til. Søsteren Sophie klager f. Eks. i et Brev af 17. Juni 1769 over Broderens stadige Deklamationer og opfordrer ham til at fortælle noget mere og ikke alene udgyde sig om Paoli, den sande Storhed, Dyd, Fædreland o. s. v.

I Juni 1769 var Hennings paany nogle Dage i Sverrig og overnattede i Engelholm, hvor han svælgede i Erindringerne om, at det var her, han skiltes fra Vennen, og i Begyndelsen af Juli tilbragte han nogen Tid i Hellebæk, og endelig ilede han i August Maaned til Holsten, saa snart han erfarede, at Schimmelmänn var ankommet dertil fra Sverrig, skønt Schimmelmänn raadede ham til at blive i København, hvor de dog skulde genses om et Par Maaneder.

I Hamburg, i Pinneberg og naturligvis særlig paa Ahrensburg — hvor Skatmesteren og hans Hustru opholdt sig, men hvor der var betydelig mere stille end den foregaaende Sommer, da der ventedes en Arving — er Vennerne nu atter sammen de to Høstmaaneder 1769, men medens Schimmelmänn blev paa Ahrensburg, til Moderens Nedkomst i Oktober var overstaaet¹⁾, rejste Hennings allerede omkring den 1. Oktober sammen med Skatmesterens yngre Sønner tilbage til København, samtidig med at hans to Søstre nogle Uger tog til Hamborg for at lade sig vaccinere, et Ophold, der havde til Følge, at Dr. Reimarus²⁾, der havde foretaget Vaccination, for-

¹⁾ Paa Stamtavlen over Slægten Schimmelmänn (se: L. Bobé: Efterladte Papirer fra den Reventlowske Familiekres 1770—1827, IV Bd. 263—74, Kbhvn. 1900) findes intet Barn af Skatmesteren anført som født i Oktb. 1769; da Nedkomsten efter Ernst Schimmelmänn's Brev skete for tidlig, har Barnet vel været dødfødt eller er dødt strax efter Fødslen.

²⁾ Johann Albert Heinrich Reimarus, f. $11/11$ 1729, d. $6/6$ 1814, ægtede $6/6$ 1770 Sophie Hennings. Hendes paafaldende Lighed med Broderen August fremhæves af Böttiger med den Tilføjelse, at hun var »werth eine Hennings zu sein«. (K. A. Böttiger, Litter. Zustände u. Zeitgenossen 1838, II, 5—32, der dvæler ved Reimarus-Kredsens fremragende Betydning; jfr. Varnhagen, Denkwürdigkeiten IV, 365, Perthes' Leben I 70, I. G. Rists Lebenserinnerungen II 48 f. f. etc. samt Baggesens og Steffens' Biografier.

elskede sig dødelig i Sophie Hennings, medens Ulchen uhæmmet af al faderlig Kontrol tilbragte en lykkelig Tid sammen med Zagel, ikke mindst, da Udsigterne til, at de kunde faa hinanden, var rykket nærmere, idet Zagel havde vundet 5000 Rdl. i Lotteriet og havde gode Udsigter til at opnaa en Stilling i Altona.

V.

Uden Hjem eller nær Slægt i København¹⁾ havde Hennings dog forstaaet ogsaa at vinde Indpas i andre Huse end det Schimmelmansske, særlig i den paa det litterære Omraade toneangivende tyske Kreds i København; han var blevet Ven med Digteren Gerstenberg²⁾ og han fortæller³⁾, hvorledes han hos Klopstock⁴⁾ i det Bernstorffske Palæ har tilbragt saa mangen nydelsesrig Aften sammen med Sturz⁵⁾, Schönborn⁶⁾ og Funck⁷⁾, og et andet Sted, hvorledes hans Sjæls Folder glattedes ud under et Par stille Timers Ophold hos denne, men den største Tiltrækning i denne skæbnesvangre Hofsæson 1769—70, hvor Hofkredsene var smittet af den nervøse Uro og Ophidselse, der beherskede Hovedpersonerne i det

¹⁾ Naar Ernst Schimmelmann i et Brev fra København, dateret $\frac{9}{3}$ 1771 (Museum 1891 II S. 360) skriver til August Hennings, at han har fundet hans Onkel og Tante betagne af en dødelig Skræk for hans Skyld, er det en uløst Gaade, hvem disse, aabenbart nære, Slægtninge i København, som Ernst Schimmelmann staaar paa Omgangsfod med, er. Denne Onkel og Tante kan kun høre til Aug. Hennings' fædrene Frænder; thi Moderen havde overhovedet ikke Slægt her i Landet. Da M. N. Hennings i 1742 skulde stille Kaution ved Tiltrædelsen af Amtsforvalterembedet i Pinneberg, lovede følgende at deltage i Kautionen: Peter Dressen i Brunsbüttel (1500 Rdl.), hans Morbroder, Provst i Meldorf Voss's Arvinger (1000 Rdl.), Peter Nicolaus Thiessen og Heinrich Peters i Marne (1000 Rdl.), Hans Holling i Meldorf og Margarethe Friederica Johansen i Meldorf (tilsammen 1500 Rdl.). Det maa formodes, at denne Onkel og Tante maa søges i en af disse Ditmarsker Slægter. Naar J. Bloch antager, at det er Generaldirektør for kirurgisk Akademi Professor Wilh. Hennings, er dette næppe rigtigt, thi der har intet Slægtsskab kunnet konstateres.

²⁾ Heinrich Wilhelm von Gerstenberg (1737—1823), Digter, Ritmester, Justitsdirektør ved Lottoet i Altona 1763—1775, bosat i København og Lyngby, 1823 i Altona.

³⁾ Sofie Wattenbachs Hefter I, S. 110.

⁴⁾ Friedrich Gottlieb Klopstock (1724—1803), Hofraad, Digter, kom 1751 til København og var med Afbrydelser bosat her til ca. 1772.

⁵⁾ Helferich Peter Sturz (1736—79), Forfatter, Privatsekretær hos J. H. E. Bernstorff. 1769 Generalpostdirektør (B. L.).

⁶⁾ Gottlob Friedrich Ernst Schönborn (1737—1817), Digter, Hovmester i I. H. E. Bernstorffs Hus, Dr. jur. Etatsraad og Legationsraad. (B. L.). (L. Bobé: Efterl. Pap. fra den Reventlowske Familiekreds II S. 422).

⁷⁾ Gottfred Benedikt Funck, Orientalist, Konsistorialraad i Magdeburg, Huslærer hos Hofpræsten, Digteren Johan Andreas Cramer.

tilstundende Struensee-Drama, udøvede særlig, næst Schimmelmann, Kammerjunker Hans Heinrich von Schilden¹⁾, der endog optræder som den tredje i »Forbundet«, den elegante og let-sindige Grev Conrad Holck, Kongens tidligere Favorit; Holck var grand-maitre de la garde-robe, men hans Lykkestjerne var i hastig Blegnen for Struensees opgaaende Sol. Endvidere omgikkes han Mænd som Livlægen Berge²⁾, den engelske Legationssekretær Karl Ernst³⁾, Oberst Falkenskiold — efter at denne i Begyndelsen af 1771 var kaldt hjem fra Rusland af Struensee — og endelig — for ikke at lade det kvindelige Element unævnt — med den ligesaa skønne som indflydelsesrige Generalinde Gähler⁴⁾ og Konferensraadinde Pauli⁵⁾. I November Maaned var Schimmelmann i Hellebæk, og Hennings i København, i December Maaned var det omvendt, men derefter var de atter forenede i Hovedstaden, og Hennings fulgte stærkt interesseret — ikke mindst paa Grund af sit Kendskab til Hovedpersonen — Forholdenes rivende hurtige Udvikling ved Hoffet.

Hvor meget end Hennings, som vi ved, attraaede et Embede, kom det ham derfor dog ubelejligt, at Overskattedirektionen netop nu reflekterede paa hans aargamle Ansøgning om Ansættelse ved Reformen paa de kongelige Domæner. Tilmed opnaaede han kun en Stilling som Landmaaler, som han den 10. Februar 1770 paa Grund af sine matematiske Evner⁶⁾ og sit Tegnetalent fik Brev paa, hvilket just ikke bidrog til at formindske Skuffelsen. Han forhastede sig da heller ikke med at tiltræde Posten; i Begyndelsen af Maj 1770 var han i alt Fald endnu i København. Hennings havde da begaaet

¹⁾ Hans Heinrich Friccius von Schilden-Huitfeldt til Clausholm, Haseldorf og Haselau m. m., Gehejmekonferensraad, Kammerherre, Jægermester i Holsten, 1. Dept. i Rentekammeret. Han afskedigedes ligesom Hennings ved Regeringsskiftet 1784 fra sin Stilling som Kammerdeputeret.

²⁾ Christian Johan Berger (1724—89), Etatsraad, Livlæge, Stadsaccoucheur i København, Professor med. & chir. ved Universitetet i Kiel.

³⁾ Hennings kalder sit Venskab med ham næsten romantisk.

⁴⁾ Christine Sophie Gähler, født Ahlefeldt, en af de 3 Gratier ved Christian VII's Hof (1745—92), g. 1762 med Præses for Generalitets- og Kommissariatskollegiet, General Peter Elias von Gähler (1718—183).

⁵⁾ Otto Georg Pauli (ca. 1700, død ³¹/₇, 1780), 1770 Medlem af Overskattedirektionen og Deputeret for Finanserne (afskediget ved Kabinettsordre af ²⁰/₃, 1771). Hans Hustru Anna, født Kamphövener, født 1714, død ⁴/₂, 1775, protegerede Hennings.

⁶⁾ Blandt Hennings' Breve findes et fra Universitetsaarene i Göttingen fra den berømte Lichtenberg, som omtaler en ham af Hennings forelagt matematisk Opgave.

den noget uoverlagte Handling at betro sig til Skatmesteren om sine Iagttagelser ved Hoffet, hvorom han senere fortæller følgende¹⁾:

»Indviet, som jeg var i alle Hoffets Intriger, hvorved jeg dog kun spillede en Tilskuers Rolle, havde jeg længe set Uvejret nærme sig, Gang efter Gang besvor jeg Kongens Favorit, Grev Holck, der havde fattet særlig Forkærlighed for mig, om at se sig for og forandre Holdning. Morgenen efter et »bal paré en domino« ved Hoffet begav jeg mig til Schimmelmänn, der stod i Begreb med at rejse til Hellebæk med sin Søn. Jeg var efter Ballet noget betagen af, hvad jeg havde iagttaget og gebærdede mig maaske som en af det gamle Testamentes inspirerede Profeter en miniature, jeg stak i alt Fald ikke noget under Stolen, men berettede alt, hvad jeg troede at have fornummet af Struensees og Dronning Caroline Mathildes Planer. »Hvis De og Grev Bernstorff ikke for Alvor forsøger at fjerne Struensee, kan De være sikker paa, at han jager Dem alle bort«. Jeg gav ham saaledes rene Ord for Pengene, uden at han i ringeste Maade afficeredes af min Advarsel. Det har været min Skæbne, ingensinde at blive hørt i rette Tid og derfor kun at fremkalde Fortrydelse. Skatmesteren forskansede sig bag sin Ministerværdighed, satte sig paa den høje Hest og svarede mig, at Dronningen var Herskerinde, hun kunde handle som hun behagede, og det var nødvendigt at lade Hoffet have frit Spil.«

Udfaldet af Henvendelsen blev, idet Skatmesteren saa sin Fordeel i ikke at gribe ind, ialt Fald et andet end ventet, thi det er næppe tvivlsomt, at det skyldes Skatmesterens Indflydelse, at Hennings fik Ordre til at begive sig til sin nye Virkekreds paa Antvorskov. Her opslog han først sin Bolig paa det store øde Slot; men da han skulde opmaale og inndele Vedbynrres Jorder i Kobler, søgte han her Kvarter til sig og sin tro Tjener Hans, som han medbragte fra København; Bønderne nægtede imidlertid at huse ham, da de mente, at Opmaalingerne blot betød forøget Hoveriarbejde, og han maatte da søge Tilflugt hos Sognefogeden i det mere velhavende Vedbysønder (1 Mil fra Sorø²⁾).

Paa Grund af sit Ukendskab til Faget tilbragte han længere Tid i Uvirksomhed, til Overlandmaaleren kom og satte ham ind i Brugen af Landmaalerinstrumenterne — en Tid, som han vistnok

¹⁾ Jfr. Hennings' »Avant propos« fra 1823 til hans Haandskrift »Annales dédiées à la posterité, 1777« samt under Form af »Wahrheit und Dichtung« i hans »Histoire de Sueno Canutson, 1770« (i Haandskriftet Reminiscences).

²⁾ Kfr. Aug. Hennings' Artikel til Forfatteren af Brevene angaaende den danske Proprietær og Bonde etc. (Minerva II Aarg. 3 Bd. (Febr. 1787) særlig S. 185—87 og Aug. Hennings: Iagttagelser paa en indenlandsk Rejse 1786 (Minerva II Aarg. 1786 S. 686—706, II Aarg. 3 Bd. S. 35—66 og 347—370; jfr. ogsaa Aug. Hennings: Kleine oekon. u. cameral. Schriften, 17 I. S. 87.

har benyttet bl. a. til et kort Besøg i Hamborg, hvor hele hans øvrige Familie den 8. Juni 1770 var samlet til Søsteren Sophies Bryllup med Reimarus, — men da han endelig havde faaet de fornødne Instrumenter, tog han fat, og indtil medio September 1770 fik han opmaalt og inddelt 84 Kobler. Haand i Haand med dette Arbejde gik et Studium af Bondens Livsvilkaar, som Hennings endog søgte at dele — han fortæller selv¹⁾, hvorledes hans Tjener, der lavede Middagsmaden og skænkede Kaffen, sad til Bords med ham og nød sin Aften-the, ugenert henstrakt i Græsset paa Bondens Tofte ved hans Side — og Resultaterne nedlagde han i Breve til Vennen Schilden, der fandt dem saa interessante, at han oversatte dem fra Fransk og samarbejdede dem²⁾. Ved Siden heraf dyrkede Hennings i sine frie Timer et romantisk Bekendtskab med en ung Dame, der boede i Nærheden af Vedbysønder³⁾.

Af Hennings' Korrespondance fra hans Vedbysønder-Tid er kun lidet bevaret, fordi de fleste Breve tilintetgjordes straks efter Læsningen — saa farligt har deres Indhold forekommet baade Modtager og Afsender, — ja, Schimmelmänn, der ogsaa levede i en Slags »faderlig Karantæne« i Holsten, turde end ikke modtage Hennings' Breve direkte, men lod dem gaa gennem Zagels Hænder. Af de bevarede erfarer vi, at Skatmesteren omgikkes Etatsraad Hennings og gjorde Sophie Reimarus' Bekendtskab, — hvis Aandrigheid og Konversation begejstrede ham — og til hvem han roste Broderen.

En sen Aften i Begyndelsen af September besøgte Schimmelmänn paa Rejsen fra Ahrensburg til København Hennings i Vedbysønder, men dette korte Besøg var for meget for Hennings; thi tre Dage efter (den 12. September er han atter i København; han skriver derom:

»Efter Schimmelmänn's Afrejse væmmedes jeg ved min uværdige Stilling og deserterede bogstavelig fra min Post. Det var netop i de Dage, da Struensee vendte op og ned paa alt i København. Jeg sneg mig hemmelig derind, opsøgte min Chefs Frue, Grevinde Scheel⁴⁾ og spurgte, om hun havde noget at befale i Anledning af, at jeg agtede mig til Hamborg, idet jeg bad hende bevare det som en Hemmelighed og navnlig ikke røbe det til sin Mand, til hvem

¹⁾ Jfr. Haandskriftet »Reminiscences« (Hamb. Statsbibl.).

²⁾ Offentliggjort af I. Bloch i »Fra Arkiv og Museum« I. 1899—1902, S. 155—190 under Titlen Landbrug og Bondeliv i Midtsjælland 1770. Skilddringer af Dr. jur. August Hennings.

³⁾ Histoire de Sueno Canutson, à Copenhague 1770. (Mscr. Nr. 6),

⁴⁾ Charlotte Louise, Grevinde Scheel, født von Plessen, født 1720, død 17/9 1801, gift 1745 med Gehejmekonferensraad, Medlem af Overskattedirektionen, Kammerherre, blaa Ridder Jørgen Grøve Scheel til Grevskabet Scheel (1718—1786).

jeg skulde have henvendt mig om min Afsked. — Hun svarede: »Det falder ingen ind at spørge; der findes jo ikke længere Myndigheder; thi vi befinder os i et saadant Kaos, at ingen ved, om han er købt eller solgt«. Det var just i det Øjeblik, da Konseillet blev opløst.«

Faa Dage efter forlod Hennings Hovedstaden paany og begav sig til Ahrensburg, hvor han opsøgte Skatmesteren. Han havde den Tilfredsstillelse, at denne indrømmede, at han vilde have gjort vel i at følge det Raad, som Hennings gav ham i Foraaret, og ingen lod til at tage det fortrydeligt op, at han var rømmet fra sin Post. Fra Ahrensburg gik Turen til Hamburg paa Besøg hos Zagel; hver Gang Skatmesteren paa Postdagene var der, synes Hennings at have opsøgt denne og paavirket ham til Fordel for sine Planer med Struensee og Hoffet, uden dog at vinde ham for sig, idet Skatmesteren i Hennings nærmest saa en Hedspore, der tragede efter at blive en anden Struensee!

Maaske havde Hennings dog faaet Schimmelmänn til at lytte til sine Planer, hvis ikke Struensee selv havde kaldt dette uundværlige Finansgeni tilbage til Deltagelse i Regeringen. Fra det Øjeblik denne Kaldelse indtraf, var Skatmesteren i alt Fald døv for Hennings' Planer, og han tillod sig tilmed at røbe for Faderen, hvilke Intriger Sønnen var indviklet i. Hvilket Indtryk denne Meddelelse har gjort paa Faderen, ved man intet om, men en Kendsgerning er det, at da Hennings paany vilde vende tilbage til Hovedstaden og den 27. Oktober paa Vejen gæstede Pinneberg for at sige Farvel, ramtes Faderen i de faa Timer, Sønnen opholdt sig i Hjemmet, af et Slagtilfælde og udaandede samme Dag i hans Arme. Alle højt-flyvende Planer var dermed foreløbig skrinlagte. Hennings' første Brev til Schimmelmänn Dagen efter Dødsfaldet er præget af dyb Haabløshed og Resignation, og hans Tanker i den nærmeste Tid gaar ud paa at blive Faderens Efterfølger i Amtsforvalterembedet, for at kunne sørge for Moderen og sine Søskende. »Jeg vil være lykkelig, om jeg kunde rejse min Families sunkne Mod og opofre mig for Lykken i en Provinsafkrog«, skriver han. — Embedet fik han imidlertid ikke, fordi han, som Schimmelmänn ytrede, ingen Venner havde ved Hoffet; Rentekammerdeputeret Pauli bruger iøvrigt Ministerflosklen: »Det er jo en Retrætepost og ingen Begyndelsestilling for en ung Mand, hvis Evner kvalificerer ham til den mest glimrende Karriere«.

VI.

Omkring Aarskiftet 1770—71 var Hennings kommet saa meget over sin Sorg, at han gav Pauli Ret i, at Provinsen ikke var noget for ham. — Han hævdede nu, at Planen om, at han skulde blive

her, mere var hans Venners — han benyttede derfor ogsaa den Omstændighed, at han maatte yde Hjælp ved Afleveringen af Faderens Embede som Paaskud til, den 13. Januar 1771 at ansøge om at maatte faa »den ham efter tilendebagte Sommerarbejder meddelte Orlov¹⁾ til en Rejse til Holsten forlænget. Ansøgningen sluttede vel med, at han »afventede« Generallandvæsenskommisionens²⁾ videre Ordre, men allerede en Maaned senere (19/2 1771) søgte han definitivt sin Afsked, »da Sagerne Tilstand kræver det, og min Ære og mine Pligter er mig helligere end ydre Fordel«, og den bevilgedes ham den 9. Marts s. A. under Forudsætning af, at han afleverede sine Maaleinstrumenter. I Slutningen af Februar og Marts var Hennings i Hamborg, hvor hans Søster Sophie Reimarus just nedkom med sin Førstefødte³⁾, og hvor han blandt andet overvejede Mulighederne for at nedsætte sig som Advokat her, ligesom han i denne Tid endog er inde paa Overvejelser om at udvandre til Amerika.

Fra Hamborg ydmygede Hennings sig til at søge sin nye Souveræn, Struensee, om Ansættelse, blandt andet som Legationssekretær ved Forbundsdagen i Frankfurt a/M⁴⁾, og i April Maaned 1771 rejste han selv tilbage til København. Her modtog han den 8. Juni 1771⁵⁾ af Struensees Haand Udnævnelse til Arkivsekretær ved det tyske Kammer med Rang som virkelig Kammersekretær. Han havde altsaa nu, næppe 25 Aar gammel, virkelig naaet en Stilling i Central-administrationen, men tilfreds blev han derfor ikke. — I et Brev af 16. Juli 1771 til Schimmelmann, der i Juni Maaned havde begivet sig paa en Rejse til Norge, hvorfra han først vendte hjem i Slutningen af Oktober, skriver han: »En Smule Elskov, en endnu mindre Portion Forretning og en hel Del Kedsomhed, det er i Hovedsummen af mit Liv«. At Erotiken spillede en noget større Rolle i Hennings' Liv end tidligere, er utvivlsomt, men derover glemte han

¹⁾ Som foran bemærket, var det en Orlov, Hennings havde bevilget sig selv; naar han skriver saaledes, stoler han vel paa, at det ikke vilde blive nærmere undersøgt, hvem der havde givet den.

²⁾ Hvertill disse Domæners Administration d. 9. November 1770 var overgaaet fra Overskattedirektionen.

³⁾ Frederike Christine Reimarus, f. 22/2 1771, død 28/2 1815, gift 14/10 1796 m. Frankrigs daværende Gesandt i Hamborg, senere Udenrigsminister, Pair af Frankrig og Greve Karl Friedrich Reinhard, f. 2/10 1761, død 25/11 1837 (Wilhelm Lang Graf Reinhard, Ein deutsch-französisches Lebensbild 1761—1837, Bamberg 1896).

⁴⁾ Der er bevaret et Privatbrev fra Struensee til Hennings, hvori denne beklager, at han ikke kan skaffe ham denne Stilling, da den ikke skal besættes mere.

⁵⁾ Bestillingen er af 27. Juni 1771 (Tyske Rentekammers Bestallingsprotokol S. 375).

ikke Ønsket om at blive en Danmarks Cato. I et Brev af 25. Oktober skriver han til Schimmelmänn: »Da jeg smigrer mig med at kende Deres ædle Karakter og derpaa støtter mit Haab om, at hvad vi vil foretage os, kommer til at ske i Forening, saa lad os forsøge at gøre Folkets, ja Menneskehedens Vel til Maalet for vor Stræben. Lad os uden at tage Parti forfølge denne Tanke, lad os gøre det Gode overalt, hvor vi evner det, og lad os bekæmpe det Onde af alle Kræfter, uden at undersøge, om det er vore Venner, der forsvarer en slet Sag, eller vore Fjender, som vil det Gode. De vil snart opdage Kilden til al vor Ulykke, og med hvem man maa liere sig for at genrejse vort stakkels Fædreland. Ned med alle dem, som af Partiaand eller til Bedste for deres Venners elendige Interesser offerer Land og Folk, og som synes uvidende om, at en Regents sande Venner er de Borgere rundt omkring i Landet, hvis Vindskibelighed og Dygtighed formaar at styrke Staten.«

Den unge Embedsmand opholdt sig i Sommeren 1771 i København —, bortset fra, at han vel nok har været i Pinneberg den 2. Juli, da Ulrike Hennings endelig naaede at blive forenet med Zagel, — og var ofte ved Hove paa Hirschholm¹⁾, hvortil han i Reglen hver Onsdag kørte i et bestemt Selskab, bestaaende af Admiral Rømeling, Kommandør Rumohr og Kammerjunker von Schilden. Han var fuld af Kritik overfor Struensee, men siger dog selv, at han forgæves søgte at advare ham; paa den anden Side var han i alt Fald Medvider i den til Mikkelsdag (28. September) 1771 planlagte Revolte, som Hoffet undgik ved at blive paa Hirschholm. Ved Statsomvæltningen den 17. Januar 1772 spillede Hennings dog ingen som helst Rolle; den kom ham overraskende, omend han som vel alle havde følt Uvejret nærme sig; thi »hver Aften, naar der var fransk Komædie, stod jeg der, hvor Hoffet steg i Vognen, i Forventning om, at Struensee og Brandt skulde blive grebne.«

Endnu paa det sidste Hofbal saa han Struensee og Brandt »bouffés d'arrogance«, og han beretter om selve Katastrofen følgende:

»Til om Morgenen den 17. Januar havde jeg med Baron Ernst Schimmelmänn aftalt en Kanefart. Min Tjener vækkede mig Kl. 7 og sagde mig, at der var Oprør omkring Slottet; man vidste ikke, hvad der var sket. Jeg skyndte mig ud. Den første, jeg mødte, var Kaptajn T r o l l e²⁾ af Livgarden; han tog mig med til sin Søster

¹⁾ Avant propos til Annales à la posterité (Mscr. 59, 8°).

²⁾ Frederik Christian Trolle (1747—87), Kaptajn ved Fodgarden, 1772 ved bornholmske Regt., 1773 dømt til Døden for en Duel med Løjtnant Voigt (Danmarks Adels Aarbog 1891).

Charlotte Amalie Trolle (1749—1814), g. 17/8 1781 med Justitsraad Adam Gottlob Severin Henrik Kraft til Ødemark, skilt.

Hofdamen. Paa Slottet gik vi ind i Prins Frederiks Forgemak og fandt et rigt besat Frokostbord med alle Slags Anretninger. Efter at vi havde erfaret, hvorledes Dronningen var bortført til Kronborg, hvorledes Oberst Castenskjold havde sat sig ved hendes Side med dragen Pallask, og hvorledes man havde sat Brødrene Struensee, Brandt, Falkenskiold og Berger i Fængsel, ilede jeg til Schimmelmänn for at bringe ham og hans Fader de første paalidelige Beretninger om det Forefaldne.«

Dronningens og Vennerne Falkenskiolds og Bergers Fængsling oprørte Hennings og Schimmelmänn, og de besluttede at søge at redde dem og særlig da Dronningen. Forklædte som Lakajer kastede de en Aften anonyme Breve, som Hennings skrev med fordrejet Haandskrift, ind i den engelske Gesandt Keiths Bolig for at faa udvirket, at Dronningen advaredes mod at tilstaa noget.

Hennings boltrede sig som en Fisk i Vandet, saa snart der var Tale om politiske Intriger, og han var derfor et udmærket Emne som Agent, da Schimmelmänn, Grev Ferdinand Ahlefeldt¹⁾ og Dronningens Staldmester Baron Frederik Ernst Bülow²⁾ sammensvor sig³⁾ om at bringe Dronning Caroline Mathilde tilbage, straks efter, at hun i Juni 1772 var blevet bragt til Hannover. Hennings førte Korrespondancen og rejste med Depecher i Sagen paa sit Bryst mellem Hamborg og København.

VII.

Samme Efteraar opnaaede Hennings den i alt Fald tidligere attraaede Ansættelse i Diplomatiets, idet han af Struenseeperiodens Udenrigsminister v. d. Osten⁴⁾ — hvem Hennings iøvrigt ikke skattede — den 13. Novbr. 1772⁵⁾ blev udnævnt til Legations-

¹⁾ Grev Ferdinand Anton Christian Ahlefeldt (1747—1815), Gehejmeraad, Kammerherre, Hofjægermester, Gesandt i Berlin, var 1772 Oberstløjtnant og Chef for Livgarden til Hest.

²⁾ Frederik Ludvig Ernst Baron von Bülow (1738—1811), Gehejmeraad og Gesandt ved det kursachsiske Hof (Dresden). 1772 var han Jægermester i Oldenburg med Bopæl i Altona.

³⁾ Se Sir William Wraxall, Posthumous Memoires of his own time 1772—84 (sec. ed. London 1836) I. S. 372—418; Sir C. F. Lascelles Wraxall, Life and time of her Majesty Caroline Mathilde, London 1864, III S. 167—258; H. P. Holst, En Episode af Caroline Mathildes Liv (For Romantik og Historie IV. S. 445—521).

⁴⁾ Adolph Sigfred Grev v. d. Osten (1720—97) † som Gehejmekonferensraad og Overpræsident i København.

⁵⁾ Saa usikker er Skrivemaaden af Navnet, at Hennings i denne sidste Udnævnelse til Legationssekretær og de første Depecher stadig kaldes Henningsen.

sekretær hos Gesandten Larrey¹⁾ i Berlin med en særlig Gage af 500 Rdl. og 100 Rdl. i Rejsepenge. Før sin Afrejse traf han Aftale med Grev Ahlefeldt om fortsat Korrespondance i Sagen, og allerede den 12. December 1772 var han i Berlin²⁾, hvor han straks henvendte sig til den derværende engelske Gesandt Harris³⁾ og meddelte ham de Sammensvornes Plan; denne viste Sagen Interesse, og til Larreys store Forbavselse — ja Misundelse — aflagde han ufortøvet Hennings et Morgenbesøg for at betro ham, at han allerede havde faaet tre Henvendelser i samme Anledning, og for iøvrigt at træffe nærmere Aftale med ham.

Med Ansættelsen i Berlin maatte dog enhver aktiv Deltagelse i Komplottet fra Hennings' Side standse, og vi hører da heller ikke mere derom, udover at Planens Realisation trak ud paa Grund af Kong Georg III's Smaalighed og lidet broderlige Sindelag, for endelig at umuliggøres ved Dronningens Død 1775.

Den Fordel medførte Sagen imidlertid for Hennings, at han straks kom til at staa paa en venskabelig Fod med Minister Harris⁴⁾, der selvfølgelig spillede en stor Rolle, og Opholdet i Berlin hører utvivlsomt til Hennings' lykkelige Aar; han var her i en Stilling, der bød hans ærgerrige Fantasi fornøden Næring og gav ham et Arbejde, hvor hans gode Hoved og Pen kunde faa Lejlighed til at brillere. I Maanederne Maj—August 1773 fungerede Hennings under Larrey's Orlov som Chargé d'affaires, og i en Depeche af 21. August 1773 skriver A. P. Bernstorff, der nu var bleven Udenrigsminister, følgende til Larrey: »En supposant que Vous êtes actuellement revenu de Freuenwalde, je Vous adresse celui ci, Ms., en Vous priant de remercier Mr. Hennings du soin avec lequel il a fait ses Rapports dans l'intervalle de votre Absence et par lequel il a mérité de justes éloges.«

Hennings havde ventet, at han ifølge sin Stilling vilde komme i Berøring med Frederik den Store, der altid havde været Genstand for hans Beundring, men dette skete ikke, hvad enten det nu skyldes, at denne stillede sig særlig kølig overfor det danske Hofs Repræsentant, da Dronning Juliane Marie var Søster til hans egen

¹⁾ Kammerherre Anton Baron v. Larrey, vistnok Hollænder af Fødsel, 1771—76 dansk Gesandt i Berlin.

²⁾ Om Opholdet i Berlin, se Hennings' Haandskrift: Souvenirs de Berlin.

³⁾ James Harris, siden Lord Malmesbury og Viscount Fitzharris (1746—1830), Diplomat.

⁴⁾ Hennings siger i Avant propos: Je n'ai jamais vu de maison mieux montée, ni sur un plus grand pied que la sienne, mais cela n'influa point sur sa manière d'être avec moi (Mscr. Nr. 59). Nærmere Beretning om hans Forhold til Harris: »Souvenirs importés de Berlin (Mscr.).

Dronning, med hvem han levede højst ulykkeligt, eller at han overhovedet — hvad der er en bekendt Sag — holdt corps diplomatique paa Afstand.

Opholdet i Berlin modnede Hennings; han stræbte at udnytte Tiden ved at studere Handelsforholdene — Omgangen med Moses Wessely¹⁾ var i denne Henseende betydningsfuld for ham — og dyrke sine litterære og filosofiske Interesser; sin Omgang søgte han i de bedste Kredse, bl. a. i den hovedsagelig franske Kreds af Videnskabsmænd og Skønaander, — Formey²⁾, Castillon³⁾, Borelly, Bernoulli⁴⁾ og Sulzer⁵⁾ — som Filosofen paa Tronen havde forstaaet at samle i sin Hovedstad, og han fortæller⁶⁾, hvorledes disse og andre Lærde sædvanlig ugentlig spiste hos Fyrst Dolgorucki⁷⁾, der havde fattet Venskab for Hennings, hvorfor han sjældent var udelukket fra dette Selskab. Men alt overskyggende Betydning fik Bekendtskabet med Moses Mendelsohn⁸⁾, som snart udviklede sig til et varmt Venskab, der tjener til lige stor Ære for Mester og Discipel. Mendelsohns Biograf, Kayserling, der helliger Hennings et Kapitel i sit Værk, siger herom:

»I de to Aar denne aandrige, for Frihed og Oplysning glødende unge Mand tilbragte i Berlin, kom han næsten daglig i det Mendelsohnske Hus. Bekendtskabet med Filosofen skyldtes en Anbefaling fra hans Svoger, Reimarus, og igennem Moses Wessely, Lessings, Mendelsohns og Familien Reimarus' Ven, hvis Broder Hart-

¹⁾ Moses Wessely, Købmand i Hamborg, Skønaand, Forfatter, var vistnok bosat i Berlin paa samme Tid, som Hennings var der.

²⁾ Johann Heinrich Samuel Formey (1711—97), preuss. Gehejmeraad, Direktør for den phil. Klasse i Akademiet i Berlin, filosofisk, historisk og teologisk Forfatter.

³⁾ Giovanni Francesco Mauro Melchior Savermini, kaldet Castillon (1708—91), Direktør for den math. Klasse ved Akademiet i Berlin.

⁴⁾ Johann Bernoulli (1744—1807), Direktør for den matematiske Klasse, Astronom ved Akademiet i Berlin.

⁵⁾ Johan Georg Sulzer (1729—79), Professor phil. i Berlin, Æstetiker, Filosof og Skolemand.

⁶⁾ I »Litterarische Nachrichten vom Verfasser des Olavides« (Manusk. Nr. 22).

⁷⁾ Dolgorucki skriver i September 1774 til Hennings: Vous trouverez toujours en moi un ami assuré dont vous pouvez disposer en quelque endroit que le sort vous conduise (Mscr. Nr. 9).

⁸⁾ Moses Mendelsohn (1729—86), tysk Filosof, se M. Kayserling, Moses Mendelsohn, sein Leben und seine Werke, 1. Udg., Leipzig 1862, 2. Udg. Leipzig 1888, særlig II. Udg. S. 250—55, I 1. Udg. S. 519—58 er 10 Breve fra Mendelsohn til Hennings og to Breve til Elise Reimarus aftrykt. Jfr. Hennings Mscr.

vig¹⁾ han kendte fra København, blev han introduceret hos andre af Berlins ansete Jødefamilier. Han blev Husven hos den rige Daniel Itzig²⁾, i hvis Døtre, der udmærkede sig ved Skønhed, Talent og Aand, han fandt i høj Grad Behag, og sluttede Venskab med David Friedländer³⁾ og Lægerne Bloch⁴⁾ og Hertz⁵⁾. Omgangen med Mendelsohn var for Hennings den største Tiltrækning i det paa Nydelser saa rige Berlin. Hele den Tone, der herskede i dennes Hjem, behagede ham, og hans største Fornøjelse var at ledsage Filosoffen paa hans Spadsereture.

Det skyldtes Mendelsohn, der om Hennings siger, at han var et af de Gemytter, der mere behøvede Tøjle end Spore, at denne atter kastede sig over de filosofiske Studier, som han bittert bebrejdede sig at have forsømt. I sit første Brev til Hennings, efter at denne havde forladt Berlin i 1774, skriver Mendelsohn herom:

»Wenn meine Vorstellungen etwas zu dieser Entschliessung beigetragen, so bin ich stolz auf den wackern Rekruten, den ich der Philosophie zurückgeführt, oder vielmehr auf den tüchtigen Ueberläufer, den ich ihr zurückgebracht habe, zu einer Zeit, da ich selbst nicht mehr für sie zu Felde ziehen kann. Aber warum sehen Sie noch mit solcher Zerknirschung auf Ihr voriges Leben zurück. So sehr haben Sie doch meines Wissens nie wider die Philosophie gesündigt, dass Sie nötig hätten, mit diesem bussfertigen Angesichte vor ihrem Throne zu erscheinen. Wo ich nicht irre, so pflegt auch das philosophische Gewissen keine so tiefe Wunden zu schlagen. Diese Göttin züchtigt wie eine Mutter, nicht wie die gekränkte Eifersucht. Allein ich kenne ein tyrannisches Weib, das eben so derbe mit Skorpionen peitscht: man nennt sie Langeweile, und die scheint Ihnen die mehrste Unruhe zu machen.«

Og hvor kær Hennings er blevet Mendelsohn, giver Slutningen af samme Brev et talende Vidnesbyrd om:

»Den guten Vorsatz, mir öfters zu schreiben, lassen Sie von langer Dauer sein und verschieben Sie ihn ja nicht, wie man wol

¹⁾ Hartvig Wessely (1726—1805), Købmand i København og fra 1774 i Berlin, Forfatter. Se W. A. Müsel: *Leben und Wirken Naphtali Hartvig Wessely's*, Breslau 1841 og David Friderichsfeld: *H. Wessely*, Amsterdam 1809, iøv. Nr. 11, 22 og 44 og Neues Lausitzer Mag. 38 B. samt L. Bobé: *Efterl. Pap. fra den Reventlowske Familierekreds VI*, S. 597.

²⁾ Daniel Itzig (1722—99), preuss. Hofbankier (M. Freidenthal: *Aus der Heimat Mendelsohns Berlin 1900* S. 143 ff. 281 og L. Geiger: *Gesch. der Juden in Berlin 1871*, II. S. 93, 140, 144 ff).

³⁾ David Friedländer (1750—1834), Købmand i Berlin, Forfatter.

⁴⁾ Mark Eliezer Bloch (1723—99), Læge i Berlin, Ichtylog.

⁵⁾ Markus Hertz, Læge i Berlin, waldecksk Hofraad, Professor i Filosofi.

sonst mit guten Vorsätzen zu thun pflegt. Ein Freund, den man einen Posttag aus den Gedanken schlägt, pflegt sich, die ersten Posttage darauf nicht leicht einzustellen; und wenn sich sein Bild nachher wie ein Schemen in der Dämmerung zeigt, so ist es in Gefahr, kaum mehr erkannt zu werden. Wenn auch zuweilen meine Antwort einige Zeit ausbleiben sollte, so schreiben Sie die Schuld freundschaftlich auf Rechnung meiner schwächlichen Gesundheit, die mir das Briefschreiben, meine vormalige Erholung, zu einer beschwerlichen Arbeit macht.«

Venskabet mellem dem fortsattes til Mendelsohns Død; Mendelsohn var lige til det sidste Hennings' trofaste Kritikus og litterære Hjælper. Hennings' Karakter viser sig i Forholdet til denne sin Lærer i sit smukkeste Lys. Da OVERRABBINEREN R a p h a e l C o h n i Hamborg-Altona i 1778 udsendte sin Bandstraale mod Mendelsohn, fordi han vilde udgive de 5 Mosebøger paa Tysk, er det f. Eks. Hennings, der sætter meget ind paa og tilsidst trods Guldbergs Betænkeligheder fik udvirket, at den danske Konge, Kronprinsen og andre af Magthaverne i Danmark tegnede sig som Subskribenter paa dette Værk, hvilket de oplyste Jøder betragtede som en ny Epoke i Jødefolkets Kulturhistorie og saaledes ydede det en Beskyttelse, overfor hvilket i hin Absolutismens Tidsalder OVERRABBINEREN i alt Fald officielt maatte strække Vaaben. Et talende Vidnesbyrd om, hvilken Inderlighed Venskabet mellem dem naaede, er, at Mendelsohn sad til et Maleri, som Hennings ønskede at eje, for altid at kunne have hans Træk for Øje.

Fra Slutningen af Hennings' Ophold i Berlin skriver den Begivenhed sig, der indirekte har knyttet hans Navn til en lille Episode af Goethes Liv; en Dag i Eftersommeren 1774 fandt Hennings Mendelsohn stærkt bevæget ved Læsningen af Goethes nyeste Roman, Werthers Leiden. Saa snart Hennings blot fik bladet i den, var han klar over, at hans Ven Kestner og dennes Hustru maatte have tjent Goethe til Model i Bogen. Hennings skrev straks indigneret til Kestner; disse Breve benyttede Kestner nu, til overfor Goethe at begrunde det urigtige i hans Handlemaade. Ganske vist paa-stod Goethe i sit Brev af 21. November 1774 til Kestner, at Hennings' Udtalelser ikke var noget Angreb, men tværtimod et Forsvar for ham, og at han havde kysset »Din Filosofs Brev«¹⁾, men Resultatet blev dog, at der hos Hennings som hos Goethe blev en Brod tilbage, som bevirkede, at de undgik et personligt Bekendt-

¹⁾ Jfr. Hennings' Manuskript Nr. 41, Kestners Breve til Hennings i Anledning af Goethes Werthers Leiden (⁷/₁₁ og ³⁰/₁₁ 1774, ⁴/₁ og ⁶/₁ 1775) og A. Kestner: Goethe und Werther, 2. Opl., Stuttgart 1865, S. 250, samt E. H. Lewes, Goethes Leben und Werke, Berlin 1888, I S. 336.

skab, hvilket hindrede dem i at erkende hinandens gode Egenskaber og skabte en Bitterhed, særlig hos Hennings overfor Goethe, som aldrig overvandt.

Med alt dette var Hennings imidlertid aldeles ikke — navnlig ikke i Begyndelsen — glad over at være i Berlin, hvor han ogsaa i Efteraaret 1773 laa syg i længere Tid. Forholdet til Larrey synes køligt, og Hennings' Breve til Schimmelmänn er fulde af Bønner om at hjælpe ham til at komme hjem til Danmark — han ønsker, at det meddeles Grev Bernstorff, at det er mod hans Vilje, han er blevet Diplomat o. s. v. Hovedgrunden til denne Hennings' Holdning er — ved Siden af, at han stadig mente sin Fremtid knyttet til et Samarbejde med Schimmelmänn —, at han var forelsket i den lige saa skønne som letsindige Fru de Malleville¹⁾, der i Struensee-Perioden hørte til Dronning Caroline Mathildes intime Omgang²⁾ og daglige Spilleparti. I sit Hjem, Hummeltofte, samlede hun en Kreds, hvis Hovedbeskæftigelse var at musicere og stirre for dybt i den unge Værtindes smukke Øjne, der saa meget mildt til alle andre end hendes Ægtefælle, som hun var blevet smedet til, da hun var tretten Aar gammel. Christian VII's Yndling Warnstedt³⁾ nævnes en Tid lang som hendes foretrukne Tilbeder; men i 1773—74 stod Hennings i alt Fald i høj Gunst hos hende. Korrespondancen med Schimmelmänn og Schimmelmänn's Koncepter til Breve til Fru de Malleville viser, hvor stærkt Hennings smægtede i hendes Lænker, men ogsaa, hvorledes hun benyttede ham og Schimmelmänn til at hjælpe sig i sine økonomiske Vanskeligheder, — hvad de aabenbart gjorde mere end én Gang. — Hvor stærke Hennings' Følelser har været, ses f. Eks. af hans Brev til Schimmelmänn af 26. August 1774, hvori han skriver: »De ved, at mit Liv ikke længere tilhører mig selv, og at intet kan opveje mit Ønske om at gense Jenny«, og i et andet Brev taler han om at tage Livet af sig, fordi Jenny ikke er fri og ikke vil forlade Mand og Barn. Først i 1776 løses Forbindelsen mellem dem; da bad Fru de Malleville Ernst Schimmelmänn om at skaffe hende de Breve, hun havde

¹⁾ Johanne (Jenny) Marie Meyer (1750—1817), Datter af Kaptajn i Sætaten Emanuel Meyer og Johanne, f. Möhlholm, ægtede 1763 daværende Kaptajn, senere Oberst og Kommandant paa St. Thomas og St. Jan, Thomas de Malleville (1739—98). Efter Skilsmissen i 1780 ægtede hun den tidligere Gesandt i Dresden, Kmhr. Werner Greve af Schulenburg (1736—1810) til Salzwedel (se: L. Bobé: Efterl. Pap. fra den Reventlowske Familiekrede V, Kbhvn. 1902, S. 279, og VI, Kbhvn. 1903, S. 521).

²⁾ Se Aug. Fjelstrup: Damerne v. Caroline Mathildes Hof, Kbhvn. 1785.

³⁾ Gehejmekonferensr., Kmhr. Frederik Carl v. Warnstedt (1750—1811). (Se: L. Bobé: Interiører fra Kong Christian VII's Hof, efter Charlotte Dorothea Biehls Breve, Kbhvn. 1919, S. 64).

skrevet til Hennings, tilbage, og allerede i 1777 skrev¹⁾ Hennings ret koldsindigt om hende ved Omtalen af Hoffets Damer: Madame de Malleville er smuk og har de skønneste Øjne i Verden, de voldte mange Ulykker i den Tid, da hun endnu færdedes i den store Verden. Hun havde Tilbedere, men da de ikke havde Held med sig, forlod de hende efterhaanden, og i den Ensomhed, hvortil hun fordømte sig selv, besøgte kun nogle faa musikinteresserede Venner hende fra Tid til anden.«

Hennings' indtrængende Ønske om at blive kaldt hjem opfyldtes i Efteraaret 1774. Den 14. Oktober udfærdigede Udenrigsdepartementet Rappelskrivelsen for ham med 500 Rdlr. i Vartpenge, hvorefter han begav sig til Altona, hvorhen hans Moder var flyttet fra Pinneberg. Grunden til, at han ikke straks ilede hjem til sin Elskede, kendes ikke; kun det vides, at han den 6. December erholdt Tilladelse til at opholde sig hos sine Slægtninge i Holsten.

Desværre savnes stadig Skildringen af den Reimarus'ske Kreds, i hvilken han nu tilbragte Vintermaanederne. Allerede i Aaret 1843 erklærede *Varnhagen von Ense*²⁾ den nødvendig for at lære Strømningerne i Aandslivet i Hamborg og den nordvestlige Del af Tyskland fra denne Periode nærmere at kende; thi enhver Skønaand i Hamborg hørte i videre Forstand til Kredsen, som samledes i det Reimarus'ske Hjem, der foruden af Lægen og hans Hustru bestod af 4 Børn af hans to Ægteskaber, af hvilke den ældste Datter *Margrethe* allerede 1782 ægtede Købmand *Georg Heinrich Sieveking*³⁾, og af Reimarus' ugifte Søster, den aandfulde *Elise Reimarus*⁴⁾, der er bekendt som *Lessings*⁵⁾, *Mendelsohns*, *Jacobis*⁶⁾, *Campes*⁷⁾ og *Caroline*

¹⁾ *Annales dédiées à la postérité.*

²⁾ *Karl August Varnhagen von Ense* (1785—1855), preussisk Gehejmelegationsraad, Gesandt i Karlsruhe, Forfatter.

³⁾ *Georg Heinrich Sieveking* (1751—90), Købmand i Hamborg, Gesandt i Frankrig (Se: *Heinrich Sieveking: Georg Heinrich Sieveking, Lebensbild eines hamburgischen Kaufmanns aus dem Zeitalter der französ. Revolution*, Berlin 1913).

⁴⁾ *L. Bobé* anfører i *Efterl. Pap. fra den Reventlowske Familie* kreds VI, S. 562 en Række Kilder til hendes Karakteristik og Biografi.

⁵⁾ Om *Lessings* Forhold til *Reimarus* kan efterses *Strauss, Herm. Samuel Reimarus*, hvor Meddelelser er givet, hentede fra *Aug. Hennings' Brevveksling med Elise Reimarus* (Dresden 1775—76), navnlig saadanne, der angaar »Fragmenterne«. *Strauss* har her benyttet *Wattenbach: Zum Andenken Lessings* (I *Laus. Mag.* 68 Bd. ogsaa udg. særskilt).

⁶⁾ *Friedrich Heinrich Jacobi* (1743—1819), Købmand, Statsemedsmand, Filosof.

⁷⁾ *Joachim Heinrich Campe* (1746—1818), Præst, Skolemand og pædagogisk Forfatter, 1777—83, Indehaver af en Opdragelsesanstalt i *Billwerder v. Hamborg*, senere i *Trittau*.

Rudolphis¹⁾ Veninde. Enhver dannet fremmed, der kom igennem Hamborg, søgte at komme i Forbindelse med den, og den, hvem denne Kreds havde paatrykt et Stempel, blev paa en vis Maade betragtet som fuldgyldig overalt i det tyske Aandsliv.

Mangfoldige er de Vidnesbyrd om, hvilken Stilling Familien Reimarus, i hvis Hjem Grundtonen var religiøs Frisind, indtog igennem et halvt Aarhundrede. Böttiger, der anbefales til »den ukristelige Familie« af Herder, kalder²⁾ den: »det aandelige Hamborgs Lys- og Midtpunkt«, og J. W. Ramdohr fortæller³⁾ ved sit Besøg i den Reimarus-Poel-Sievekingske Kreds, at da han rejste sig fra deres Bord »wo attisches Salz die Speisen würzte, und Apollo und die Musen der Comus in ihre Mitte nahmen«, ofrede han en Libation til disse Guddomme. Karakteristisk er ogsaa en Udtalelse af Baggesen⁴⁾, der i mange Aar stod i livlig Forbindelse med Reimarus: »Und doch! Welche Tage haben wir, trotz Fieber und Zahnweh, in Hamburg gehabt, da wir mit einem Male in die Familie aller Familien, den Zirkel aller Zirkel, das System der Sonnen: Reimarus, Sieveking, Voght!⁵⁾ nebst allen dessen Planeten der himmlischen Weiber und Töchter und hineingezogener Freunde uns versetzt sahen! welch ein Leben! in fast ununterbrochener Seelentätigkeit und fast zu seligem Genuss. Dies übertraf alle meine bisherigen Erfahrungen und alle meine Erwartungen!«

I Reimarus' Kreds, hvor Hennings »fandt de Glæder — Hjertelighed, Godmodighed og Frimodighed, — som han i Berlin næsten havde glemt eksisterede⁶⁾«, blev han, til Foraaret begyndte at gry, under hvilket Ophold han — i Slutningen af Marts Maaned — blev optaget i den 1770 stiftede Frimurerloge »zu den drei Rosen«. Hvilket Indtryk denne Optagelse og Frimureriet overhovedet har gjort paa ham, savnes der Oplysning om; det er ikke sandsynligt, at det har været af dybere Natur; det aandelige Liv har paa dette Tidspunkt og i den følgende Tid efter alt at dømme ikke været saaledes, at det har kunnet øve særlig Tilløkkelse paa en Mand af Aug.

¹⁾ Caroline Christiane Louise Rudolphi (1750[?]-1811), jfr. Otto Rüdiger, Caroline Rudolphi, Eine deutsche Dichterin und Erzieherin, Klopstocks Freundin. Hamburg 1903.

²⁾ Se Liter. Zustände u. Zeitgenossen, Lpz. 1838 II, 3. 15—52.

³⁾ Studien auf einer Reise nach Dänemark, Hannover 1792, S. 51, jfr. 59).

⁴⁾ I Brev af 7/6 1793 fra Brunsvig (jfr. hans Liv og Levned, udgivet af Sønnen).

⁵⁾ Etatsraad Caspar Rigsfriherre von Voght, Købmand i Hamborg, Sievekings Kompagnon (se: Otto Rüdiger, Caspar v. Voght, ein Hamburger Lebensbild, Hamburg 1901).

⁶⁾ Sophie Wattenbachs Hefter I. S. 100.

Hennings Støbning¹). I April rejste Hennings saa til København, men allerede den 17. Maj 1775 fik han Rejsepas paa Foranledning af A. P. Bernstorff som Chargé d'affaires ad interim udnævnt som saadan — Dagen efter med et Tillæg paa 100 Rdlr. til Gagen paa 500 Rdlr. — til at repræsentere Danmark ved det kursachsiske Hof.

Hennings' Ophold i Dresden varede 16 Maaneder (Juni 1775 til Oktober 1776). I hans Breve herfra kommer et udpræget Sværmeri for selve Landet til Orde, men lige saa stærk er hans Mishag med Hoffet, Ministrene og Corps diplomatique, hvis Stivhed og Arrogance var ham i høj Grad imod, hvilket sikkert skriver sig fra det intime Venskab, han paa religiøst-filosofisk Grundlag sluttede med den aandrige og smukke Grevinde Brühl²), der som borgerlig født ikke kunde komme til Hoffet. Dette Venskab, — der ikke har savnet Anstrøg af Passion — har vel nok bidraget til at ud-slette Fru de Mallevilles Billede i hans Hjerter; ligeledes sluttede Hennings sig til den russiske Chargé d'affaires Lisakewitsch³), og han kom i nær Berøring med Kunstnere som Graff⁴), Zingg⁵) og Bach⁶), men iøvrigt har han vistnok været optaget af Arbejde og levet mere stille end i Berlin. Hans korte, klare Depecher og Indberetninger, bl. a. om Meissnerfabrikkens Indretning og Arbejdsforhold er talrige, og det samme gælder hans efterladte Manuskripter fra dette Tidsrum: »Précis de l'état actuel de Saxe«, »Memoires sur la succession eventuelle de Bavière«, »Extraits de ma correspondance avec le comte de Bernstorff avec des pièces relatives aux intérêts de la cour de Dresde«, 1775 (Nr. 71 og 77), »Recueil de lettres trouvées dans la portefeuille de Mad. la Comtesse de Brühl, publiées par Aug. Hennings, Dresde 1776 (Nr. 77) »Sur la Religion à Mdm. de Brühl« (Nr. 60) og en stor Del poetiske Udarbejdelser i Vers og Prosa (deriblandt Digtet »Sur les Esprit« paa ca. 1000

¹) Hennings sluttede sig dog senere — i Aaret 1788 — til Logen »Salomon zum goldenen Löwen« i Slesvig. (Se: J. Hennings: Gesch. der Johannes Loge »Zum Füllhorn« zu Lübeck 1772—1922. Lübeck 1922, S. 40).

²) Grevinde Christine (Tina) Brühl, født Schleyerweber, f. 1756, Datter af en fransk Underofficer, gift med Generalchauseebygningsinspektør Hans Moritz Greve Brühl. (Se H. v. Krosigk, Karl Graf von Brühl, Berlin 1910, især S. 56 ff. — L. B.).

³) Wasili Lisakewitsch (1737—1815) fra Kiew, senere russisk Gesandt i Kbhvn. 1800 til sin Død. (Hist. Tidsskrift S. R. II 393. Baggensens Værker v. Arlaud III. S. 298.)

⁴) Anton Graff (1736—1813), Portrætmaler, malede bl. a. Moses Mendelssohn og Lessing.

⁵) Adrian Zingg (1734—1816), Tegner og Kobberstikker, 1768 Professor i Kobberstikkunst i Dresden.

⁶) Muligvis Sebastian Bachs Søn, Komponisten Wilhelm Friedemann, Bach (1710—84).

Alexandrinere) stammer alle fra denne Periode¹⁾. Han drev ogsaa med Iver kunstneriske Studier i Kunstsamlingen, og gennem Læsning f. Eks. af Winckelmann's²⁾ Skrifter udviklede han sig til en fortrinlig Kender af Malerkunsten.

Venskabet med Grevinde Brühl har imidlertid øjensynlig ikke hindret Hennings i at dyrke andre af det svage Køn, hvilket fremgaar af Korrespondancen med Lisakewitsch fra Aarene 1776—77, der i fremtrædende Grad har dette Emne til Genstand. Lisakewitsch kommer stadig med Hentydninger til Hennings' Kurmageri til en Komtesse Baumgarten og en Mdll. de N. — hvilket giver Hennings Anledning til med Iver at hævde sin gamle Teori om, at Manden ikke maa lade Kvinden faa Magt over sig. I et Brev fra Efteraaret 1776 skriver han saaledes: »il faut se servir des femmes comme de l'œil dans une salade, en frotter l'assiette sans l'y faire entrer. C'est à dire pour prévenir les mauvaises explications, il ne faut pas mêler les femmes dans les événements de notre vie, mais il faut s'adresser à elles pour l'assaisonner et pour en charmer le cours. J'ai toujours trouvé mon compte à cette façon de penser et j'ai même observé que les femmes se dégoutent d'un sentiment plus sérieux, quoiqu' elles n'en conviennent jamais.«

Hennings havde den Glæde her i Dresden at faa Besøg af Lessing, hvis Bekendtskab han skyldte Elise Reimarus, og i August 1776 ogsaa af Vennen Mendelsohn. Gennem Lisakewitsch stiftede han ogsaa Bekendtskab med Kejserinde Katharinas Yndling, Grev Alexius Orlov og besøgte denne i Leipzig.

Bekendt er det, at Hennings, da nogle af Meissner Porcellænfabrikkens Arbejdere, paa Grund af Utilfredshed med Ledelse og deres slette Kaar, søgte ham for at faa Ansættelse ved den kgl. Porcellænsfabrik i København, skaffede fem af disse til København, i hvilken Anledning han maatte høre stærke Bebrejdelser af den sachsiske Udenrigsminister. Det er et smukt Træk i Hennings' Karakter, at han, da det i Aaret 1777 viste sig, at Porcellænsfabrikken ikke behandlede disse Arbejdere godt, uforbeholdent traadte i Skranken for dem og deres Krav, hvilket nær havde foranlediget hans Indblanding i en ubehagelig Proces³⁾.

I August 1776 blev en ny dansk Gesandt udnævnt, men alligevel blev Hennings, efter at være kaldt hjem, i Dresden fra 25. Aug. til den 7. Oktober i »Kongelige Forretninger«, hvorefter han vendte

¹⁾ Haandskriftet »Reminiscences« (Manusk. Nr. 46).

²⁾ Johann Joachim Winckelmann (1717—1768), berømt tysk Kunstarkæolog og Kunsthistoriker.

³⁾ Se Karl Madsen: Den kgl. Porcellænsfabrik i forrige Aarhundrede i Tidsskrift for Kunstindustri IX. Kbhvn. 1893.

hjem over Berlin og Hamborg¹). — Begge Steder tilbragte han nogle lykkelige Dage, det første Sted sammen med Mendelsohn og det sidste med Reimarus's og Zagels, hvilke sidste nu, naar Sygdom ikke kastede Skygge over Hjemmet, førte et meget behageligt Hus i Altona. Ogsaa Ernst Schimmelmann traf han igen i Hamborg efter den lange Adskillelse, under hvilken Greven havde indgaaet Ægteskab med den elskværdige E m i l i e R a n t z a u²). Da Hennings fra Dresden havde sendt hende 5 Miniaturmalerier af Malerinden Frøken B r u g l s u g l e r³) og bedt hende gøre en god Gerning ved at sælge dem, hilste hun i et hjerteligt Svarbrev Hennings som sin Mands bedste Ven og bad om at maatte blive optaget i Venskabet!

VIII.

Aldrig saa snart var Hennings vendt tilbage til København, før han var i fuld Aktivitet med at smede nye Fremtidsplaner. Der var ifølge hans Korrespondance med Lisakewitsch Tale om, at han, for at lære Italien at kende, skulde attacheres Ernst Schimmelmann, der tænkte paa at gaa til Neapel som Gesandt, og han syntes ogsaa at have Udsigter til at komme i Betragtning ved Besættelsen af en Diplomastilling i London. I »Avant propos« fra 1823 fortæller han ogsaa, at han ved sin Hjemkomst fra Dresden fik Løfte om den første ledige Gesandtskabspost, men at B e r t o u c h⁴) blev foretrukket, fordi han var et Par Dage ældre i den diplomatiske Karrière og ønskede Gesandtposten i München. Hvor mange af disse Planer, der har haft reelt Grundlag at bygge paa, faar staa hen; et er i alt Fald givet, at de hurtig er blevet opgivet, thi den 16. December 1776 udnævntes Hennings til Kommitteret i Økonomi- og Kommerce-

¹) Et af Hennings paa Tilbagereisen planlagt Besøg hos en rig Arvetante — en Gehejmeraadinde v. Schütz — i Ansbach, der var Kusine til hans Moder, men med hvem Familien var kommet paa Kant, hvorom Hennings tilskriver Schimmelmann den 27. Marts 1776, synes ikke at være blevet realiseret.

²) Amalie (E m i l i e) Caroline Christiane Rigsgravinde R a n t z a u, f. 1752, † $\frac{2}{3}$ 1780, Datter af General, Kommandant i Glückstadt, Ditlev Carl Rigs greve Rantzau og Gisela Christiane v. Stammer, gift $\frac{18}{9}$ 1775 med Ernst Schimmelmann.

³) Frøken Bruglsugler, om hvem der intet har kunnet oplyses, var Hennings' Husværts Datter; det synes iøvrigt ogsaa, som om Hennings har sendt Miniaturmalerier af en anden Malerinde Sophie Dingelinger (1736—91) til København (se: Meine Bekenntnisse Man. Nr. 14, S. 248 ff.). Frøken Bruglsuglers Malerier blev solgt til Enkedronningen for 10 hollandske Dukater.

⁴) Gehejmekonferensraad, Kmbr., Amtmand og Overdirektør i Tønder Ernst Albrecht v. Bertouch (1745—1815) (B. L.).

kollegiet og virkelig Justitsraad¹⁾ fra 1. Januar 1777 at regne. 30 Aar gammel traadte han nu altsaa ind i det, han kalder sin femte Løbebane, hvorved han vel maa sigte til sine Beskæftigelser som Jurist, Landmaaler, Arkivembedsmand, Diplomat og handelsministeriel Embedsmand. Hennings fik Ledelsen af Kollegiets udenlandske og Konsulatsager, og »det særlige Tilsyn« med Generalmagasinets Kontor, Hallen, Silkefabrikkerne »samt de til Fabriksvæsenets Opkomst sigtende Anlæg her i Staden, som af os endnu kunne besluttes« — og naar han opnaaede denne betydelige Stilling, skyldes det maaske nok for en Del, at Ernst Schimmelmann blev Deputeret i Kommercekollegiet og har ønsket at knytte Hennings til sig. Det afgørende har dog sikkert været, at Hennings i sin Diplomatstilling havde vist, at han kunde bruges, og at den kaade, ærgerrige Yngling syntes at have løbet de værste Horn af sig. Hennings forstod da ogsaa hurtig at vinde Guldbergs Gunst, og denne førte ham fremad. Allerede den 13. Maj 1777 omordnes Generalmagasinet — der siden 1768 havde været et Statshandels- hus under Ledelse af Fr. de Coninck²⁾ som Direktør med N. L. Reiersen³⁾ som Bogholder og Kasserer — og Hennings blev nu sammen med de Coninck, Reiersen og Trant⁴⁾ Medlem af dets Direktion, men saaledes, at Hennings kom i Forgrunden, idet han fik Paalæg om at forestaa Magasinets Kontor og have særligt Tilsyn med dets Betjente og Fabrikkerne⁵⁾, og den 3. November 1777 henlagdes endelig ogsaa Kollegiets tyske Sager⁶⁾ under ham. Hvor stor hans Stilling i hans egne Tanker var, læser man mellem Linierne

¹⁾ Den 20. Januar 1777 approberedes Kabinetsordren af 16. December 1776, og endvidere approberes paa en Indstilling af Kollegiet af 13. Januar, der er medunderskrevet af Hennings — at det særlige nævnte Tilsyn tillige skal overdrages Kollegiets Kommitterede for de danske Sager, Justitsraad F. C. Trant, »da disse Indretninger især vedkom denne som Kommitteret for de danske Sager, og det derfor er tjenligt og nødvendigt, at han faar Lejlighed til at kende disse Indretningers Tilstand«. Der er altsaa hermed ingenlunde tilsigtet nogen Forringelse af Hennings' neppe tiltraadte Stilling. Det er derfor ikke korrekt, naar C. Nyrop i »Niels Lunde Reiersen«, Kbhvn. 1896 S. 156 siger, at Kongen 20. Januar 1777 approberede, at Magasinets Anliggender hellere maatte lægges ind under Trant end Hennings. Der er sikkert kun Tale om, at man ved denne Forandring vilde søge at gøre en Forbigaaelse overfor den ældre Kommitterede Trant god igen.

²⁾ Frédéric de Coninck (1740—1811), Etatsraad, Grosserer i Kbhvn.

³⁾ Niels Lunde Reiersen (1742—95), Etatsraad, Grosserer og Fabrikant i København. Han overtog 1775 den kgl. Silkefabrik for egen Regning.

⁴⁾ Frederik Carl Trant (1738—98), Konferensraad, fhv. Deputeret i Generaltoldkammeret.

⁵⁾ Med Løn fra 1. Januar 1777 at regne paa 400 Rdlr.

⁶⁾ Ved den Kommitterede, Justitsraad Hellfrieds Udnævnelse til Agent i Middelhavslændene.

i hans Brev til Lisakewitsch: »Jeg skal have Korrespondancen med alle vore Konsuler og bliver altsaa en lille Statssekretær og kan som Intendant for vort Fabriksvæsen vandre i Colberts Fodspor«. At Hennings baade har været en habil og flittig Embedsmand, er hævet over enhver Tvivl, men nogen dybere nationaløkonomisk Indsigt kan han ikke have haft; hans Kundskaber var jo, bortset fra, hvad han havde lært i Berlin og Dresden, rent teoretiske, og nogen større selvstændig Indsats har han heller ikke kunnet gøre, dertil var Guldberg i hine Aar altfor eneraadende i handelspolitisk Henseende. Det kan derfor ikke kaldes andet end et Udslag af den Selvovervurdering, som i disse Aar, da Lykken tilsmilede ham, kom til at præge hans Færd, — der fik ham med sine liberale Økonomi-Teorier, erhvervet gennem Studiet af Adam Smiths¹⁾ og Reynalds²⁾ Skrifter, til stærkt at kritisere de merkantilistiske Retningslinier, som den erfarne Prakticus, Skatmesteren, med sin usvigelige, geniale »flair« for, hvad øjeblikkelige Forhold krævede. Denne Kritik kom ogsaa til Orde overfor Vennen Ernst paa en alt andet end hensynsfuld Maade; men underligt vilde det ogsaa være, om ikke Selvovervurderingen skulde tage Fart i et Sind som Hennings'; naar ikke alene hans Indflydelse syntes stærkt og hurtigt voksende, men ogsaa da han samtidig paany kom ind i den højformmeste Kreds, der overhovedet fandtes i Hovedstaden. Der savnes Oplysninger om, hvor i København Hennings boede i Aarene 1768—72, men det er i alt Fald givet, at nu var de formodentlig ret beskedne Omgivelser ham ikke standsmæssige nok, og han søgte derfor en ny Bolig.

Medens denne Bolig blev istandsat, var Hennings husvild, og han flyttede derfor allerede i Marts Maaned 1777 ud til Klampenborg, hvor han lejede et Strandhus i Nærheden af »Sølyst«, Ernst Schimmelmans og hans Families Sommerbolig. Vel krævede Hennings' Embede, at han, som han skriver, maatte være 3—4 Dage om Ugen i Byen, men ellers var han en stadig og velset Gæst paa »Sølyst« og i den intime Kreds, som mødtes her, hvortil Ernst Schimmelmans Svoger Grev Frederik Baudissin³⁾, der boede i Jægersborg, Schilden i Charlottenlund, og endelig A. P. Bernstorff paa Bernstorff Slot med sine to Svogre, Greverne Stolberg og Brødrene Reventlow hørte. I et Brev til M. Clement

¹⁾ Adam Smith (1723—90), skotsk Socialøkonom.

²⁾ Guillaume Thomas François Raynald (1713—96), fransk filosofisk og handelspolitisk Forfatter.

³⁾ Heinrich Frederik Greve Baudissin til Knoop (1753—1818), Gesandt, Gehejmekonferensraad, gift m. Komtesse Caroline Adelaide Cornelia Schimmelmans (1760—1826). (Baudissins Slægtstavleudsnit, se: L. Bobé: Efterl. Pap. fra den Reventlowske Familiekreds V Bind).

i Berlin fra 1776 nævner han endvidere som sin Omgang *Wasserschlebe*, Charlottenborg Kunstnerne, Frøknerne *Römeling*, Fru *de Malleville*, Fru *Louise Gramm* og Grevinde *Sophie Schulin* paa Frederiksdal, og vi véd ligeledes, at han i de følgende Aar kom i *Rahbeks*, *Münters*, det *Mazarske* og andre Hjem.

Allerede i denne første »Sølystsommer« gør Hennings' stadige og ulyksalige Higen efter at spille den første Rolle sig gældende. I et Brev til *Lisakewitsch* fra Sommeren 1777 skriver han: »De Mennesker, jeg omgaas, er efter min Mening bedre end Størstedelen af Menneskeheden, altsaa burde jeg være lykkelig; men jeg maa tilstaa, at jeg føler Ensformigheden og begynder at kede mig, thi min Aand higer stadig efter nyt«. Der skulde overhovedet ikke meget til, for at Hennings følte sig tilsidesat, og han har øjensynlig navnlig været bitter over, at de to Brødre *Stolberg* med deres Digtergaver selskabelig sét stillede ham i Skygge. Der er næppe nogen Tvivl om, at det er hans i »Sølyst«s Sale vaagnede Ønske om at naa en litterær Berømmelse, som kunde slaa *Stolbergerne* af Marken, der bragte ham til at træde frem for Offentligheden som Forfatter.

En „avocat de la cour du Roy de Dannemarck“ i Dantonprocessen.

Af **Henrik Koppel.**

Hvem er den »avocat de la cour du Roy de Dannemarck«, som dukker op i Dantonprocessen, denne »danske Overretsprøkmator«, der sad paa Anklagebænk sammen med Camille Desmoulins og Danton og blev dømt, halshugget og begravet sammen med dem?

I Sagens Akter skrives hans Navn mer eller mindre forvrænget, snart *Deiderischen*, snart *Diestrich ten*, snart *Dietrichen*. De udførligste Oplysninger om ham i Litteraturen finder man i Albert Mathiez' »L'affaire de la Compagnie des Indes«, der gengiver det væsentlige af Forhørene i den »Chabot-Affære«, der førte til Danton-Processen, hvoraf fremgaar, at *Jean Frédéric Deiderichsen* eller *Diederichsen* i 1794 var 51 Aar gammel og Sekretær hos en af de andre anklagede, *Junius Frey*¹⁾, at han først var holstensk Advokat og i Wien havde været ansat i Bankhuset *Barkum*, men efter dette Firmas Bankerot i 1790 var traadt i Forbindelse med de to Brødre *von Schönfeld* og havde ledsaget den ene af dem (den senere *Junius Frey*) paa en længere Rejse over Prag, Dresden og Berlin til Hamburg, hvor deres Veje foreløbig skiltes — idet *von Schönfeld* drog til *Strasbourg* og *Diederichsen* til England — for saa atter i Maj 1792 at mødes i Paris. Da *Diederichsen* i November 1793 blev arresteret, stod han netop i Begreb med at forlade Paris for, efter eget Sigende, over *Basel* at rejse hjem til *Kone* og *Børn* i Hamburg.

Dette var egentlig alt, hvad man vidste. Men det var en Gaade, hvem denne danske eller holstenske Advokat i Grunden var, og hvorledes han havde forvildet sig til Wien og Paris for at ende sine Dage paa Skafottet.

Efter forgæves at have søgt Oplysning om ham i Rigsarkivet i den danske Ministers Indberetninger til Kancelliet 1794, benyttede jeg et Ophold i Juni i Aar i Paris til at undersøge, om der ikke i *Archives Nationales* fandtes Papirer, der kunde give Besked.

Det viste sig da, at der, foruden selve Danton-Processens Akter (W. 342) fandtes en hel Pakke Breve og Dokumenter, der bar Paaskriften: »Une liasse de papiers allemands composée de lettres et pièces qui ne traitent que d'affaire particulière et rien qui peut intéresser la République. — Papiers du Citoyen *Diederichsen* avocat Danois remis au Bureau des interprètes par le Citoyen *Dubarran* membre du Comité de Sureté générale.«

Denne Pakke (»A. N. W. 526: Police générale F.⁷ 4677«) indeholdt alt, eller næsten alt, hvad jeg søgte, og, efter nogle supplerende Undersøgelser i Kiel, kan jeg give følgende Omrids af **J o h a n n F r i e d e r i c h D i e d e r i c h s e n s L i v**.

* * *

J o h a n n F r i e d e r i c h D i e d e r i c h s e n var født 18. Februar 1743 i Lütjenburg i Holsten. Faderen var Diaconus (Pastor) **A u g u s t D i e d e r i c h s e n** (f. 1711, d. 1754), Moderen **S o p h i e M a r i e L ö w e** (f. 1707, d. 1770).²⁾ 19. September 1760 blev **J o h a n n i s F r i d e r i c u s D i e d e r i c h s e n** Lutgenburgo-Holsatus indskrevet ved Universitetet i Kiel, og allerede som 22-aarig fik han 16. August 1765 Bestalling som Hof-Gerichts-Advokat »in Unseren Teutschen angeerbten Herzog- und Fürstenthümern«, udstedt paa Kiels Slot af Friedrich August i Kejsersinde Katharinas og Kronprins Pauls Navn.

Samme Aar, 22. November, blev han viet til **C h r i s t i n a M a r g a r e t h a N i s s e n** fra Kiel; men Brylluppet stod i Giekau, en lille Landsby i Nærheden af Lütjenburg, og allerede 21. April 1766 nedkom Bruden med en Søn. Faddere var Diederichsens Onkel, »der deputierte Bürger« **J o h a n J a c o b D i e d e r i c h s e n**, en Ritmester **N i c o l a u s N i s s e n** og Fru D's ugifte Søster. Navnene paa Fadderne baade ved denne Lejlighed og ved de mange senere Barnedaabs-Højtideligheder viser, at det unge Ægtepar tilhørte Kiels allerbedste borgerlige Kredse.

Der gik næsten ikke et Aar, uden at Ægteskabet blev velsignet med et Barn. Og dette, i Forbindelse med Diederichsens medfødte Letsindighed, har sikkert bidraget til at undergrave hans økonomiske Eksistens. Tilsidst maa Stillingen i Kiel være blevet uholdbar for ham, thi ellers kan det ikke forklares, at han 14. Oktober 1774 bryder op fra Kiel med Hustru og 6 Børn og slaar sig ned i Hamborg, og det skønt han i Begyndelsen af Aaret efter Ansøgning havde faaet Chr. VII's Stadfæstelse paa sin Bestalling.

I Hamborg fødtes der ham yderligere 5 Børn; men selv om et Par af Børnene døde, forstaar man dog, at det Aar for Aar maatte gaa økonomisk tilbage for den nu ikke længere helt unge Mand, og atter brød han op, denne Gang dog alene, medens Familien blev tilbage i Hamborg.

I 1782 eller 1783 træffer vi ham i Wien, hvor han havde faaet Plads i et Bankhus, **K a r l & F r i e d r i c h B a r g u m**. Og her møder os en Overraskelse. Thi denne Friedrich Bargum er ingen anden end den fra dansk Handelshistorie bekendte Københavner, **H e n n i n g F r e d e r i k B a r g u m** (f. 1733). Om Bargum oplyser Brickas biografisk Leksikon, at han var Veksellerer og Tømmerhandler, hvem Admiralitets-Kommissariatet i 1758 overdrog at

indkøbe Tømmer til Flaaden i Udlandet. 1760 blev han General-Tobaksdirektør i Danmark, og i 1765 fik han kgl. Oktroi for sit »guineiske Kompagni«, hvis Hovedformaal var at indkøbe Slaver paa Guinea-Kysten og paa dertil indrettede Skibe føre dem til dansk Vestindien for at ombytte dem med Raasukker, der skulde hjemføres og bearbejdes i et dertil oprettet Raffinaderi. Samme Aar afstod den danske Regering alle sine Fæstninger og Loger paa Guineakysten til Kompagniet, men paa Grund af forskellige Uheld nødtes dette i 1775 til at erklære sig insolvent. Allerede Aaret forud havde Bargum maattet forlade Danmark af Frygt for sine Kreditorer. Det er Bargum, der har ladet opføre det saakaldte »gule Palæ« i Amaliegade. Om hans senere Skæbne ved Bricka intet ud over, at han i 1782 var bosat i Wien.

Men i Wien havde han altsaa grundlagt en Bank — efter en Tradition indenfor den Bargumske Familie: »den første østrigske Statsbank«. Nu blev Diederichsen ansat i denne Bank, og da Slægten Bargum, der oprindeligt har hjemme i Tønder Amt, er vidt forgrenet i Holsten og staar Familien Diederichsen nær, kan man vel gaa ud fra, at det er fælles Kieler-Venner, der har skaffet Diederichsen Pladsen, ja, naar man tager den livlige Forbindelse mellem ham og Bargum i Betragtning, som vedligeholdtes ogsaa efter, at de begge igen havde forladt Wien, kan man maaske have Lov til at spørge sig selv, om der er nogen Forbindelse imellem, at det er s a m m e Aar — 1774 —, at den ene maa flygte fra København, og den anden forlade Kiel. Har der allerede i 1774 bestaaet en Forbindelse mellem dem, og har Diederichsen muligvis lidt økonomiske Tab ved det guineiske Kompagnis Sammenbrud?

I 1790 gik Bargums Bank fallit, men Diederichsen blev alligevel foreløbig boende i Wien, lige indtil Juni 1791. I denne Tid levede han af den Understøttelse, han fik af den ene af Brødrene v o n S c h ö n f e l d (senere Frey), hvis Bekendtskab han havde gjort i 1787. Han blev boende for at vente paa, at Frey skulde blive rejsefærdig, og i Juni 1791 begav begge sig saa ud paa den forud omtalte Rejse til Prag, Dresden, Berlin og Hamborg.

Fra Hamborg gik Rejsen for Diederichsens Vedkommende først til England og derfra til Paris, hvor han indtraf i Maj 1792, altsaa da Krigen mellem Frankrig og Østrig allerede var udbrudt. Til Paris ankom kort Tid efter ogsaa Brødrene Frey, der i Strassbourg var optraadt som vaskeægte Jakobinere. I Paris deltog de med Liv og Sjæl i Jakobinerklubbens Møder og optraadte ofte som Tilhørere i Nationalforsamlingen paa de for de Udvalgte reserverede Pladser. De førte stort Hus, og de saa mere end én af Jakobinernes Førere ved deres bugnende Bord. Men hvorfra deres pludselige Rigdom kom, ved vi ikke. Var de Spioner? Eller, som Lenotre vil

gøre det troligt, Agenter for den royalistiske Konspirator, den mystiske Baron de Batz³⁾, der, efter eget Sigende, havde gjort Forsøg paa at befri Louis XVI paa Vejen til Skafottet og senere Marie-Antoinette ud af Temple-Fængslet? Eller var de ikke simpelthen Spekulanter, der i, ogsaa økonomisk, oprørte Tider fiskede i rørt Vande?

Hvad de saa end var, havde de Brug for politiske Forbindelser, og det fandt de i rigt Maal i Jakobinerklubben. Her traf de Chabot, denne tidligere Kapuciner, nuværende Medlem af Nationalforsamlingen, der i Oktober 1793 skulde ægte deres 16aarige Søster Leopoldine og flytte ind i deres Hus i Rue d'Anjou. Det er ham, de har at takke for, at de — og med dem Diederichsen — bliver indblandede i Danton-Processen. Thi Danton-Processen var oprindelig en Chabot-Proces, idet Chabot sammen med nogle andre Deputerede, der alle tilhørte Dantons nære politiske Omgivelser, var blevet uhjælpelig kompromitteret i den saakaldte »Affaire de la Compagnie des Indes«. De havde misbrugt deres parlamentariske Stilling til at skaffe sig økonomiske Fordele. For disse Intrigers Vedkommende henvises til Mathiez' »L'affaire de la Compagnie des Indes« og til Lenotres »Le Baron de Batz«.

* * *

Hele Sommeren 1792 havde Diederichsen staaet i livlig Korrespondance med en Mand, der aldrig underskriver sine Breve og altid optræder uendelig hemmelighedsfuldt. Snart opholder den anonyme Herre sig i én, snart i en anden By i Alsace, altid ivrigt optaget af at føre Processer. Da Brevskriveren i en enkelt Passus i et af Brevene røber sig som ingen mindre end Diederichsens gamle Chef fra Wien, Fallenten Fr. Bargum, Slavehandleren fra København, og da det af et andet af Brevene fremgaar, at Bargum har sendt Diederichsen Penge, er det antageligt, at Juristen Diederichsen har hjulpet sin gamle Chef med Processerne.

Det første af disse anonyme Breve er vistnok ikke skrevet af Bargum selv, men af en Mand ved Navn Schwartz, der maa have været Bargums højre Haand og nære Ven⁴⁾ og som dør faa Uger efter. Da det er meget oplysende, aftrykkes det her:

Huningen (Haute-Alsace) ^{21/5} 1792.

P. P.

Gestern habe ich Ihr Schreiben von dem 13ten dieses richtig erhalten. Ist es möglich dass Sie Ihren schon lange gefassten thörigten Vorsatz die Welt zu durchwandern wirklich ins Werk gesetzt haben? Ein jeder vernünftige Mensch hat eine Absicht warum er so und nicht anders handelt. Was kann die Ihrige seyn? Ich will sie nicht nennen.

Unsere Sache wird in wenigen Tagen zu unserem Vorteil entschieden seyn, und alsdann werden wir alle nach Paris kommen und Ihnen, wenn Sie noch dorten seyn sollten, die Adresse wo Sie uns daselbst finden können, von

hier vor unserer Abreise aufgeben. Mittlerweile bitte ich Sie recht sehr: sprechen Sie mit keinem weder von uns noch von unserer Sache, denn sie ist dermassen so eingeleitet, dass Sie, wie Sie nicht von allen umständlich unterrichtet sind, uns instellen zu nützen nur schaden würden. Also kein Wort von uns weder an dem Mair(?) noch sonst an wen es immer sey. Sie können sich wohl vorstellen, dass ich, da alles sequestriert, itzt keinen Heller besitze, ein guter Freund⁵⁾ hat mir 5 L. geliehen, die sende ich Ihnen hierbei inliegend. Die grösste Thorheit wäre es, wenn Sie hierher kommen wollten, denn so balde unsere Sache aus wird, so bleiben wir keinen Tag hier.

H. und Fr. B. lassen grüssen; ein Heuchler(?), sagt die letzte, sind und bleiben Sie ewig. Schreiben Sie mir umlaufend an meine simple Adresse à Huningen en haute Alsace. Ich danke für Ihre gute Gesinnung gegen mich. A dieu ich bin auf alle Fälle Ihr guter Freund. S.

Dernæst følger et Brev med vanskelig Haandskrift fra Bargum af 6. Juni 1792. Han skriver bl. a.

»..... Sie haben recht wohl gethan von unserer Sache mit keiner Seele zu reden; wir bitten es auch ferner so zu thun. Ihr Aufsatz im Französischen ist sehr guth, es ist aber besonders glücklich, dass Sie es nicht abgegeben haben — — Gerne möchten wir [mit] Ihnen in Paris reden und über vieles — — Inselben Hause, wo Sie logieren, können wir nicht seyn, denn wir müssten ein [anderes?] Quartier [haben?], wo eine Küche ist, und das werden wir schon in einer der Vorstädte finden — — — Wo Sie logieren ist zu theuer. Sagen Sie uns, ob Sie da oder an welchem Orte Sie zu finden seyn und legen Sie lieber Ihre Adresse bey dem Portier des dänischen Gesandten, alsdann werde ich es da durch einen dritten erfragen lassen, denn wir wollen dorten ganz unbekannt(?) — — — Es ist uns alle recht lieb wenn durch Ihren guten Vorsatz bey dem dänischen Gesandtschaftsprediger Sie eine für Ihnen(!) glücl. und zugleich nützliche Bekanntschaft gemacht und auch unterhalten. — — — Suchen Sie, wenn es möglich ist, dass Sie dorten ganz ruhig leben und durch Ihre vielen Bekanntschaften da Sie guth deutsch schreiben nur etwas verdienen können, und dann, wenn Sie etwas haben, so lassen Sie nicht nach Ihre(!) alte Gewohnheit in einem Tage alles aufgehen.⁶⁾ Meine Söhne leben Gottlob gesund und guth zu Lemberg, wo sie auch bleiben werden. Mein und der meinigen innigster Wunsch war immer durch ein Vergleich zurückzugehen, aber ist dieses ja möglich? Den zweyten Tag und gleich darauf habe ich noch(?) — — an der 14 Briefe um einen Vergleich der billig war und wobey keiner wenn man ihn vor 2 Jahr eingegangen wäre nichts verlohren hätte und mir und den meinigen ein sehr grosser Capital übrig geblieben wäre. Ach, Gott, dieses hat man nicht annehmen wollen. Meine Frau ist äusserst untröstbar, so schrecklich behandelt und unschuldiger Weise zu leiden. — Gott erhalte Ihnen.

Skønt disse Breve ikke angaar selve Emnet Diederichsen, gives de dog her, da de viser den gamle københavnske Storkøbmand, der havde spillet en saa stor Rolle i sin Ungdom, flakkende rundt som en Fredløs. For Studiet af ham vil ogsaa de andre, her ikke aftrykte, Breve være af Interesse.⁷⁾ Emnet Diederichsen angaar det imidlertid, at han 29. August skriver:

»Es freut mich zu erfahren, dass Sie gesund und ohne Sorgen sind und dass Sie schon den grössten Theil Ihrer kleinen Schulden bezahlt haben.

Wenn Sie das Glück haben sollten durch H. Frey Translateur zu werden, so haben Sie wirklich ein feines Glück gemacht.«

Freyerne var nu kommet til Paris. I Slutningen af Maj havde Diederichsen modtaget et Brev af 20. Maj fra S. G. Frey, der ender med Ordene:

»— — — besonders in Strassburg, wo diese goldene Zeit Epoche noch viel weiter entfernt ist, als Sie es glauben, und ich es g l a u b t e. Ich habe daher auch meine Pläne völlig geändert und gehe nun wirklich mit Sack und Pack nach Paris und es wird mich freuen Sie dort zu sehen, wenn Sie sich von ohngefähr jetzt eben dort befinden sollten. Ich werde entweder in Palais Royal oder in der Fb. St.-Antoine logieren.

Ihr beständiger Freund

S. G. Frey.«

Med Junius Freys Ankomst til Paris var Diederichsens Pengebekymringer for hans eget personlige Vedkommende til Ende. I de sidste seks Maaneder inden sin Arrestation boede han i Freys Palæ og spiste ved hans Bord. Og, letsindig og ubekymret som altid, tog han glad for sig af Livets Goder og stiftede smaa Damebekendtskaber, uden at skænke Kone og Børn derhjemme i Hamborg altfor mange Tanker.

Men derhjemme i Hamborg saa det mørkt ud. I et hjerteskrærende Brev af 14. Februar 1793 fortæller Hustruen først om sin egen Sygdom og Nød og om Sønnen Wilhelm, »der im Härbst ganz nackt zu Fuss aus Copenh. kalm.«. Tilsidst kan hun ikke holde følgende Nødskrig tilbage:

»Noch nie habe ich dir bei all mein Leiden und Kummer Vorwürfe gemacht; mein idtziger Kummer driekt mich aber ganz zu Boden; und ich muss dir die Frage vorlegen, wie willst du an jenem Tage vor dem Richtstuhl Gottes bestehen über die Verwarlosung deiner Kinder?«

Og fra en Ven eller Tillidsmand i Hamborg, ved Navn G u n d e r m a n n, fik han 26. Juli 1793 et Brev, der giver et skræmmende Billede af Familiens Forfald:

»Wilhelm ist den 21. Februar nach Grönland abgegangen und wird erst im Mai wieder kommen. Er war nicht davon abzuhalten. Sophie hat mit Amico (?) am 11. Juny Hochzeit gehalten. Sie hat ihr Schicksal selber gewählt und muss zufrieden seyn, wie es ausfällt. Nettchen ist immer noch kränklich und lebt bey Madame Writte als Gouvernante von 5 Kindern. — — Der Mutter schreibt sie gar nicht. — — — Mina ist ein schlechtes Mädchen und hat ihre gute Stelle in Altona lieber mit einem Bordell vertauschen wollen.«

Imens levede Diederichsen uforknyt videre i Paris. »Undertiden havde han Lommerne fulde af Assignater; til andre Tider syntes han at være i Pengeød«, siger senere et Vidne, en Signora S a l v i

fra Venedig, hvis Bekendtskab Diederichsen havde gjort paa Gaden, en Dag, da Signoraen, der var fremmed i Paris, var gaaet ud for at finde Vej til Posthuset. Diederichsen hjalp hende til Rette, og dermed var Bekendtskabet gjort. Signor og Signora Salvi bor paa »Hotel de Dannemark«⁸⁾, og her præsenteredes D. ogsaa for Medborgerinden *Philibert*, som senere kunde bevidne, at »Danskere« havde pralet af, at han paa den Tid ofte gav 50 Francs ud paa sine Maaltider, naar han spiste paa Restaurant.

Signora Salvi kunde dog oplyse om, at Diederichsen ved forskellige Lejligheder udtrykkeligt har sagt, at de store Beløb, han undertiden havde paa sig, ikke tilhørte ham selv, men Brødrene Frey.

Chabot havde holdt Bryllup med *Leopoldine Frey*; det var i Oktober 1793, og Diederichsen havde fejret Dagen med en lille udsøgt Middag hos Traktør Rose i Hotel de la Grande-Batelière i Selskab med sine to Veninder, Medborgerinderne Salvi og Philibert, begge unge Damer i Tyverne. Det var netop i de Dage, at Chabot og hans Bande havde sat deres forbryderiske Intrigespil i Gang, havde forfalsket et Dekret og indhøstet Fordelene.

Men allerede i November mærkede Chabot, der nu boede i Hus sammen med Brødrene Frey og Diederichsen, Jorden brænde under sine Fødder. Udsat for Angreb baade i Jakobinerklubben og i Konventet, troede han sig fortabt. Ude af sig selv af Angst styrtede han op til Robespierre, hvem han forsøgte paa at indbilde, at man havde villet lokke ham ind i en kontrarevolutionær Sammensværgelse, som han nu vilde afsløre, og at han kun havde indladt sig i de kompromiterende Underhandlinger for at blive i Stand til at demaskere Republikens Fjender. Robespierre sendte ham til Sikkerhedsudvalget, der ikke lod sig føre bag Lyset, men lod Chabot arrestere.

Og Chabots Arrestation medførte, at ogsaa baade Brødrene Frey og Diederichsen, Chabots Svogre og disses Sekretær, blev arresterede. Allerede som Udlændinge var de jo udsat for Mistanke. Det er kun mærkværdigt, at Diederichsen var den første, Politiet havde Bud efter. Først fem, seks Dage senere afhentedes ogsaa de to Brødre Frey.

Det var 29. Brumaire (i November) 1793, at Diederichsen blev arresteret. Han underkastedes straks et Forhør af Dubarran, der ogsaa lagde Beslag paa alle de Papirer, Breve og Dokumenter, som fandtes i hans færdigpakkede Vadsæk — han stod jo ved sin Arrestation netop i Begreb med at rejse til Basel. Skønt Dubarran ikke kunde læse disse tyske Breve, stod det klart for ham, at

»Deiderichsen a principalement vecu d'intrigues, d'autant plus suspectes par la qualité d'homme étranger; il a paru bien surprenant que privé des avantages de la fortune, reduit à se substanter à la faveur de secours qu'on

lui fournissait journellement, n'exerçant point d'état ni métier quelconque, il ne se soit trouvé pourvu de numéraire, d'assignats et de quelques Bijoux qui n'existerent jamais dans les mains de l'indigence. On a eu autant de peine à concevoir comment il a pu fournir à des largesses que quelques femmes ont eu l'adresse d'en obtenir. Il paraît encore qu'il suivait le jeu de Loteries et qu'il était en négociations ouvertes avec des prêteurs de fonds.

Derfor beslaglagdes alt, hvad han havde paa sig eller fandtes i hans Vadsæk, nemlig: 1° Et Beløb paa 96 L., nemlig 16 Dukater à 6 L. 2° 170 L. 15 Sols. i Assignater. 3° Et Guldhalsbaand med 5 Kæder. 4° 29 Breve til »Deiderichsen«. 5° 25 Breve til andre⁹) end nævnte Deiderichsen. 6° 8 Breve, skrevne paa fremmed Sprog, uden Adresse. 7° Et Bundt bestaaende af Pas, Bestallinger, Forskrivninger og Billetter. 8° En Pakke Breve fra Medborgerinderne Lalouet, Moder og Datter. 9° To Breve fra Medborgerinde Villars. 10° To Breve fra Medborgerinde Philibert, og to fra Medborgerinde Morency. 11° Tre Breve fra Medborger Latour. 12° To anonyme Billetter. 13° Forskellige Lotteri-Sedler. 14° En Guldring med en Brillant. 15° Tre Par Sølv-Kugler (boules d'argent garnies en cailloux). 16° Et Par smaa Marionetdukker (bamboches).

Da man fandt alt dette saare mistænkeligt, vedtog Sikkerheds-Udvalget, at alle Brevene skulde oversættes til Fransk, og at alle de Personer, som ovennævnte Breve angik, skulde stævnes til Forhør.

Da Sagen langt om længe naaede saa vidt, at Fouquier-Tinville kunde formulere sin Anklage, gik da denne for Diederichsens Vedkommende ud paa følgende.

»Que Deiderichsen, avocat de la cour de Dannemarck, ayant demeuré a Vienne et passé en France en mil sept cent quatre vingt douze, est l'agent des frères Frey et de leurs manoeuvres, que toute sa conduite ne présente qu'un instrument de complots et de trames. Prétendant n'exister que des secours de bienfaisance desdits Frey, on le voit cependant prêter à différens particuliers des sommes assez considérables; développer les dehors de l'opulence; faire des négociations importantes sur l'étranger avec des banquiers, et enfin vouloir sortir du territoire français avec les sommes qu'il prétend tenir des dits Frey, au moment où il voit la chaine de tant de manoeuvres brisée et rompue.«

Imidlertid havde Sagen taget en meget farlig Vending for Chabot og hans Bande. I Virkeligheden drejede det sig kun om upolitiske Forbrydelser, Pengeafpresning, Svindel og Bedrag. Men Chabot havde selv givet Stikordet, da han til Robespierre gav sig til at tale om en Sammensværgelse mod Republikken, — en Sammensværgelse »la plus dangereuse qui ait été tramée contre la liberté«. Det var at give Robespierre et farligt Vaaben i Hænde mod Dantons Venner, ja, mod Danton selv.

Længe havde Robespierre pønset paa at komme Danton, denne sidste Hindring paa Vejen frem mod Diktaturet, til Livs. Nu havde

han Paaskudet. Dantons nærmeste politiske Tilhængere sad under Laas og Slaa, mistænkte for at have deltaget i en Sammensværgelse rettet mod Konventet til Genindførelse af Kongemagten, og nu gik Robespierre over til Angreb. I de sidste Dage af Marts 1794 arresteredes Danton og hans nærmeste Venner, deriblandt Camille Desmoulins.

Her skal Dantonprocessen, dette gribende Drama, ikke genfortælles. Dertil er det for kendt. Her skal blot erindres om, at de 16 anklagede var inddelt i to Grupper, om end Processen gjaldt dem alle. For den Gruppens Vedkommende, hvortil Danton, Desmoulins, Lacroix, Philippeaux, Hérault de Sechelles og General Westermann hørte, stilledes Spørgsmaalet til Juryen saaledes:

»Er de anklagede blevet overbeviste om at have deltaget i en Sammensværgelse, gaaende ud paa at genoprette Monarkiet og at nedbryde Nationalforsamlingen og Republikkens Regering?«

For den anden Gruppe, hvortil bl. a. Chabot, Brødrene Frey og Diederichsen hørte, lød Spørgsmaalet derimod:

»Er de anklagede blevet overbevist om at have deltaget i en Sammensværgelse gaaende ud paa at bringe Nationalforsamlingen i Vanry og Foragt og paa ved Bestikkelse at ville nedbryde Republikens Regering?«

Dagen inden Processen blev Diederichsen underkastet et ganske kort Forhør i Justitspaladset i Nærværelse af selve Fouquier-Tinville:

Spørgsmaal: Har De konspireret mod Republiken? — Svar: Nej! — Spørgsmaal: Har De en Forsvarer? — Svar: Nej! — Saa udnævntes La Fleurtrie til hans Forsvarer, og han førtes bort.

Men hverken han selv eller La Fleurtrie fik Lejlighed til at føre noget Forsvar for Domstolen. Hans to Nej'er til Fouquier-Tinville er de sidste Ord, vi hører fra hans Læber.

Processen fandt Sted de første Dage af April, og i tre Dage kæmpede Danton for sit Liv. Men han kæmpede forgæves, thi hverken Retspræsidenten eller den offentlige Anklager svævede i Uvidenhed om, at det gjaldt deres egne Hoveder, dersom Danton ikke blev fældet. Og dog, — saa mægtigt var det Indtryk, han gjorde paa alle sine Tilhørere, at en fældende Dom kun kunde aftvinges de tøvende og skælvende Nævninge ved alvorlige Trusler. Der var dem af Nævningene, der græd. Men Dommen blev fældende, og paa tre rødmalede Kærrer førtes samme Dag (d. 6. April) de femten dødsdømte fra Conciergeriet, gennem Rue St. Honoré til Skafottet paa Concorde-Pladsen, medens Folket i det herlige Foraarsvejr strømmede til for at overvære dette Skuespil og for at se to af Revolutionens mest fejrede Helte, Danton og Desmoulins, blive ført til Døden.

Vi ved, hvor de alle femten blev begravede. Deres Lig blev kastet i en Fællesgrav ved Parc Monceaux Mur.

* * *

For Diederichsens Vedkommende var det utvivlsomt et rent Justitsmord, der blev begaaet.

I selve Sagens Akter er der intet, der tyder paa, at han har været Spion; det er muligt, at han var det, men det findes ikke i Akterne, og det var ikke for Spioneri, han stod anklaget. I Fouquier-Tinville's Rapport er der ikke Fugls Føde som Grundlag for en Dødsdom. Der er næsten noget pudsigt ved at læse Fouquier-Tinville's harmfulde Insinuation om, at Diederichsen havde villet flygte ud af Landet »med de Summer, som han paastaar at have modtaget af ovennævnte Brødre Frey, — noget pudsigt, naar man nemlig i den Fortegnelse, som ved D.s Arrestation blev optaget over hans Ejendele, læser, at alt, hvad den stakkels Mand havde paa sig, var 96 Livres i Dukater (16 Dukater à 6 Livres) foruden 170 Livres og 15 Sols i Assignater. Han havde faaet 400 Livres af Junius Frey og 50 Francs af Broderen, men en Del af disse Penge er vel gaaet med til Rejseforberedelser og til at betale Diederichsens Plads i Diligensen til Basel. Han havde siddet 4½ Maaned i Fængsel. I den Tid erholdt han ligesom andre Fanger daglig 36 Sous til Fortæring. Efter hans Henrettelse afleverede Portneren i Conciergeriet Resten af hans Formue, ialt 87 Livres og 10 Sols til Fængselskontoret. Foruden Assignaterne og Statens daglige 36 Sous havde Diederichsen altsaa ikke brugt fuldt 10 Livres i den lange Tid, han sad i Fængsel.

Man ved ikke, eller endnu ikke, hvad der er blevet af hans ulykkelige Kone og Børn. Blandt Efterkommerne af Diederichsens Brødre er der ikke opbevaret nogen Tradition, hverken om hans egen eller Hustruens Skæbne, efter at de var udvandret til Hamborg, og det skønt der netop i den Familie har været drevet ivrige Slægtsforskninger.

Efterretningen om, at Diederichsen stod anklaget for Revolutionstribunalet som Dantons »Medskyldige«, var dog naaet til Hamborg. I No. 59 af »Staats- und Gelehrten Zeitung des hamburgischen unpartheyischen Correspondenten« for 1794 findes et Brev¹⁰⁾ fra Paris, hvori Dantonprocessen omtales. Blandt Dantons medskyldige nævnes en dansk Advokat Diederichsen. Og Korrespondenten i Paris fortæller, at Diederichsen efter sin Fængsling havde bedt Præsten ved det danske Gesandtskab først om en »Gebetbuch« og derefter om Penge, idet han paastod, at han ikke kunde komme ud af det med de 36 Sous, som Staten daglig gav ham i Tærepenge. Præsten sendte ham den danske Salmebog, men erklærede samtidigt: »Mangen retskaffen Borger har ikke 36 Sous om Dagen til Mad og Drikke og lever alligevel.« Ham kunde Præsten ikke give nogen

Almisse, da han jo havde soldet de Penge op i Paris, som han havde tilsneget sig af Fattiggassen under Paaskud af at ville rejse hjem.

For egen Regning tillægger saa Korrespondenten: »Seitdem braucht Diederichsen keinen geistlichen Trost mehr...«.

Og disse faa Linier er maaske det eneste, som den ulykkelige Enke har erfaret om sin Mands Endeligt.

Noter.

¹⁾ Brødrene Frey var døbte Jøder fra Brünn i Mähren. De blev adlede i Østrig. Men efter en Bankerot i Wien drog de til Frankrig, hvor de i Strassbourg til Ære for den nye Frihed tog Navnet Frey og optraadte som ivrige Jakobinere.

²⁾ Over Familien Diederichsen vil der blive offentliggjort en Stamtavle, forfattet af Fru L. Diederichsen i Hamborg, i 1ste Slesvig-holstenske Bind af »Deutsches Geschlechterbuch«.

³⁾ Se G. Lenotre, Le Baron de Batz 1792—1795. Lenotres Hypotese, som han delvis støtter netop paa Dantonprocessens Forhistorie, gaar ud paa, at Baron de Batz efter Kongens Henrettelse og efter det mislykkede Forsøg paa at befri Dronningen, havde fattet den Plan at komme Republikens Mænd, Kongemorderne, til Livs ved at korrumpere dem. Havde man først bestukket og korrumpet dem, vilde det være en let Sag at afsløre og fælde dem, den ene efter den anden, for at bane Vej for Kongedømmet.

⁴⁾ I et Brev af ¹⁵/₆ 1792 skriver Bargum: »dass Schwartz, unser bester Freund, morgen vor 8 Tage gestorben ist.« Brevene er hidtil sandsynligvis gaaet til Schwartz, thi dette Brev slutter med Ordene: »also adressieren Sie Ihren Brief an H. F. v. Bargum à Altkirch en Haute Alsace, poste restante, so bekomme ich ihn richtig«. Det er disse Linier, der røber, hvem den anonyme Brevskriver er.

⁵⁾ Sandsynligvis Bargum.

⁶⁾ Disse Ord i Munden paa Diederichsens gamle Chef giver et udmærket Indtryk af det Ry for Letsindighed, som Diederichsen maa have nydt.

⁷⁾ Her skal blot nævnes, at han i sit sidste Brev af 15. Oktober 1792 aviserer sin Ankomst til Paris i Løbet af 5 à 6 Dage. En Familietradition indenfor Slægten Bargum vil vide, at han endte sine Dage som Købmand i Nantes.

⁸⁾ Paa »Hotel de Dannemark« havde Diederichsen mødt en Mand ved Navn Brissac (Mathiez kalder ham Hertug de Cossé-Brissac, ancien commandant de la garde du roi) uden dog at have stiftet Bekendtskab med ham. Da Brissac blev arresteret, havde Diederichsen dog vist Interesse for at faa ham befriet, — »par sentiment d'humanité«.

Navnet »Hotel de Dannemark«, saaledes som det nævnes i Forhørene, har Mathiez mærkværdigvis misforstaaet og gengiver det ved »L'ambassade de Danemark«, saa at han i sin Bog »L'affaire de la Compagnie des Indes« kan fortælle, at Diederichsen har gjort Hertugens Bekendtskab hos den danske Minister! Dette er naturligvis en Fejltagelse.

⁹⁾ Aabenbart var det i Fremmedkolonien rygtedes, at D. skulde rejse fra Paris, og at der derved var Lejlighed til at faa Breve ud af Byen, thi mange Udlændinge har benyttet Lejligheden og givet D. Breve med til Hjemmet. Disse Breve ligger altsaa nu i Archives Nationales, — »Briefe, die ihn nicht erreichten«.

¹⁰⁾ Venligst meddelt af Statsarkivar, Dr. Nirnheim i Hamborg.

Nogle Oplysninger om Søren Kierkegaard 1834—38.

Af **Sejer Kühle.**

Forkortelser: P. C. K. = P. C. Kierkegaards Dagbog 1826—50. (Ny kgl. Sml. 4° 2656¹). S. K. Pap. = Søren Kierkegaards Papirer, udg. af P. A. Heiberg og V. Kuhr I—II, 1909—10.

Naar man vil give en Beskrivelse af Søren Kierkegaards Ungdomsliv, er det første, man griber til, hans egne Papirer. Men selv om man heri finder adskilligt, opdager man snart, at der mangler ret væsentlige Holdepunkter. Hans Optegnelser er ofte saa ufuldstændige, at man ikke ser Meningen eller Sammenhængen. Kun i ringe Grad faar man Indblik i hans Forhold til den legemlige Omverden; og meget af det, der vedrører hans indre Oplevelser, maa man ved møjsommelig Undersøgelse granske sig til uden dog altid at opnaa paalidelige Resultater.

Derfor tvinges man til at opsøge andre Midler, der kan føre paa Spor; og i den Forbindelse maa først og fremmest nævnes Broderen **Peter Chr. Kierkegaards** Dagbog 1826—50, som vi i det følgende særlig skal benytte. Ganske vist har ogsaa denne Bog alvorlige Mangler; men det, der fortælles, er dog saa meget, at vi i det væsentlige kan holde os til, hvad den har at bringe.

— I en stor Del af Trediverne boede Brødrene i samme Lejlighed i Faderens Ejendom **Nytorv Mtr. Nr. 2** (mellem Domhuset og Apoteket). Her fik Peter Chr. i 1830 efter Hjemkomsten fra Udlandet Værelse hos Forældrene paa 1. Sal, og i April 1831 flyttede Søren fra Stuen op i samme Etage. 2. April 1834 fik Søren et Gadeværelse ved Siden af Broderens; og efterat en Ombygning var fuldført, flyttede de bægge 30. August ned i to Værelser i Stueetagen, hvor de saa logerede de følgende Aar.

Harmonisk var Samlivet ikke. Brødrene var i Alder og Udvikling meget forskellige. Den ældste var allerede bleven Student i 1822, teologisk Kandidat i 1826 og havde derefter i Göttingen taget Doktorgraden. Efter Hjemkomsten underviste han i Latin og Græsk i Borgerdydskolen, fra 1834 holdt han Forelæsninger ved Universitetet, manuducerede til teologisk Embedseksamen, og mange kom til ham — særlig naar der skulde disputeres — for at faa Lektioner i Latin. Det gælder f. Eks. i April 1835 Sørens Studenterkammerat **D. G. Monrad** og i Marts 1836 **N. L. Westergaard**. Ogsaa Vennen **Andr. L. Casse** hjalp han; og da Casse 14. Marts 1835 havde forsvaret sin Afhandling »Om psykologiske Aarsager til Forbrydelser«, var de to Brødre Kierkegaard oppe hos ham om

Aftenen for at lykønske og traf da M. D. Krieger, der havde været Respondent.

Søren, der var otte Aar yngre end Broderen, havde endnu ikke bragt det synderlig vidt med Studierne. Han blev Student i 1830 og maatte nu, hvis han skulde staa Maal med ham, have Attestats i 1834; men der var intet, der tydede paa, at han skulde bringe det saa vidt. Hans Mangel paa Flid havde da sikkert ogsaa sin Andel i, at Brødrene vanskelig kunde enes. Man tør gaa ud fra, at den ældste gerne vilde retlede, men at den yngste ikke vilde modtage Belæring.

For den første blev disse Rivninger en Kilde til stærke Bekymringer, der særlig fik Udtryk, naar han ønskede at komme til Alters. Man ser det f. Eks. i en Bemærkning fra Februar 1834: »Iøvrigt gik den sidste Halvdeel af Maaneden ikke ret glædeligt; thi, efterat jeg havde foresat mig at gaae til Alters først den 14, saa den 21, og den første Gang var bleven hindret af tilfældige Omstændigheder, den anden Gang af Tvivl og Ængstlighed (tildeels paa Grund af M a t t h. 5, 23. 24 og Umuligheden af, saavidt jeg kunde skjønne og efter det Udfald min Bøn om hans Tilgivelse havde, at blive ret forligt med Søren) saa blev denne Stemning mere og mere mægtig hos mig.« (P. C. K., S. 52.)

Alene heraf fremgaar det, at Forholdet ikke var helt godt, og om lignende Vanskeligheder hører man atter i Januar 1835: »Imidlertid kom jeg, Gud skee Lov, den 16 til Alters med min Familie, efterat jeg havde søgt at forsone mig med Søren, med hvem jeg i den senere Tid, idet hver skjøtter sig, dog nogenledes forliges, og med Fader, der tit nok maa lide af min mismodige og irritable Stemning, som Sygelighed i denne Maaned har forøget.« (P. C. K., S. 63.)

Ret tidligt kan ogsaa religiøse Uoverensstemmelser have spillet ind. Faderen havde været blandt M y n s t e r s Tilhørere, og Familiens Skriftefader var nu — indtil 1837 — Pastor W a g e ved Frue Kirke og derefter Pastor S m i t h.

Men desuden havde han i mange Aar haft Tilknytning til B r ø d r e m e n i g h e d e n, der havde Forsamlingssal i Stormgade; og det er naturligt, at bægge Sønnerne fulgte ham til dens Møder, som den ældste endog besøgte endnu i 1835. Paa det Tidspunkt afbrød han vistnok Forbindelsen, efterat han i nogen Tid havde været pint af en Uro og Ængstelse, hvorom han i Marts fortæller: »Tvivl m. H. t. Brødremenigheden, hvis Forsamlinger jeg snart i flere Uger besøgte uden Glæde, snart afholdt mig fra uden Ro og uden at Grundtvig, men hvem jeg taleder derom, kunde saaledes klare mig mine Følelser, at jeg var bestemt paa een af Delene.« (P. C. K., S. 64.)

Af denne Tvivl blev han pint i lang Tid. F. Eks. skriver han atter i April: »Mig ængster og plager endnu stedse Brødre­menigheden og Tvivl m. H. t. dens og min Religiositet, der slet ikke vil stemme med hinanden. Imidlertid er jeg igjen begyndt at komme der.« (P. C. K., S. 64.)

Det er klart, at Sønerne har haft et nøje Kendskab til Menigheds­livet blandt »de Hellige« i Stormgade; og det har næppe kunnet undgaas, at den tunge, stærkt følelsesbetonede Forkyndelse har paavirket deres sygelige Natur.

Den ældste havde imidlertid forlængst søgt nær Tilknytning ogsaa til Grundtvig og Lindberg, som ofte kom til ham, og som han ofte besøgte; og de fleste af hans Venner: Familien Boisen, T. W. Oldenburg, Ferd. Fenger, W. F. Engelbreth, Rudelbach, Ludv. Chr. Müller, P. Rørdam, N. C. Ditlevsen, L. Siemosen og Joh. Hahn søgte en lignende Tilknytning. Det var derfor ogsaa rimeligt, at han bestræbte sig for at drage Faderen over paa samme Parti, og trods Faderens selvstændige Holdning lykkedes det i hvert Fald i nogen Grad, dels ved egen Ihærdighed, dels ved andres Hjælp.

Blandt de Bemærkninger, der tyder i den Retning, bør særlig nævnes én fra Marts 1834: »Carl Boisons lille Bog om Kirken og Præstens Forhold til samme har, mærkelig nok, overbeviist Fader om det, som Grundtvigs Skrifter og Prækener og mine Beviser forgjæves søgte, i H. t. Troesbekjendelsen.« (P. C. K., S. 52 f.)

Søren lykkedes det derimod ikke at vinde. Han gik sine egne Veje og forholdt sig polemiserende overfor en Del af Grundtvigs Lærdomme. Dog kunde det ikke undgaas, at ogsaa han allerede tidligt i Trediverne lærte baade Grundtvig og Lindberg at kende; og at han ogsaa fulgte den Strid, som blussede op ved Visbys Paaskeprædiken i 1831, er ganske sikkert. Striden drejede sig dels om evig Fortabelse, dels om Djævletro og Djævforsagelse. Paa Visbys Side maa særlig fremhæves Sørens Lærer, Professor H. N. Clausen, paa Modstandernes: Lindberg, Grundtvig, Lars Boisen, Engelbreth og Oldenburg. P. Chr. Kierkegaard havde Engelbreths Indlæg mod Clausen til Gennemsyn og Kritik, før det gik i Trykken, og paa Oldenburgs Skrift læste han ved Sørens Hjælp Korrektur i Maj 1835.

— I langt højere Grad end fra Broderen modtog Søren religiøs Paavirkning fra Faderen, hvis indtrængende Paamindelser og stadige Ængstelse for sin egen Sjæls Frelse gjorde et stærkt Indtryk.

Derimod spores ingen Indflydelse fra Moderens Side. Vel er det sandsynligt, at Søren, det yngste og skrøbeligste af Børnene, stod hende særlig nær, men han omtaler hende ikke; og heller ikke i Broderens Dagbog findes andet end et Par ganske

smaa Bemærkninger. Han gav hende 1. Januar 1832 Lindbergs Sangbog »Zions Harpe« og siger, at hun »veed at sætte Priis derpaa«; og i December forærede han hende L. C. Hagens »Historiske Psalmer og Riim til Børnelærdom«. I dem bægge fandtes en Del Salmer og Sange af Grundtvig.

Hun var nu en gammel Kone — 67 Aar —, og omkring 23. Juni 1834 blev hun syg. Der var Tale om, at Søren skulde paa Ferie, men Rejsen blev stadig udsat, indtil det i Slutningen af Juli hedder: »Den 26de reiste Søren da endeligen, skjøndt det egentl. ikke er kjendeligen bedre med Moder, til Gilleleie for der at tilbringe en 14 Dage med at styrke sin Helbred.«

Ferien blev dog kortere end beregnet: »Onsdagen den 30 om Morgenen var det kjendeligen slettere med Moder, saa at jeg befrygtede et Nerveslag. Een af Christian Lunds Contoirbetjente blev sendt til Gilleleie efter Søren, der imidlertid først kunde komme hjem den næste Morgen.«

Moderen døde den 30. Juli Kl. 10 $\frac{1}{2}$ Aften efter »en temmelig lang Dødskamp«. Hun blev begravet 4. August, Mynster talte, og »Følget bestod foruden af 9 Par Budne af 10 Vogne, blandt hvilke Ditlevsen, Weinke, Søverborg og Trane, Hansgaard og Hansen, Casse og gl. Ingerslev.« (P. C. K., S. 58.)

Fra anden Side ved vi, at Søren tog sig Dødsfaldet meget nær. Han blev i Sommerens Løb manuduceret af H. L. Martensen; og da han var rejst til Udlandet, besøgte Kierkegaard undertiden hans Moder, der senere fortalte, at hun »aldrig i sit Liv har seet et Menneske saa dybt bedrøvet som S. Kierkegaard ved sin Moders Død.«¹⁾

Faa Maaneder efter (29. December) døde ogsaa hans Søster P e t r e a, der var gift med Assistent i Nationalbanken Ferdinand Lund, som boede paa Gammel Torv. Hun blev begravet 4. Januar 1835.

— Indtil den Tid ser vi intet mærkeligt om Sørens Forhold til Kirken. Han fulgte Faderen og Broderen til Alters. Det gjorde han f. Eks. 15. August 1834, altsaa kort efter Moderens Død, og det gjorde han ogsaa nu i Januar. Men næste Gang, Peter Chr. var Altergæst, nemlig 24. April 1835, var Faderen endnu svag efter et Par Ugers Sygdom, og »Søren vilde bie«. (P. C. K., S. 64 f.) Og efter den Tid tales der ikke mere om Sørens Altergang.

Naar vi sammenholder denne Oplysning med andre, der fremgaar af Søren Kierkegaards egne Papirer, forstaar vi, at han gled bort fra kristelig Paavirkning omtrent paa samme Tid, som Broderen begyndte at trække sig tilbage fra Brødremenigheden. Men ikke blot gled han bort fra kristelig Paavirkning; han lagde ogsaa for en Tid det teologiske Studium paa Hylden. Broderen skriver

i Marts: »Søren synes nu slet ikke at læse til Examen, Gud hjælpe ham ud af al den indre Gjæring paa en god Maade og til hans Sjels Frelse.« (P. C. K., S. 64.)

For Teologien havde han kun ringe Interesse. 1. Juni 1835 skrev han til Naturforskeren Wilh. Lund i Brasilien: »Hvad smaa Ubehageligheder angaaer, vil jeg kun bemærke, at jeg er ifærd med at læse til theologisk Attestats, en Beskjæftigelse, som slet ikke interesserer og som derfor heller ikke gaaer synderlig rask fra Haanden.« Han fortæller, at han altid har »holdt mere af det frie, maaskee derfor ogsaa lidt ubestemte Studium.« (S. K. Pap. I, S. 51.)

— En Tid var hans Liv vistnok ikke helt ulasteligt; men der spores en Ændring, da han atter var i Gilleleje og boede hos Gæstgiver Christopher Mentz og hans Kone Birgithe Margrethe f. Trane. Han drog af Sted 17. Juni og var borte i over to Maaneder. I den Tid skrev han ofte til Faderen, der selv dog kun én Gang (4. Juli) sendte Svar. Ellers overlod han Korrespondancen til den ældste Søn, som nævner følgende Epistler (P. C. K., S. 62.): 2 Smaabreve fra Søren 18. Juli. Breve til Søren 27. Juni (Svar paa ét fra ham til Faderen) 29. Juni (med Vadsækken, hvori hans Tøj), 18. Juli (med Penge, Cigarer etc.), 11. Aug. (deri Brev fra Henrik og Michael Lund), 17. og 21. Aug. (med 80 Rdlr.). — 24. August var han atter hjemme, hvilket fremgaar af en Regning fra C. T. Agerskov.

Hvad der har staaet i Brevene, faar man ikke at vide; kun forekommer i Dagbogen for Juli en lille Bemærkning: »Søren er, efter hans Breve at dømme, nu rask og ifærd med sine Studeringer.« (P. C. K., S. 67.) I Søren Kierkegaards Papirer findes derimod en ret stor Samling Optegnelser fra Ferieopholdet. Man ser, at han har været i Fredensborg, Frederiksværk og Tisvilde, ved Gurre Slot, Søborg Sø, Hellebæk, Esrom, gennem Grib Skov til Nøddebo, senere i Hillerød og 27.—28. Juli paa Kullen, 29. Juli — ligesom ofte før — paa Gilbjerget og 4. August hos Pastor Lyngbye i Søborg.

Af de samme Papirer fremgaar det, at han tænkte en Del paa de Erfaringer, han indtil da havde samlet: »Saavel paa Forlystelsernes bundløse Hav har jeg forgjeves søgt en Ankerplads som i Erkjendelsens Dybder. Jeg har følt den næsten uimodstaaelige Magt, hvormed den ene Forlystelse rækker den anden Haanden; jeg har følt den Art af uægte Begeistring, som den er istand til at fremkalde; jeg har ogsaa følt den Kjedsomhed, den Sønderrevethed, der følger derpaa.« (S. K. Pap. I, S. 56.)

Han ser nu, at han »maa begynde paa en anden Maade.« Han mangler noget, »den Idee, for hvilken jeg vil leve og døe.« »Men for saaledes at finde hiin Idee eller rettere sagt finde mig selv,

nytter det mig ikke at styrte mig endnu mere ind i Verden. Og det var netop det, jeg før gjorde.» (S. K. Pap. I, S. 53 og 54.)

— Da han atter var hjemme, indtraf desuden 3. September en Begivenhed, som nok kunde mane til Alvor, idet P. C. Kierkegaard blev angrebet af Tyfus. Efter en Uges Forløb opstod en hidsig Feber, hvorunder han »leed meget baade paa Sjæl og Legeme.« Grundtvig var for at trøste to, tre Gange under Sygdommens »vildeste Rasen« hos ham, uden at hans »Sjæle-Angest dengang tillod en ordentlig Samtale.« Mod Slutningen af Maanedens var Krisen imidlertid overstaet. 2. Oktober var han saa vidt, at han kunde opsøge Grundtvig, men var dog endnu »fuldkommen forvirret, som overhovedet en uhyre Spænding og Angst og Forvirring i Forstand og Villie, skjøndt aftagende, varede den hele Maaned.« (P. C. K., S. 68 f.)

Men trods alle Forsætter og trods denne alvorlige Periode varede det ikke længe, før Søren atter søgte Adspredelse, idet han kom ind i politiske Diskussioner og dermed i et Leben, der ikke i alle Henseender var ham gavnligt. 28. November fik han i Studenterforeningen læst et Foredrag højt om »Vor Journal-Litteratur«, et Svar paa et Indlæg af J. A. Ostermann; og i Maanederne Februar—April 1836 indlod han sig i en Avisfejde med »Kjøbenhavns-posten«, »Fædrelandet« og Orla Lehmann. Disse — ret konservative — Indlæg vakte stor Opsigt blandt Studenterne og gjorde, at Kierkegaards Navn blev kendt. Henrik Hertz' Optegnelser viser, at man lagde Mærke til dem; og i et Brev af 23. Febr. 1836 fra Peter Rørdam staar der bl. a.: »Ogsaa i Studenterforeningen er foregaaet en Forandring; deres Høvding og Leder, Lehmann, er falden, totaliter slagen: »hjem gik den tappre Peter med Bollen paa sin Bag«, og med ham Kjøbenhavns-Posten, som L. i den senere Tid skrev, og Seierherren er den yngre Kierkegaard, som nu skriver i Flyvende-Post under Mærket B.«²⁾

Dermed fik Sejrherren Adgang til Heibergs Hjem, hvor han 4. Juni traf Poul Møller og Hertz; og vi ved, at baade Heiberg og Poul Møller fik stor Betydning for ham.

— Men ikke blot kom han i godt Selskab; han kom ogsaa i mindre godt. Tit drev han omkring paa Gader og Konditorier og kom meget i Studenterforeningen. Ostermann — der dog ikke selv kan henregnes til det mindre gode Selskab — har senere fortalt, at »Allerede som ung Student kjendtes S. K. af mange. Naar man mødte ham, var han gjerne i Selskab med En eller Anden; men de fleste af disse stode ham vist lige nær og lige fjernt. Vi mødtes tit i Studenterforeningen, tit paa Conditiorer, og ofte gjorde vi derfra en Tour ud til Søerne. Man da han, uagtet han arbejdede meget, idelig var paa Gaden eller offentlige Steder, var den mundt-

lige Meddelelse saa let og bequem, at Skrivriet blev ufor-
nødent.«³⁾

Det er muligt, at han i Foraaret 1836 mange Gange var sammen med Politiretsfuldmægtig Jørgen Jørgensen (f. 1791), som han omtaler i sine Papirer (S. K. Pap. II, S. 93 f.). Han var endnu paa den Tid kendt som Studenterforeningens vittigste Mand. Hans Vid var ikke altid stærkt udsøgt; men han var fornøjelig at tale med, havde mange muntre Indfald og kunde være særdeles skarp i en Debat. Ikke mindst skal han have været fængslende, naar han sent paa Aftenen sad i et lystigt Lag ved et godt Glas Vin. (Senere — 7. April 1840 — fik han af Kierkegaard et Laan paa 50 Rdlr.)

Om Søren Kierkegaard ved vi, at han netop i samme Tidsrum skejede ud; og saafremt P. A. Heiberg har Ret, skal han i Foraaret 1836 i beruset Tilstand have begaaet en Handling, der senere pinte ham meget. — Broderen havde i den Tid andet at tænke paa. Han havde 29. Januar opnaaet Licentiatgraden, fik allerede i Februar Tilsagn fra Faderen om Støtte, saafremt han giftede sig, blev forlovet 5. Juni og var paa Jyllandsrejse i hele Juli Maaned. Dog kunde han ikke være uvidende om en Del af det, der foregik; og maaske er det ogsaa Forholdet til Søren, han tænkte paa, da han i Maj skrev i sin Dagbog: »Mandagen den 23. 3: anden Pindsedag til Alters, under Anfægtelser, jeg aldrig havde tænkt det muligt at komme igjennem.« (P. C. K., S. 77.)

— Allerede i Forsommeren søgte Søren dog at rette sig; og at han en Tid havde noget at arbejde med fremgaar af en Bemærkning i et Brev af 15. Juli fra Faderen til Peter Chr., der da var i Jylland: »Jeg tænker Søren skriver dig til med samme Post. Jeg har anmodet ham derom og vist ham dit Brev; men han har faaet travlt i disse Dage, da Examen i Borgerdydskolen i Dag begynder og han har der noget at bestille.«⁴⁾

Peter Chr. blev 21. Oktober 1836 viet i Holmens Kirke til Marie Boisen. Til Stede var hendes Moder Bispinde Boisen f. Nannestad, Lars og Frits Boisen, Provst Boie Boisen, Anton Boisons lille Datter Nanna, Chr. og Ferd. Lund med Kone, Grosserer Topp med Kone, Jomfru Renzmann, den gamle Kierkegaard og Søren. Brudeparret fik Bolig paa 2. Sal, og Søren flyttede ind i Broderens Værelse i Stuen. (Ganske vist blev han 12. November opført paa Husskema som boende i Faderens Lejlighed; men det betyder næppe, at han hørte til paa 1. Sal.)

Gennem Familien Boisen kom Kierkegaards i nær Tilknøytning til Provstinde Cathrine Rørdam, der med sine Døtre boede i Frederiksberg Bredgade. I Maj 1837 var Søren i Besøg derude og traf da i et Ungpigeselskab for første Gang den fjortenaarige R-

g i n e O l s e n, der senere blev hans forlovede. I samme Hjem mødte han hende ofte siden og derefter i hendes Forældres Hus; og selv siger han, at »Allerede før min Fader døde var jeg besluttet paa hende.«

Hvor meget dette Forhold betød i det Tidsrum, her skal omtales, er det dog ikke muligt at dømme om. Derimod var der andre Ting, der medførte en kraftig Reaktion mod hans tidligere Liv. 18. Juli døde Peter Christians Hustru efter halvtredie Uges Sygeleje og blev begravet 22. Juli; og allerede paa den Tid kan Reaktionen konstateres. I Begyndelsen af August skriver Broderen nemlig: »Søren er i disse Dage mere maaskee end nogensinde nedtrykt af Grublen, nærmest over sit Befindende, men som gjør ham ulykkelig, uduelig og er nær ved at gjøre ham afsindig. En Adspredelses-Reise, han foretog allerede Begravelsesdagen havde, efter de senere Dage at slutte, da det først blev ret galt, aldeles ikke gavnet.« (P. C. K., S. 90.)

Da blev det saa opklaret, at Søren havde paadraget sig en overordentlig stor Gæld. Peter Chr. Kierkegaard fortæller intet derom, men vi ved fra anden Side⁵⁾, at Faderen ved hans Mellemkomst ordnede Sagen; og Søren flyttede hjemmefra og boede vistnok derefter i Løvstræde Mtr. Nr. 128, i Nærheden af Svogeren Chr. Lund, som var Silke- og Klædekræmmer i St. Kjøbmagergade Mtr. Nr. 7 (nu Messens Hjørnested). Hjemmefra fik han Penge til sit Livsophold og underviste desuden i Latin i 1837—38 ved Borgerdydskolen.

At Faderen tog sig Sørens Udskejelser temmelig nær er forstaaeligt. Han siger ikke direkte noget om det, men skriver dog 3. Oktober 1837 til Søsteren Else Kierkegaard i Sædding: »Jeg har i dette Aar havt et tungt og besværligt Aar med mange Gjenvordigheder, Sorger og Bekymringer.« Han fortæller om det Dødsfald, der nylig er forefaldet, om Sønnens Sorg og derefter atter om Fortrædelighederne: »Hans Sorg over dette Dødsfald er ubeskrivelig, og virker paa en foruroligende Maade paa hans, desuden svage, Helbred; alt dette, tilligemed flere Vanskeligheder, Gjenvordigheder, Fortrædeligheder og Ubehageligheder, har ligget og ligger mig endnu tungt paa Sinde, og gjør at jeg mere og mere længes efter, at min kjære Herre og Frelser ved en salig Død vil kalde mig herfra til sit himmelske Rige.«⁶⁾

I den følgende Tid fik Søren rig Anledning til at tænke over sin egen Tilstand; og at han benyttede den, ser man af en Række Bemærkninger, hvoraf kan nævnes fra 7. Oktober 1837: »Hvor er det dog rædsomt naar al Historie forsvinder for en sygelig Grublen over sin egen jammerlige Historie!« (S. K. Pap. II, S. 88.)

3. November fortsættes: »Der er dog Intet farligere for et Msk., Intet mere lammende end en vis isolerende Henstirren paa sig selv.« (S. K. Pap. II, S. 93.)

Og 8. December skriver han: »Jeg tænker, at jeg, dersom jeg engang bliver en alvorlig Christen, vil skamme mig meest over, at jeg ikke er bleven det før, at jeg først haver villet forsøge alt Andet!« (S. K. Pap. II, S. 98.)

Efterhaanden tabte han al Arbejdslyst og hensank i Modløshed. I Slutningen af Januar 1838 fortæller Broderen: »Søren bliver i den senere Tid mere og mere sygelig, holdningsløs, modfalden; og mine Samtaler med ham, hvortil jeg gjerne først maa søge ham, virke ikke kjendeligen til nogen Forandring.« (P. C. K., S. 94.)

Længe skrev Søren intet i sine Papirer. En af de første Optegnelser (i April) lyder derefter saadan: »En saa lang Periode er atter hengaaet, i hvilken jeg ikke har kunnet samle mig til det Mindste. — Jeg vil nu sec at tage lidt Tilløb igjen. Poul Møller er død.« (S. K. Pap. II, S. 101.) I samme Maaned fortæller han, at han sidder og taler med sin lille Søstersøn (?) Carl om at flytte hen i nye Værelser. 1. April har han hørt Skuespiller Nielsen fremsige Poul Møllers »Glæde over Danmark«. 19. Maj følger den bekendte Optegnelse om »en ubeskrivelig Glæde«; og Broderen noterer i sin Dagbog i Slutningen af samme Maaned: »P. Købke [Bolette Rørdams forlovede] har havt et Tilbagefald og er meget svag. Søren ligesaa, men han begynder nu, Gud skee Lov, at komme, ikke blot enkelte Christne, f. Eks. Lindberg, men Christendommen nærmere.« (P. C. K., S. 98.)

Det ser da ud til, at han i Juli flyttede tilbage til Hjemmet⁷). 6. Juli var han ganske vist alene til Alters i Frue Kirke; men 9. Juli skriver han: »Hvor jeg takker Dig, Fader i Himlene, fordi Du har opbevaret her paa Jorden for en Tid som den nærværende, hvor jeg saa høilig kan behøve det, en jordisk Fader, der, saa haaber jeg det, skal ved din Hjælp have større Glæde af anden Gang at være min Fader end han har haft af første Gang at være det.«

»Jeg vil arbeide paa at komme i et langt inderligere Forhold til Chrstd.; thi hidtil har jeg, paa en Maade staaende aldeles uden for den, kjæmpet for dens Sandhed.«

10. Juli: »Jeg haaber, det skal gaae mig med Hensyn til min Tilfredshed med mit Livsforhold h e r h j e m m e som en Mand, jeg engang har læst om, der ogsaa var kjed af det hjemme — og vilde ride bort derfra; da han var kommen et lille Stykke, snubler Hesten og han falder af, og idet han reiser sig, kommer han til at see sit Hjem, som nu forekom ham saa smukt, at han strax steg

til Hest, red hjem og blev hjemme. Naar man blot faaer det rette Vue derfor.« (S. K. Pap. II, S. 107.)

For Faderen maa det have været en Glæde at se Søren vende tilbage. Han var nu begyndt at skrante slemt og skrev 27. Juni 1838 til førnævnte Søster: »Jeg er, uden at være syg, meget svag baade paa Siel og Legeme; og det samme maae jeg sige om mine Sønner.«⁸⁾

I sidste Halvdel af Juli var Søren atter i Nordsjælland, hvorfra han bl. a. skrev til Vennen Emil Boesen. Nogle Dage efter Hjemkomsten (nemlig Mandagen 6. August) spiste han og Faderen til Middag hos P. Chr. Kierkegaard, og skønt den gamle i nogen Tid havde været stærkt medtaget, var han den Dag »saa vel, som nogensinde og meget oprømt«; og der siges, at han, »skjønt han om Dagen havde skjendt paa Søren og afslaaet ham Noget, dog var saa vel tilfreds og enig med ham.« (P. C. K., S. 100 og 102.)

Næste Formiddag blev han syg og døde 9. August Kl. 2 Morgen. Sønnerne blev kaldt ned, men det var for sent. De fik ikke talt med ham; men dog følte den ældste sig beroliget overfor alt det, hvormed Faderen »saatidt selv havde været ængstet og ængstet mig, hans egen Sjels Tilstand.« (P. C. K., S. 102.)

Søren følte Tabet meget stærkt. Han maatte nu til at vise, hvad han duede til, og skrev i sin Dagbog: »Min Fader døde i Onsdags Nat Kl: 2. Jeg havde saa inderlig ønsket, at han skulde have levet et Par Aar endnu, og jeg anseer hans Død for det sidste Offer, han bragte sin Kjærlighed til mig; thi han er ikke død fra mig, men d ø d f o r m i g, for at der om muligen endnu kan blive Noget af mig. Af Alt hvad jeg har arvet efter ham er hans Minde hans forklarede Billede, forklaret ikke ved min Phantasies Digtninger (thi det behøver det ikke), men forklaret ved mange enkelte Træk, som jeg nu faaer Efterretning om — mig det dyrebareste og det jeg vil see at holde meest hemmeligt for Verden; thi jeg føler godt, at der i dette Øieblik kun er e e n (E. Boesen) jeg i Sandhed kan tale med om ham. Han var »en fuldtroe Ven«.« (S. K. Pap. II, S. 111.)

Man faar det ganske rigtige Indtryk, at han nu havde overstaaet den Tid, da han gled bort fra Kristendommen. Men hvordan han senere søgte at udvikle sine Anskuelser og søgte at udfolde sine Ævner, derom fortæller Broderen intet. Man maa i det væsentlige nøjes med de Oplysninger, Dagbogen har givet fra Aarene 1834—38. Men de er heller ikke saa ubetydelige, som de synes ved første Betragtning. De giver f. Eks. ganske solide Holdepunkter vedrørende Tiden 1837—38.

Dog er der vigtige Ting, som slet ikke berøres. Det gælder Søren Kierkegaards Forhold til Mænd som J. L. Heiberg og Poul

Møller; og det gælder ogsaa den Sag, som særlig P. A. Heiberg har ofret en Del Studium, nemlig det, som Søren Kierkegaard kalder »den store Jordrystelse«. Broderens Dagbog giver paa dette Punkt ingensomhelst Oplysning, og derfor har der ikke været Anledning til Omtale af den. Blot skal fremhæves, at hvis man — med P. A. Heiberg⁹⁾ — vil antage, at de pinlige Anelser begyndte i Efteraaret 1835, da ligger det nær at mene, at det skete i September under P. C. Kierkegaards Sygdom. Da — tør vi tro — kom de »hemmeligste Tanker« frem, og Familietragedien blev røbet. —

Noter.

- 1) H. L. Martensen: Af mit Levnet. 1882, I, S. 79.
 - 2) H. F. Rørdam: Peter Rørdam. 1891, I, S. 79.
 - 3) V. Ammundsen: Søren Kierkegaards Ungdom. 1912, S. 109.
 - 4) Ny kgl. Sml. 4°, 3174.
 - 5) Sml. P. A. Heiberg: Bidrag til et psykologisk Billede af Søren Kierkegaard i Barndom og Ungdom. 1895, S. 128, og H. Schwanenflügel: J. P. Mynster. 1900, II, S. 159.
 - 6) Ny kgl. Sml. 4° 3175. — Her findes ogsaa Afskrift af de omtalte Husskemaer.
 - 7) Derimod viser Husskemaet fra 12. Maj 1838, at han paa det Tidspunkt ikke boede hjemme.
 - 8) Ny kgl. Sml. 4° 3175.
 - 9) Sml. Kierkegaard-Studier III, S. 79 f.
-

Fortegnelse over den danske Stamtavle-Litteratur i Aarene 1929 og 1930.

Slægtsforeningernes Medlemsblade er kun medtaget, forsaavidt der i Aargangen 1929 eller 1930 indeholdes virkeligt genealogisk Stof. — For de øvrige Tidsskrifters Vedkommende henvises til Th. Døssing og Robert L. Hansen: Dansk Tidsskrift-Index 15. Aargang 1929. Kbh. 1930, Side 332—369 og 16. Aargang 1930. Kbh. 1931, Side 312—344.

1929.

Danmarks Adels Aarbog. Udgivet af en Forening. Redigeret af J. V. Teisen og Louis Bobé. 1930. 47. Aargang. Kbh. (1929.) 8vo. XXVI + 448 + 196 + 42 Sider. Indeholder fuldstændige Stamtavler over Slægterne Rantzau, Heintz, Meyerchrone, Tordenskiold, Wessel, von Oetken. Leksikon over danske Familier [ved S. Otto Brenner]. 1. Række, Hefte 8—9. (Kbh.) [1929.] 8vo. Side 117—148. Indeholder Stamtavler i alfabetisk Orden (Ankjær—Bache).

Minder om gamle Hjem og Slægter i Ods Herred. Udgivet af Lars Andersen. 1. Bind. Kolding 1929. 8vo. 39 Sider. Gaardmand Jens Nielsen i Faarevejle og hans Slægt, ved Lars Andersen. Slægten fra Gyldenholm, ved Samme. Husmand Ole Jensen i Asnæs og hans Slægt, ved Karl A. Madsen, C. J. Næsvang og Lars Andersen. Gaardmand Jørgen Olsen i Aastofte og hans Slægt, ved Lars Andersen. Lærer Rasmus Pedersen i Jyderup og hans Slægt, ved Samme.

Aktieselskabet Diskonto- og Laanebanken i Maribo. 1854, 11. September, 1929. (Udarbejdet af R. C. Hansen, Bankdirektør, og J. P. Christoffersen, Kommunelærer.) Maribo 1929. 4to. Side 60—87: De gamle Slægter i Maribo (Familierne og Firmaerne: Henrichsen, Krøyer, Brabrand, Lorenz, Qvade, Thousig, Lunddahl, Schrøder, Wilhjelm, Lange.)

Holger B e g t r u p s Levned, fortalt af ham selv. (I.) Slægt, Barn- dom og Ungdom. Kbh. 1929. 8vo. Side 7—30: Mine Forfædre.

Stamtavle over Familierne C l o o s og Lorentzen. Udgivet for Familierne af C. J. Hedemann. Kbh. 1929. 8vo. 58 Sider.

Anders C o l d i n g ' s Slægt fra Skrave. Paa Grundlag af tidligere Udgaver ved R. Volf. Paany udgivet som Manuskript ved Johannes Wolf, Sognepræst. 3. Udg. 1929. Hurup 1929. 8vo. 97 Sider.

Ingeniøren og Fysikeren Ludvig August C o l d i n g. Mindeskrift i Anledning af Den polytekniske Lærestalts Hundredaarsfest, udgivet af Danmarks naturvidenskabelige Samfund ved Vilhelm Marstrand, M. Ing. F. (= Ingeniør-videnskabelige Skrifter A Nr. 20.) Kbh. 1929. 8vo. Side 7—16: Slægt og Forudsætninger.

Egil Dithmer: Elisabeth D i t h m e r 70 Aar. Kbh. 1929. 8vo. Side 44—45: Stamtavle 1. Elisabeth Dithmers Forfædre. Side 46—47: Stamtavle 2. Ludvig Dithmers Forfædre.

Danske Slægter F a b r i c i u s. Udarbejdet af F. B. Fabricius, Læge, og L. P. Fabricius, Sognepræst. V. Slægten Fabricius fra Middelfart. VI. Hofjuvelerslægten Fabritius. Kbh. 1929. 8vo. 30 + 42 Sider.

Tillæg II til Familien Glahn's Slægtetog (Poul Bredo Grandjean, Kbhvn. 1907) ved Hans Egede Glahn, Glahn-Samfundets Sekretær. Kbh. 1929. 4to. 20 Sider. Hører til Medlemsbladet »Glahn-Samfundet».

Moses Gottschalk og hans Slægt ved Michael Hartvig. Udgivet som Manuskript. Hamburg 1929. 4to. 11 maskinskrevne Blade.

Stamtavle over Familien Hald. Trykt som Manuskript. Redigeret af C. Krarup. Udgivet af Forlagsboghandler E. Haase. Kbh. 1929. 8vo. 72 Sider.

Die Familie Hansen zu Timmerholm in Norder-Brarup, Schleswig. Entwurf eines Geschlechtsregisters von G. Schwabe-Hansen. (Gedruckt in 300 nummerierten Exemplaren.) Oslo 1929. 8vo. 122 Sider.

Pastor N. M. Harboe og Hustru Anna, f. Truchs' Descendenter. Slægterne Harboe fra Skjelskør og Rasmusen fra Korsør. (2. Udgave. Udarbejdet af Poul Harboe, Kontorchef, cand. polyt. Frederiksborg 1929.) 8vo. V + 192 Sider.

Stamregister over Familien Helms. Fjerde Udgave ved Hans Jørgen Helms, Adjunkt. (Næstved) 1929. 8vo. 89 Sider.

Familien Hostrup fra Mariager. Af V. Hostrup-Schultz, Kap-
tajn. Kbh. 1929. 4to. 107 Sider.

Franz v. Jessen: Af en gammel slesvigsk Slægts Historie. Særtryk af Grænsevagten, Januar, Februar, Marts, April, 1929. 8vo. 38 Sider.

Franz von Jessen: Aus der Geschichte eines alten schleswigschen Geschlechts. Deutsche Übersetzung von W. L. Andresen. Flensburg 1929. 8vo. 39 Sider.

Stamtavler med 1 Bilag vedrørende en Slægt Kaas fra Bælum, der ikke tilhører Sparre- eller Mur-Kaaser, samlede ved Ingenieur Frederik Kaas. Kbh. 1929. 4to. 22 + 7 maskinskrevne Blade.

E. Juel Hansen: Slægten Kræg fra Mesinge. (Særtryk af »Personalhistorisk Tidsskrift» 9. Række, 2. Bind, 2.—3. Hæfte.) Kbh. 1929. 8vo. 23 Sider.

Meddelelser om Familien Krarup. Udgivet af Sognepræst Chr. Krarup i Tjusturup pr. Fuglebjerg. Nr. 6—7. Marts—August 1929. Tvær-
4to. Side 53—80.

Slægten Laub. Livlæge Dr. med. Hieronymus Laub's Forfædre og Efterkommere. Ved S. Otto Brenner. Kbh. 1929. 4to. 55 Sider.

Otto Lawaetz. 1829 16. Oktober 1929. Hans Liv og Gerning tillige med Blade af Slægten Lawaetz's Historie. (Udgivet af det Otto Lawaetz'ske Familiefond ved Dr. theol. H. Lawaetz.) Kbh. 1929. 8vo. 145 Sider foruden Stamtavler.

Stamtavle over den danske Familie Mackeprang indtil Slutningen af Aaret 1929. Samlet af Edv. Mackeprang, Dr. polit., og Emil Mackeprang, Ingeniør, cand. polyt. Kbh. 1929. 4to. 52 Sider. Trykt i 200 nummererede Eksemplarer.

Stamtavle over Slægten Morelli i Danmark. Udarbejdet af Helga Elfrida Henriksen. Hobro [1929]. 8vo. 74 Sider.

Stamtavle over Familien Moth, bearbejdet ved S. Otto Brenner. Kbh. 1929. Fol. 29 Sider.

Stamtavle over Slægten Mundt. Udarbejdet paa Foranledning af Slægten ved Siegfried Otto Brenner. (Sønderborg 1925—29.) Fol. 16 Sider.

Jul. Schovelin: Fra det gamle Handels-Hus. En Slægts Saga gennem to Hundredeaar (Elias B. M u s). (Odense 1929.) 8vo. 100 Sider.

Bidrag til en fynsk Møllerslægts Historie. Af Fr. Hjort, Baagegaard pr. Tommerup. Trykt paa Udgiverens Forlag. Kbh. 1929. 8vo. 68 Sider.

En Slægts Historie med Stamtavler. Samlet af H. P. Novrup, Alslev ved Varde. Trykt som Manuskript. Varde 1929. 8vo. 57 Sider. Ahnetavler for H. P. Novrup.

Stamtavle over Slægten Olling-Smedegaard. (Udarbejdet af N. C. Nielsen, Overlærer.) Vejle 1929. 8vo. 36 Sider.

Niels Poulsen og Dorte Dinesdatter til Rolsegaard og deres Efterkommere ved L. F. la Cour. Næstved 1929. 8vo. 64 Sider.

Stamtavle udarbejdet af Arkitekt Elliot Hjuler. Kbh. 1929. 4to. 22 Sider. Anetavle for Familien Spliid.

Stamtavle over Slægten Stockfleth, som agnatisk nedstammer fra Eggert Stockfleth (født i Haderslev, begravet 21 Marts 1638 paa Brager-næs Kirkegaard ved Drammen). Med Biografier. Samlet og udarbejdet af August von Eyben, Postmester i Ruds-Vedby. Trykt som Manuskript. Kbh. 1929. 8vo. 122 Sider.

Marius Vibæk: C. F. Tietgen og hans Samtid. Den unge Tietgen. (Kbh. 1929.) 8vo. Side 11—15: Slægten.

Slægten Tvede's Stamtavle. Udarbejdet af Viggo Piper, Ingeniør, cand. polyt. (Kbh.) 1929. Tvær-8vo. 151 Sider.

Tillæg til Slægtbog over Familien With fra Romø. Kbh. 1929. 4to. 16 Sider.

1930.

Danmarks Adels Aarvog. Udgivet af en Forening. Redigeret af J. V. Teisen og Louis Bobé. 1931. 48. Aargang. Kbh. (1930.) 8vo. XXVI + 450 + 161 + 42 Sider. Indeholder fuldstændige Stamtavler over de uddøde Slægter Pogwisch, von der Wisch, von Daldorf, de Pilloy, og over de nulevende Slægter Høegh-Guldberg, von Späth.

Th. Hauch-Fausbøll og S. Nygård: Patriciske Slægter. Femte Samling. Med 16 Billeder og 4 Vaaben. Kbh. 1930. 8vo. 186 Sider. Indeholder Stamtavler over Slægterne Bergsøe, Blechingberg, Bohr, Engelstoft, Lous, Wederkinch, Zachariae.

Records of the Browns of Colstoun House, Compiled for Peter de Nully Brown by Th. Hauch-Fausbøll. Cph. 1930. 8vo. 109 Sider.

Nogle Oplysninger om den fra Norge stammende Slægt Cold. Samlede af Jørgen Cold. (Kbh. 1930.) 8vo. 40 Sider.

Stamtavle vedrørende Slægten Dreyer og de med denne beslægtede Familier. Udarbejdet paa Foranledning af Redacteur, cand. polit. M. C. H. Dreyer (af K. M. Riedewaldt-Schött, Bibliotekar, cand. phil.) Trykt som Manuskript. Odense 1930. 4to. 48 Sider.

Slægten Edinger. Af Albert Fabritius. Særtryk af Personalhistorisk Tidsskrift. IX. Række. 3. Bind. 1. Hæfte. Kbh. 1930. 8vo. 27 Sider.

Stamtavle over Familien Eiler ved Henrik Fr. Eiler. Tredie Udgave. Kolding 1930. 8vo. 21 Sider.

Danske Slægter Fabricius. Udarbejdet af F. B. Fabricius, Læge, og L. P. Fabricius, Sognepræst. III. Slægten Fabricius fra Marstal. IV. Slægten Fabricius fra Søby, Ærø. Kbh. 1930. 8vo. 34 + 14 Sider.

Optegnelser i Anledning af Hundreedaarsdagen for F. W. Trojel Friberth's Fødsel 1810—1910. (Udarbejdet af Vilhelm Fribert, udgivet af Hertha Fribert med Bistand af Frants Vilhelm Trojel.) Kbh. 1930. 4to. Side 7 ff.: Barndomshjemmet og lidt Oplysninger fra endnu ældre Tider.

Stambog over Andr. J. Friis's Efterkommere. (Af Chr. L. Andreassen.) Sæby 1930. 8vo. 23 Sider. (Omslagstitel: Slægtsbogen.)

Præsteslægten Gad 1930. (Udarbejdet af Ulf Gad.) Kbh. 1930. 8vo. 134 Sider.

Slægten. (Efterkommere af Petrus Generanus, Sognepræst og Provst i Aabenraa, født 1520, død 1584.) [Udgivet af Grosserer Emil Peter Nielsen, Gentofte, i Anledning af Oline Johansen, f. Andersens 85 Aars Fødselsdag.] (Kbh.) [1930.] 8vo. 16 Sider.

Stamtavle sammenstillet efter Optegnelser af Kvæstor Carl Goos, Kaptajn Helge Wagner og Pianofabrikant Axel R. Møller. [Kbh.] April 1930. Fol. 1 Blad. Familierne Goos og Irminger.

Slægten Hasselbalch. Ved Th. Hauch-Fausbøll. Kbh. 1930. 4to. XIII + 308 Sider.

Tillæg til Slægtbogen »En Linie af Slægten fra Hedeager Gaard« omfattende en Fortsættelse for Aarene fra 1913 til 1930 af Slægtregistret over Peder Madsen Hedeager og Kirsten Madsdatters Efterkommere. Ved Peder Thygesen. Kbh. 1930. 8vo. 15 Sider.

Medlemsblad for Slægtsamfundet Holtén. Nr. 10. (Kbh.) December 1930. 8vo. Side 43—46: Tilføjelser og Rettelser for 1927—29 til »Johann v. Holtens Efterkommere.«

Høyer 1793—1930. (Efterkommere af Joachim Jacob Georg Heuer (fra 1821 Høyer), Bagermester, Slagelse. [Kbh. 1930.] 4to. 1 sammenfoldelig Tavle.

Stamtavle. Afstamning fra Gorm den Gamle. Sammenstillet af Højesteretsdommer Aug. Schou. Kbh. 1930. Fol. 1 Blad. Amalie Goos' f. Irmingers Afstamning fra Gorm den Gamle. — Supplement ved Axel R. Møller: Kundgørelse vedrørende Forbindelsen mellem Hertug Fredrik Carl af Plön og Jomfru Maria Catarina Bein 17. December 1754. Kbh. 1930. Fol. 1 Blad.

Slægtsbog for Efterkommere af Christen Jensen, Knappen i Volstrup. Samlet af C. P. Nielsen. Sæby 1930. 8vo. 120 Sider.

En slesvigsk Statsmand (Thomas Balthazar von Jessen). Første Del: Dansk Udenrigspolitik i Tiden 1680—1703. Af Franz v. Jessen. Kbh. 1930. 8vo. Side 1—50: Slægten og Hjemmet.

[H. F. Kiær:] Stamtavle over Familien Kiær. Uden Trykkested [1930.] Fol. 14 maskinskrevne Blade + 1 litograferet Tavle.

H. G. A. Jørgensen: Ribebispen Gabriel Koch, hans Liv og hans Tid. Kbh. 1930. 8vo. Side 7 ff.: Slægt og Barndom.

Guldbryllupsfest paa Virupgaard. Søren Krause-Kjær, Mette Kirstine Jacobsen. 21. September 1880—1930. (Af Alfred Korsbæk. Kbh. 1930.) 4to. Side 9—15 Stamtavle.

Vor Slægt. I. Skræder Jens Larsen i Gyrstinge og hans Slægt. Udarbejdet af Sigfred Jensen, Thorslunde. Kbh. 1930. 8vo. 31 Sider.

Livserindringer af Cecilie Hertz (f. Larsen). Trykt som Manuskript for Familien. Kbh. 1930. 8vo. Side 133: Doktorfamilien. (Efterkommere af Peter Clausen Larsen, Distriktslæge i Bogense (død 1868) og Sophie Magdalene Utke.)

Biografier og Breve vedrørende Familien Mackeprang. Samlet af Dr. Edv. Mackeprang. 1. Hefte. Kbh. 1930. 8vo. 16 Sider.

E. Marott: Tidsbilleder, Livserindringer. Kbh. 1930. 8vo. Side 7—9: Slægten.

Karla Frederiksen: Frederikke Brun. Kbh. 1930. 8vo. Side 5—8: Slægten Münter i Danmark.

Slægtregister over Anders Nielsson fra Borup og hans Efterkommere. (Af N. P. Nielsen, Pastor emer.) Kbh. 1930. 8vo. 79 Sider.

Slægtsregister for Niels Nielsen og Hustru Jensine, født Mikael-
sen, Østerby. (Efter Uddrag af gamle og nye Papirer afskrevet 1930 af
Rentier Niels Nielsen, Østerby.) Aarhus 1930. 8vo. 12 Sider.

Stamtavle over Slægten Rosenkjær. Udarbejdet af Rentier Lars
Rosenkjær, Assens. Assens 1930. 8vo. 19 Sider.

Slægten Rosky (Raaschou). Ved Anton Kjelby, Kommunalærer,
Svaneke. Viborg 1930. 8vo. 20 Sider.

Meddelelser om Schrøder-Slægten. Nr. 6, 1930. Tillægsblad til
Johs. E. Schrøders Slægtetog. (Ved Frederik Schrøder, »Tottens«, Askov.)
Kolding 1930. 8vo. 1 Blad.

Stamtavle over Jonas Wolff Seligmanns og Hustru Sara Lo-
rentzens Efterslægt. Ved J. V. E. Seligmann. Horsens 1930. 8vo. 35 Sider.

Slægtstavle over Efterkommerne af Niels Christensen Skriver og
Ane Marie Povlsdatter, Lille Ajstrup. Ved H(olger) N(ørregaard) og N(iels)
S(kriver) S(vendsen). [Kbh.] 6. Juli 1930. Fol. 1 Blad.

(Stamtavle over Efterkommere af Søren Snedker, Snedker i Herbst
i Trige Sogn, f. 1638, d. 1719. Familierne Thrige og Brendstrup. Kbh.
1930.) Fol. 1 Blad.

Stamtavle over Gaardfæstere i Volsgaard i Snejbjerg Sogn Peder
Troelsen og hans Søn Troels Pedersen Volsgaard og Hustru Johanne
Gregersdatters Efterkommere. Samlet af Kristian Truelsen, A. V., og P.
Fløe Jensen, A. VII. a. Hobro 1930. 8vo. 44 Sider.

Supplement til Stamtavle-Fortegnelsen for 1928.

Se 9. Række, 2. Bind (50. Aargang) 1929, Side 258—259.

Jeppe Aakjær: Fra min Bitte-Tid. En kulturhistorisk Selvbio-
grafi. Kbh. 1928. 8vo. Side 99—117: Min Slægt.

Bonde og Borger. Udgivet af Anders Uhrskov. (= Liv og Levned.
2. Bind.) Kbh. 1928. Side 8—12: Sparekassedirektør Anders Chri-
stensen, en nordsjællandsk Bondes Erindringer. Min Slægt.

Rikard Magnussen: Landskabsmaleren Janus la Cour. 1837—
1909. Udgivet af Foreningen for national Kunst. Kbh. 1928. 4to. Side
9—14: Slægt og Afstamning.

O. H. Mynster. En Biografi ved Astrid Wentzel. Kbh. 1928.
Kbh. 1928. 8vo. Side 172—175: Stamtavle. Jvf. Side 14 ff.

Slægten Segelcke. Personalhistoriske og genealogiske Oplysninger,
samlet av C. Segelcke. Oslo 1928. 8vo. 120 Sider.

Franz Thalwitzer: Efterskrift (til en Slægtetog over Slægten Thäl-
witzer). Skærbæk 1928. 8vo. 3 Sider.

Jens Jyde [d. v. s. Jens Wulff]: Erindringer. Med 13 Bilagsbilleder.
Trykt som Manuskript i 16 Eksemplarer. Kbh. 1928. Side 1—16: Min
Slægt.

Supplement til Stamtavle-Fortegnelsen for 1927.

Se 9. Række, 2. Bind (50. Aargang) 1929, Side 256—257.

Kurlæge P. C. Bjerregaard. Af Anders Uhrskov. Kbh. 1927.
8vo. Side 5 ff.: Slægt, Barndom og Ungdom.

Supplement til Stamtavle-Fortegnelsen for 1917.

Se 7. Række, 3. Bind (39. Aargang) 1919, Side 270—272.

Fru Camilla Augusta Møller f. Rasmussen's Slægtbog. Trykt som Manuskript for Familiens Medlemmer. Randers 1917. 8vo. 54 Sider.

Supplement til Stamtavle-Fortegnelsen for 1916.

Se 7. Række, 2. Bind (38. Aargang) 1917, Side 357—359.

Stamtavle over Horsensfamilierne H o u m a n n og Lauritzen. Ved Torkil Baumgarten. Udgivet af Arkiv for Genealogi og Heraldik. Kbh. 1916. 8vo. 36 Sider.

Supplement til Stamtavle-Fortegnelsen for 1915.

Se 7. Række, 1. Bind (37. Aargang) 1916, Side 328—330.

Stamtavle over Familien H a r t h. Ved Eduard Harth. Aarhus 1915. 8vo. 39 Sider.

Danmarks anden Seminarist, Johannes Pades Autobiografi og Familien P a d e s Stamtavle, ved Torkil Baumgarten. Særtryk af Arkiv for Genealogi og Heraldik. Aarhus 1915. 8vo. 24 Sider.

Samfundets Anliggender.

Samfundet har i Løbet af Aaret afholdt to Medlemsmøder. Ved det første, der fandt Sted den 18. Februar, indledte Formanden, Kgl. Ordenshistoriograf, Dr. phil. Louis Bobé en Drøftelse af Samfundets Opgaver. Ogsaa det andet Møde, der fandt Sted den 23. November, formede sig som et Diskussionsmøde. Emnet var Virkningerne af Loven om Navneforandring. Begge Møder havde vundet god Tilslutning.

I Aarets Løb er nedennævnte optagne som Medlemmer af Samfundet:

Fhv. Bankdirektør G. Bretteville-Plum, stud. mag. Niels A. Christiansen, Bibliotekar H. Ehrencron-Müller, Ekspeditionssekretær, cand. jur. F. C. Grønvald, Arkivar Harald Hatt, Overretssagfører Arthur Henriques, Kaptajn G. Honnens de Lichtenberg, Jelling Seminarium, Læge Carl Mailand, Statsministeriet, Grosserer Poul Willadsen, General Grüner, Halden, Premierløjtnant, Overretssagfører Per E. Hirsch. Bodö, Forretningsfører A. Kristensen, Frederiksstad, Marinens Bibliotek, Horten og Friherre K. G. Lagerfelt, Upsala.

1. December 1931 havde Samfundet 340 Medlemmer, heraf 263 i Danmark, 2 paa Island, 59 i Norge og 16 i det øvrige Udland.

Samfundets Bestyrelse bestaar for Tiden af nedennævnte Medlemmer:

Ordenshistoriograf, Dr. phil. Louis Bobé*, Formand.	Arkivar og Bibliotekar i Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet H. Hjorth-Nielsen, Sekretær.
Byretsdommer A. Drachmann Bentzon.	Postmester C. Klitgaard.
Hofjægermester, Lensbaron H. H. Berner-Schilden-Holsten.	Arkivar i Rigsarkivet, Dr. theol. Bjørn Kornerup. *
Fuldmægtig i Nationalbanken O. H. Clementsen, Kasserer.	Kammerherre, Etatsraad. G. Krag.
Direktør Th. Hauch-Fausbøll.	Arkivar i Rigsarkivet S. Nygård. *

De med * betegnede Herrer danner Skriftudvalget.

Samfundets Revisorer er Kontorchef i Landmandsbanken L. Bie og Overretssagfører St. Hetsch.

Samfundets korresponderende Medlemmer er:

Dr. jur. Louis Bouly de Lesdain, Dunkerque, Sekretær i Styrelsen for Genealogiska Samfundet i Finland, Kamrerer Osmo Durchmann, Helsingfors, Registrator i den svenske Generalpoststyrelse Gustaf Elgenstierna, Stockholm, Kammerherre, Dr. phil. & jur. Stephan Kekule von Stradonitz, Berlin, Arkivar, Dr. phil. Hans Kellinghusen, Hamburg, og Forstander for Letlands genealogiske Selskab, Friherre Nicolai von Rahden, Mitau.

**Fortegnelse over Medlemmerne af
Samfundet for dansk Genealogi og Personalhistorie.
(1. December 1931.)**

Æresmedlemmer.

Statsarkivar *E. A. Thomle*, Oslo.
Rigsheraldiker, Greve *Adam Lewenhaupt*, Stockholm.

Medlemmer i Danmark.*)

Hs. Majestæt Kongens Haandbibliotek.

Aalborg Haandværkerforenings Bibliotek, Aalborg.
Aalborg Stiftsbibliotek, Aalborg.
Abildgaard, Carl, Apoteker, Nykøbing Falster.
Adeler, C. H. Baron, cand. jur., Ekspeditionssekretær.
Ahlefeldt-Laurvig, C. J. F. Greve, Hofjægermester, Lundsgaard,
Kerteminde.
Ahlefeldt-Laurvig, C., Greve, Overretssagfører.
Andersen, A. H., Sognepræst, Lille Næstved.
Andersen, J. O., Dr. theol, Professor v. Universitetet.
Antropologiske Komité, Den
Arctander, C., Forfatter.
Arends, Otto Fr., Kommunelæge, Overby, Nykøbing Sjælland.
Arhning, J. O., Adjunkt, Roskilde.
Askov Højskoles Bibliotek, Askov, Vejen.
Barth, E. D., Overretssagfører.
Behrens, Carl, Redaktør.
Bendz, Frk.
Bentzon, Poul, Etatsraad.
Bentzon, A. Drachmann, Byretsdommer.
Berner Schilden Holsten, H. H. A. Lensbaron, Hofjægermester,
Langesø.
Biblioteket for Thisted By og Amt, Thisted.
Bie, L., Kontorchef i Landmandsbanken.
Binzer, O., fhv. Kolonibestyrer.
Blomberg, Aage Fasmer, cand. mag.
Blædel, Werner, Kontorchef.
Bobé, Louis, Dr. phil., Kgl. Ordenshistoriograf.
Boeck, H., Kaptajn, Kammerjunker.
Boie, Fuldmægtig.
Bojesen, Magnus, Kommandør, Kammerherre.
Bornholms Centralbibliotek, Rønne.
Brandorff, I. O., Kæmner, Kolding.
Brandt, J., Bankdirektør.
Brenner, Franz, Dr. med., Læge, Tønder.
Bretteville-Plum, G., fhv. Bankdirektør.
Bruun, A., Dommerfuldmægtig, Køge.
Bryndum, V. G. F., Stadsingeniør, Horsens.
Bøgh, O., cand. jur., Kgl. Fuldmægtig.

*) Hvor ingen Bopæl er anført, er denne København.

Carlsen, Olaf, Dr. phil., Forfatter, Taastrup.
Centralbiblioteket, Holstebro.
Centralbiblioteket for Hjørring Amt, Hjørring.
Christensen, Harry Christian.
Christensen, S., Realskolebestyrer, Vamdrup.
Christensen, Will., Dr. phil., Arkivar i Rigsarkivet.
Christiansen, Niels A., stud. mag., Holbæk.
Classenske Bibliotek, Nykøbing Falster.
Clausen, Julius, cand. mag., Bibliotekar.
Clément, Ad., Ingeniør.
Clementsén, O. H., Fuldmægtig i Nationalbanken.
Cold, Fr., Kontreadmiral.
la Cour, G., Ingeniør.
Dahl, Frantz, Dr. jur., Professor ved Universitetet.
Dahl, Aage, Sognepræst, Guderup.
Damm, Harriet, Frue, Raahaven, Gislev.
Døvstummeskole, Den kgl., Fredericia.
Ebstrup, H., Overretssagfører.
Eegholm, A. J. P., mag. art., Registrator i Rigsarkivet.
Ehrencron-Müller, H., Bibliotekar.
Ehrenreich-Hansen, Frk., Randers.
Eigtved, V., Bankdirektør.
Eigtved, Inger, Frue.
Esmer, Einar, Grosserer.
Estrup, J., cand. theol., Godsejer, Skafføgaard, Mørke.
von Eyben, Werner, Fuldmægtig.
von Eyben, N. C. C. A., Postmester, Ruds Vedby.
Fabritius, Albert, Genealog.
Falk-Jensen, A., cand. jur., Ekspeditionssekretær.
Finansministeriet.
Finsen, V., Overpostkontrolør, Charlottenlund.
Flensborg, Andreas, Boghandler, Roskilde.
Foreningen til Udgivelse af Danmarks Adels Aarboeg.
Forplejningskorpsets Bibliotek.
Foss, E., Frue, Aalsgaarde.
Frederiksberg Kommunalbestyrelses Haandbibliotek.
Frederiksberg Kommunes Folkebibliotek.
Friis, Aage, Dr. phil., Professor ved Universitetet.
Friis-Petersen, H., Grosserer, Aarhus.
Friis-Petersen, Fr., Vice-Skoleinspektør.
Fugl, I. F., Apoteker, Vejen.
Fyns Stiftsbibliotek, Odense.
Fyns Stifts Læseforening, Odense.
Fællesrepræsentationen for dansk Industri og Haandværk.
Færø Amts Bibliotek, Thorshavn.
Garnisonsbiblioteket.
Geill, H., Overlæge, Charlottenlund.
Gentofte Kommunebibliotek.
Glahn, Hans Egede, cand. jur., Ekspeditionssekretær.
Gram, C. H. O., Kontorchef.
Grandjean, Louis, Kontorchef.
Gribsvad, Frode, Arkivar, Aabenraa.
Grut, Andreas, Grosserer, Birkerød.
Grønvald, Fr., Direktør.
Grønvald, F. C., cand. jur., Ekspeditionssekretær.
Grønvald, P. R., Kontorchef.
Haase, E., Forlagsboghandler.
Haderslev Centralbibliotek, Haderslev.
Hahn-Thomsen, C., cand. pharm.
Harbou, Dommerfuldmægtig, Aarhus.
Harries, O., Dommerfuldmægtig, Svendborg.
Hartmann, Hjalmar, Generalkonsul.
Hatt, Harald, Arkivar.
Hauch-Fausbøll, Th., Direktør.

Heilskov, Chr., Bibliotekar.
Hennig, Paul, Sekretær.
Hennings, C. W. C., Vicekonsul.
Henriques, Arthur, Overretssagfører.
Herlufsholms Skoles Bibliotek, Næstved.
Hetsch, Stephan, Overretssagfører.
Hjorth-Nielsen, H., Arkivar.
Holck, Harald, Ekspeditionssekretær, i Statsministeriet.
Honnens de Lichtenberg, G., Kaptajn.
Hornemann, G., fhv. Landsarkivar.
Hostrup, Aage, Vicedirektør.
Hvass, H. H., Dommer, Aarhus.
Hvidt, L. N., Dispachør.
Hærens Arkiv.
Hørring, J., Landsdommer, Viborg.
Ingemann, B., Frue, Rungsted.
von Irgens-Bergh, G. O. A., Oberst, Aarhus.
Jacobsen, C. R.
Jacobsen, Fritz, Stabslæge, Kgl. Livlæge.
Jelling Seminarium, Jelling.
Jensen, C. A., mag. art., Museumsinspektør.
Jonassen, A., Boghandlermedhjælper.
Juel Hansen, E., Sparekasseassistent, Odense.
Jørgensen, C., Bankdirektør, Aalborg.
Kalundborg Centralbibliotek, Kalundborg.
Kjerulf, A., Redaktør.
Kjølby, A., Lærer, Svaneke.
Klitgaard, C., Postmester, Hjørring.
Koch, Poul, stud. art.
Kolding Bibliotek, Kolding.
Københavns Kommunes Folkebibliotek.
Kornerup, Bjørn, Dr. theol., Arkivar i Rigsarkivet.
Krag, C. M. G. R., Kammerherre, Etatsraad.
Krak's Forlag.
Kvindelig Læseforening.
Køster, G., Lærer, Kolding.
Laage-Petersen, Frk.
Landsarkivet for Fyn, Odense.
Landsarkivet for Jylland, Viborg.
Landsarkivet for Sjælland.
Lange, N. D. V., Frk., mag. art., Arkivregistrator.
Lange, M., Urmager.
Langkilde, C. V., Bibliotekar.
Lassen-Landorph, A., Overretssagfører, Randers.
Lehmann, J., Dr. phil.
Lemche, Gyrithe, Frue, Forfatterinde.
Levin, Anna, Frue.
Linde, O., Landsretssagfører.
Linvald, A., mag. art., Raadstuearkivar.
Lissau, L., Justitsraadinde.
Luja, A., Hovedkasserer.
Lyngby Bibliotek, Lyngby.
Lyngby, H., Boghandler.
Maqius, A., Postmester, Raadmand.
Mailand, Carl, Læge.
Malling, H., Overretssagfører.
Malling, O., Fabrikbestyrer.
Maribo Stiftsmuseum, Maribo.
Marquard, E., Arkivar i Rigsarkivet.
Marquardsen, Tømremester, Aarhus.
Marstrand, W., Ingeniør.
Meyer, Karsten, Højesteretssagfører.
Moltke, Else, Grevinde.
Moltkeske Bibliotek, Del grevelige.

- Monberg, Erik S.*, Grosserer.
v. Munthe af Morgenstjerne, B. O. A., Kammerjunker, Ekspeditionssekretær.
Müller, Wanda, Frue.
Møns Folkebibliotek, Stege.
Mørkeberg, H. H., Sagfører.
Nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg Slot, Det, Hillerød.
Nationalmuseets 2. Afdeling.
Neergaard, C. O., Museumsinspektør.
Neiiendam, R., Teaterhistoriker.
Nobel, O. K., Konsul.
Nordjydske Landsbibliotek, Det, Aalborg.
Nordsjællands Centralbibliotek, Helsingør.
Norrie, Gordon, Dr. med., Stabslæge.
Nutzhorn, Fr., Assistent, Klampenborg.
Nygaard, G., Redaktionssekretær.
Nygaard, S., Arkivar i Rigsarkivet.
Nystrøm, Eiler, Dr. phil., Arkivar i Rigsarkivet.
Ogaard, H., Genealog.
Olrik, H. G., Kontorchef.
Olsen, Axel, Overretssagfører.
Ordenskapillets Sekretariat.
Ostermann, H. P. S., Sognepræst, Greve, Taastrup.
Ottesen, C., Forstander.
Petersen, Carl S., Dr. phil., Overbibliotekar.
Petersen, P. J. H., fhv. Apoteker.
Petresch-Christensen, C., cand. jur., Ekspeditionssekretær.
Pontoppidan, A., Kammerjunker, Kaptajn, Klampenborg.
Post- og Telegrafbiblioteket.
Prytz, H., Politiadvokat.
Qvist, Folmer, Gentofte.
Raadhusbiblioteket.
Rahbek, O., Apoteker, Brønderslev.
Ramsing, H. U., Generalmajor.
Rehling-Qvistgaard, P. C., fhv. Forpagter, Nyraad St.
Repsdorph, H., Overretssagfører.
Ridiger, F. P., fhv. Kontorchef.
Rigsarkivet.
Rigsdagens Bibliotek.
Rode, E., Overretssagfører.
Roede, H. C., cand. jur., Arkivar i Rigsarkivet.
Rosenørn, F. C., Kammerjunker, fhv. Intendant.
Rosenørn-Lehn, F. M. Baron, Kammerherre, Hofjægmester, Orebygaard, Saxkøbing.
Rump, C. D., Højesteretsdommer, Gentofte.
Rye, H. J. O., Kammerjunker, Kaptajn, Hellerup.
Rønne, Flemming, cand. pharm.
Rørsig, P. M., Lærer, Hallund, Brønderslev.
Saxkøbing og Omegns Folkebogsamling, Saxkøbing.
Schotlländer, Louis, Grosserer.
Schou, H. H., Direktør.
Schulin-Zeuthen, Enkegrevinde, Fredensborg.
Schæffer, Aage, cand. pharm.
Schøller, C. E. A., Hofjægmester, Margaard, Farstrup.
Seerup, Asger, Politiadvokat.
Sehested, J., Hofjægmester.
Silkeborg Bibliotek, Silkeborg.
Sjællands Stiftsbibliotek, Roskilde.
Skive Folkebibliotek, Skive.
Sommer, F. O. W., Kontorchef.
Sommer, O., Sognepræst, Serup, Lemvig.
Sortfeldt, S. C., Førstelærer, Skjoldborg, Vildsund.
Sorø Skoles Bibliotek, Sorø.
Sprechler, H. W., Direktør, Premierløjtnant.

von Spreckelsen, E., Frue, Randers.
Statens Lærerhøjskole.
Statsbiblioteket, Aarhus.
Statsministeriet.
Stein, Johs., Højesteretssagfører.
Studenterforeningen.
Sundbo, Arne, Overretssagfører.
Swane, J., cand. jur., Kgl. Fuldmægtig.
Svendborg By og Amts Bibliotek, Svendborg.
Sønderborg Bibliotek, Sønderborg.
Sønderjydske Landsbibliotek, Det, Aabenraa.
Sørensen, Paul, cand. phil.
Tegner, L. F., Direktør.
Thaulow, Th., Kammerjunker, Kaptajn.
Thisel, Olivia, Frue, Klampenborg.
Thomsen, C. J. T., Overretssagfører, Aarhus.
Topsøe-Jensen, Th. A., Kontreadmiral.
Udenrigsministeriet.
Uldall, K., Museumsinspektør.
Varder, Inger, Frk., Kolding.
Vejle By og Amts Bibliotek, Vejle.
Vemmetofte Klosters Bibliotek, Faxe.
Viborg Centralbibliotek, Viborg.
Vogel-Jørgensen, T., Redaktør.
Weberg, O., Ingeniør.
Weilbach, Fr., Forfatter, fhv. Adjunkt, Snekkersten.
Werner, Johs., Overretssagfører.
Werner, Hans, mag. art.
Willadsen, Poul, Grosserer.
Willemoës, A., Kammerherre, Oberst.
With, Johs., Præst.
Woel, Caj M., Boghandler.
Wolff, O., Ingeniør.
Wright, A. C., cand. jur., Politifuldmægtig, Nykøbing Falster.
Zahrtmann, H. C., Assistent ved Post- og Telegrafvæsenet.
Zimmermann, Frk.

Medlemmer paa Island.

Fontenay, F. le Sage de, Danmarks Minister, Reykjavik.
Islands Landsbibliotek, Reykjavik.

Medlemmer i Norge.*)

Aall, C., Kammerherre, Ulefoss.
Aas, N. R., Distriktslæge, Ytre Enebak.
Bergens Museums Bibliotek, Bergen.
Bergens offentlige Bibliotek, Bergen.
Bull, Th., Grosserer.
Bull, Francis, Professor.
Daae, Anders, Apoteker, Skjervøy.
Deichmanske Bibliotek, Det.
Drammens Folkebibliotek.
Engelstad, Bjarne, Kaptajn, Generalsekretær, Bækkelaget.
Finne-Grønn, S. H., Arkivar.
Frederiksstads Folkebibliotek, Frederiksstad.
Gløersen, Jørgen, Ingeniør, Hønefoss.
Gram, Harald M., Høvik St.
Grüner, General, Halden.
Hals, N., Arkivar.
Heiberg, G. F., Godsejer, Amble i Sogn.

*) Hvor ingen Bopæl er angivet, er denne Oslo.

Heiberg, J. V., Raadmand.
Hemsen, Jens, Disponent.
Hirsch, Per E., Premierløjtnant, Overretssagfører, Bodø.
Holst, J. C., Ingeniør.
Horn, K., Frk., Bibliotekar.
Huitfeldt, Carl, Redaktionssekretær.
Irgens, Aage, cand. oecon., Bankinspektør.
Jansen, Einar, Arkivar.
Juel, A., Overretssagfører, Drammen.
Kohl, Halvdan, Professor, Lysaker.
Kolsrud, Oluf, Professor.
Kommunebiblioteket, Stavanger.
Kristensen, A., Forretningsfører, Frederiksstad,
Lunde, Gulbrand, Dr., Direktør, Stavanger.
Marinens Bibliotek, Horten.
Mathiesen, Jørgen, Godsejer, Eidsvold.
Meidell, S. S., cand. jur., Direktør, Vinderen.
Munthe, C. M., Bureauchef.
Neumann, H. H., Provst, Böverbru.
Prebensen, N. C. G., Minister, Utnes, Arendal.
Riiber, Thaulow P., Overretssagfører, Sogn i Vestre Aker.
Rynning, Carsten, Departementssekretær.
Ronne, Cato Krag, Arbejdsleder, Hakadal.
Sandberg, J., Generalsekretær.
Sandberg, Chr. Juell., Oberst.
Schjöth, Emil, Dr. phil., Bestun.
Schmidt, Ellen, Frk.
Skjelderup, Arthur, Højesteretsadvokat.
Solberg, Georg, Fylkesbetjent, Drammen.
Sollied, Olaf, Overlæge, Bergen.
Sollied, P. R., Ingeniør.
Statsarkivet, Bergen.
Statsarkivet, Hamar.
Statsarkivet, Oslo.
Statsarkivet, Trondheim.
Svendsen, Chr., Kontorchef, Notodden.
Trondheims Folkebibliotek, Trondheim.
Universitetsbiblioteket. (2 Ekspl.).
Valentinsen, Chr., Skibsreder, Haugesund.
Videnskabselskabet, Biblioteket ved, Trondheim.
Wiesener, A. M., Bibliotekar, Bergen.

Medlemmer i det øvrige Udland.

Bull, Jens, Legationsraad, Haag.
Gibbins, Signe, Frue, Winnemucca, Nevada, U. S. A.
Göteborg Stadsbibliotek, Göteborg.
Hjortaa, H. Chr., Redaktør, Minneapolis, Minn., U. S. A.
Høegh-Guldberg, Fritz, Kaptajn, Bruxelles.
Lagerfelt, K. G., Friherre, Upsala.
Lundequistska Bokhandel, Upsala.
von Marchtaler, Hildegard, Frue, Hamburg.
Paus, Chr., Kammerherre, Herrestad Herregaard, Mariefred, Sverige.
Schiöpffe, C. F., Plantagebestyrer, Bang Nara, Siam.
Stockholms kgl. Bibliotek, Stockholm.
Stockholm Stads Bibliotek, Stockholm.
Swartz, Erik C:son, Redaktør, Stockholm.
Universitetsbiblioteket, Lund.
University of Minnesota Library, Minneapolis, U. S. A.
Widtsoe, John K., Dr. phil., Missionspræsident, Liverpool.

REGISTER.

Af **H. Hjorth-Nielsen.**

Personerne anføres som Hovedregel paa deres Slægtsnavn, et saadant, der ikke er opstaaet alene ved at sætte »sen« til Faderens Fornavn, en Skik, der for Landboernes Vedkommende varer til ca. 1828, jfr. Forordn. af 30. Maj s. A. Føres et saadant Slægtsnavn ikke, anbringes Vedkommende paa Fadersnavnet, eller bliver eventuelt at udelade, naar de ikke i Teksten er nærmere bestemte.

Desuden udelades de Personers Navne, hvorom intet af videre Betydning siges i Teksten, f. Eks. Førere for Hærafdelinger, Konger og Fyrster, i hvis Tjeneste de i Teksten nævnte Personer staar, Forfattere, hvis Værker citeres osv.

Hvad den nyere Tid angaar — Grænsen kan vel sættes ved ca. 1700 — nævnes Hustruerne paa deres Pigenavn og paa det Navn, de faar ved Giftermaalet.

For den ældre Tids Vedkommende sættes de kun paa Pigenavn; er dette ikke noget egentligt Slægtsnavn, bliver det at udelade.

Er Navnene latiniserede, bibeholdes denne Form i Registret, medmindre Teksten oplyser, hvorledes de skal gengives paa Dansk.

Nævnes en Person flere Gange paa samme Side, antydes det, hvor saadant anses fornødent, i Registret ved et mindre Tal foroven, tilhøjre for Sidetallet.

Fyrster sættes paa deres Navn, ikke paa Landets, medmindre dette anses mest praktisk, da tillige derpaa.

Sammensatte Efternavne, f. Eks. Lente-Adler, sættes paa første Dels Begyndelsesbogstav, altsaa i det nævnte Tilfælde paa L.

Partikler, som von, de, des, de la, zum osv. ses der bort fra; Eks.: des Vignes sættes under V.

Begynder Efternavnet med le eller la, sættes det under L. Er Partiklen, f. Eks. du, smeltet saaledes sammen med Navnet, at et nyt Ord er dannet, f. Eks. Dupuy, anbringes Navnet paa Partiklens Begyndelsesbogstav, her altsaa D.

Lokaliteter og Institutioner, hvorom Teksten har Bemærkninger af særlig Betydning, er optagne i Registret.

<p>Aaby, Mads, Sgpr. 142. Aagaard, Niels Henr. 155. Aagesen, Dep. 194. Aakjær, Jeppe 268. Aalborg, Søren Laur., Kap. 155. Achenwall, Gottfr., Prof. 209. Adler, Gen.adm. 126. — Joh. Gunder, Kab.sekr. 91 96. d'Agar, Anne 65. — Charles 65. — Gabriel 65. — Jacob 64. — Jacques, Oberst 64. — Jacques (James) 65. — Marie 65. — Paul 64. — Susanne 65.</p>	<p>Agerskov, C. T. 257. Agri, S. N., Byskr. 103 f. 107. Ahlefeldt, Christ. Sophie 222. — Ferd. Ant. Chr., Greve 228 f. Akeleye, Fam. 8. Albert, Forstmand 75. Alexander, Philip 106. Algreen-Ussing, Tage 188. Almitz, Anne Christ. 105. Altenborg, Ant. af, Greve 170. Anckersen, Peder, Sgpr. 145. Andersdtr., Anne 119.</p>
--	--

- Andersen, Frantz, Pr. 121. — Jens 150. — Peder, Bgmstr. 121.
- Anker, Bernt 191. — Betsy 89 96. — Carsten, Gen.major 96.
- Arctander, Frandtz, Sgpr. 144 151. — Niels Henr. 151.
- Arenfeldt, Fam. 7. — Hans Axelsen 34. — Niels 34.
- v. Arenstorff, Fredr., Etr. 169.
- Arrild, Petrosine Ch. Abigael 115.
- Aspach, Sixtus, Pr. 156 158. — Sophia Charl. 158.
- Assels, Gravers Chr.sen, Sgpr. 168³.
- Bach, Karen 190. — Sebastian, Komp. 236. — Wilh. Friedemann, Komp. 236.
- Bagge, Søren, Sgpr. 165 172.
- Bagger, Anne 190.
- Balle, Nic. Ed., Bisk. 187.
- Ballhorn, Achaz Ludv., Sgpr. 206. — Ludv. Wilh., Dr. phil. 206 f.
- Balling, Anders, Kbmnd. 147 153.
- Bamberg, Hans Laur.sen, Degn 166.
- Bang, F. L. 187. — Henr. Carl, Faktor 103 f. 105 107 f. — Herm., Forf. 188. — Jørgen Hansen, Sgpr. 165. — Margretha 105. — Oluf Lundt 186—88. — Sophia 107.
- Baptiste, John, Værtshush. 107.
- Bardenfleth, Carl Emil, Geh. st.min. 89 96.
- Barfod, Christen Cl., Sgpr. 164.
- Bargum, Henning Fredr. 243 f. 245 f. 252. — Karl 244.
- Barnewitz, Frederik 40. — Øllegaard 40.
- de la Barre de Chivré, Henri 61. — Louis 61.
- Bartholin, Caspar Rasm.sen 171. — Chr., Oberst 144 f. — Chrf., Etr. 121. — Dorthe 120. — Joh. Fr., Prof. 164 f. 170. — Magd. 147. — Thomas, Prof. 172.
- Barwell, Ann Mary 112. — Charles R. 112.
- Basballe, Jens, Bgmstr. 145.
- Basse, Car. Andr. 197 f. — Maren 18. — Niels 197.
- Bassel, Thomas Turner 110.
- de Batz, Baron 245 252.
- Baudissin, Caroline Ad. C. 240. — Heinrich Frederik, Greve 240.
- Baumgarten, Ctsse 237.
- Becher, Jac. Gottfr., Apot. 164.
- Beck, Fam. 10 f. — Kirstine 142. — Lave 10.
- Begtrup, Berthe Kirst. 190. — Hans Chr., Pr. 190. — Holger 264.
- Bein, Maria Cat. 267.
- Bejenborg, Nic., Skoleh. 151.
- Bejer, Mette Jac.dtr. 122.
- Belivier, Anne 65.
- Below, Sophie 22, 24, 51.
- Bendixen, Gert 79.
- Bentzon, Hans, Just.r. 149². — Niels, Gh.r. 156 168².
- Bergendal, Jens Pedersen, Sgpr. 148 167. — Laur., Sgpr. 144.
- Berger, Chr. Joh., Livlæge 222 228.
- Bergsøe, Sl. 266.
- Bering, Dorothea 159. — Kirsten Antonidtr. 150.
- Bernoulli, Johann, Astron. 230.
- Bernstorff, A. P. 191 240. — I. H. E. 138 f. 223.
- Berthelin, Jean 65. — Jean d. y. 65.
- v. Bertouch, Ernst Albr., Ghkr. 238.
- Beyer, Val. Herm.sen 122.
- Bidoulac, Emile Ed. G. 195. — Jean 194. — Joseph, Sprogl. 194 f. — Joseph. Mar. Ang. 195. — Marie Jos. 194. — Math. Ad. Em. 195. — Virginie Henr. C. 195.
- Bie, Betzy 113. — Carol. Math. 106. — George 113². — Juliana Maria 107. — Ole 102 106. — Otto L. 103² 104² 105 107 113. — W. Carolina 104 105² 107 110.
- Bielfeld, Joh. Carol. 215. — Joh. Maria 215. — Paul 215.
- Bielefeld, Johan, Snedker 148.
- Bielefeldt, G., Ltn. 106. — Joh. Jørgen, Ltn. 104. — Jørgen 104. — Ursula 104.
- Bierrig, Laurids, Fyrmester 127.
- Bilefeld, se Bielefeld.
- Bille, Eiler, til Gelskov 1. — Ellen Rønnovsdtr. 44. — Gertrud 1 49. — G. S., Guvernør 108. — Henrik, til Billeskov 1 f. 4 33. — Hilleborg 1. — Jens († 1575) 18. — Jørgen, Just.r. 142. — Kirsten 142. — Knud 1. — Knud, til Skerilgaard 1 37. — Lisbet 38. — Mogens, Lensmd. p. Koldinghus 1. — Rønnov 1 44. — Sophie Stensdtr. 38 52. — Steen, til Ørumgd. 1 22 35 37 45. — Vibeke 1.

- Birch, jfr. Birck. — Ann Mary 112.
— Anna 107. — John Burcton 112.
- Bircherod, Chr. Carl, Kapt. 147 161.
— Dorothea 105 f. — Jacob, Dr. 170. — Jens, Biskop 18 142—72.
— Jens, Bisk. 158.
- Birch, jfr. Birch. — Ide Nielsdtr. 146.
— Wibecke Nielsdtr. 146.
- Bielke, Steen 18.
- Bjerregaard, P. C., Læge 268.
- Björn, Anne Joh.dtr. 52. — Joh. Bjørnsen 52. — Maren Joh.dtr. 52.
- Bjørnsen, Anders 120.
- Blacker, Frederik 113. — Maria Lav. 113.
- Blechingberg, Sl. 266.
- Blichfeldt, Chr., Sgpr. 126.
- Bloch, Jørgen, Arkivsekr. 201. — Mark Eliezer, Læge 231.
- Block, Jens, Sgpr. 172. — Peder Jensen, Sgpr. 158² 165.
- v. Blücher, Christ. Sophie 215 f. — Gustav Gotth., Major 215.
- Boalth, C. J. 103 105.
- Boddum, Frantz Clausen, Degn 164.
- Bodenhoff, F. E., Overførster 74.
- Boesen, Emil 262.
- Bohr, Sl. 266. — H. G. C. 68.
- Boisen, jfr. Boyesen. — Fam. 255. — Anna 259. — Anton 259. — Boie, Provst 259. — Elise Marie 259 f. — Frits 259. — Lars 255 259. — Nanna 259.
- de Boisragon, Louis Chevaleur 64.
- Bonsdorph, Claus Svendsen, Forp. 146.
- Borchorst, Anders 149.
- Bording, Ingeb. Maria 156.
- Borelly 230.
- Borgen, C. 103.
- Bornemann, Oluf, Kanc.r. 163.
- Bosc de la Calmette, se Calmette.
- Boyesen, jfr. Boisen. — Frid., Sgpr. 171.
- Brabrand, Fam., 264.
- Brahe, Birgitte Axelsdtr. 6. — Karen 21 45. — Otte Axelsen 45. — Preben Jørg.sen, til Hvedholm 169 f. — Sophie, Slægtbogsforf. 3 5 17. — Tyge 5.
- Brandt, Anne Jac.dtr. 198. — Enevold, Greve 227 f. — Peder, Kap. 147 149.
- Brasen, Anders, Sgpr. 161 170.
- Brendstrup, Sl., 268.
- de Briand de Crèvecœur, se de Crèvecœur.
- Brix, Christiane 189.
- Brochmand, Rasmus, Prof. 155.
- Brock, Christen 120.
- Brockenhuus, Eiler 133—35. — Oluf 1. — Rigborg 51.
- Brown, Fam. 266. — Anna (Nancy) 96. — Edw. 102. — Ida Marianna 102. — Louise 81—96.
- Brugslugler, Malerinde 238.
- Bruhn, jfr. Bruhn, Bruun. — Sl. 202. — A. E. D., Overførster 75.
- Brulée, Jean Franç. 105.
- Brun, jfr. Bruhn, Bruun. — Frederikke 213 267.
- Brunov, Henr., Sgpr. 171.
- Bruun, jfr. Bruhn, Brun. — Jacob, Sgpr. 157. — Jac. Urb.sen 152 159 172. — Mads Jac.sen, Hører 150. — Sophia 157.
- Brühl, Christina 236 f. — Hans Moritz, Greve 236.
- Brünneck, Caspar, Kapt. 143.
- Bryde, Maria 190.
- Bryske, Eiler, til Dallund 1 3. — Iver 1 134. — Lisbet 1—56. — Maren 1.
- Brøndlund, Peder, Sgpr. 157.
- Brønsdorph, Margr. Pedersdtr. 132. — Peder Pedersen 132.
- Buch, Didr. Matt.sen, Kap. 167. — Johs., Komm. 98 101.
- Buchof, Agnethe 198. — Anna Giese 198. — Anna Moritz 198. — Anna Sophie 198. — Clarche Birg. 198 f. — Hans, Bager 198. — Hans, Bagerm. 198. — Isach, Bagerm. 198. — Isach, Skipper 198.
- Bucholdt, Joh., Møller 198.
- Buchwald, Abel Cthr. 163. — Chr. 162. — Fredr., Kapt. 172.
- de Buchwald, Johan, Livmed. 163.
- Buff, Charlotte 209 232.
- Bugge, Etr. 194. — Fredr. Conr., Geh.kab.kasserer 99 101. — Mette Nielsdtr. 152.
- Burgalan, Iver Env., Sgpr. 171.
- Bühler, Anton, Prof. 75.
- Bülow, Beate Joach.dtr. 53. — Christian 40. — Frederik Ludv. E., Baron 228. — Ida Fred. Joach. 40.

- Bøg, Just, Sgpr. 165.
 Bøgh, Nic., Prof. 175.
 Böhmer, Georg Ludw., Prof. 209.
 Børgesen, Mogens 122.
 de la Calmette, Charles Louis Bosc,
 Overkmjkr. 100 f.
 Calow, Abraham Lucsen, Sgpr. 152.
 Campe, Joach. Heinr., Forf. 234.
 Carey, Charlotte 113. — William, Mis-
 sionær 112.
 Carmichael, John 106.
 Carlowitz, Amtmd. 170.
 Caroc, C. A., Dept.chef 72.
 Caroline, Pr.sse 95. — Amalie, Dron-
 ning 81—96. — Mathilde, Dron-
 ning 219 223 228 233.
 Cartamundanus, Petrus Japeti 30.
 Cassali, Mdm. 112.
 Casse, Andr. L. 253, 256.
 Castell-Remlingen, Adolph Fr. Gottl.,
 Rigs greve 215. — Christ. Sophie
 215 f.
 Castenskiold, Joach. M. Holten, Gen.,
 228.
 Castillon, Giovanni Franc. M. M., Dir.
 230.
 Chabot 245 248 250. — Louise 245
 248.
 de Chais, Frk. 59.
 Charisius, Peder, Resid. 158. — Sophie
 Elisabeth, Friherreinde 158.
 de Cheusses, jfr. Henry. — Fred.
 Henry 62. — Vinc. Gédeon
 Henry 62.
 Christensen, Anders, Degn 149 168.
 — Anders, Direktør 268. — An-
 dreas 119. — Christen, Degn 164.
 — Knud 150. — Peder, Kap. 142.
 — Søren, Sgpr. 145.
 Christian VII, Konge 191. — VIII,
 Konge 81—96.
 Christiane (Chr. IV's Dtr.) 11.
 Classen, Peter Hersl., Dep. 215.
 Clausen, H. N., Prof. 95 188 255. —
 Povel, Sgpr. 152.
 de Clerque, Joh. Ad., 148.
 Cloos, Fam. 264.
 de Clozel, François Max., Oberst 66.
 Cohn, Raphael, Overrabbiner 232.
 Colbjørnsen, Edw., Konsul 103 —
 Manonna 103.
 Cold, Sl. 266.
 Colding, Anders 264. — Ludv. Aug.
 264.
 Collin, Jonas 69 77.
 de Coninck, Frédéric, Etr. 239.
 de Coopmans, Ed. Will., Kmjkr.
 92 96.
 de Cormaillon, Charl. Damas 60.
 Cornelissen, Christian, Fyrforv. 122—
 124. — Chr. Nic. 124. — Henr.
 Chr. 124.
 de Cossé-Brissac 252.
 Couperus, Abraham, Guvernør 103.
 — Gesine 103.
 la Cour, Janus, Maler 268.
 de Coursillon de Dangeau, se Dangeau.
 Coyet, Wilhelm Jul., Hofkansler 8.
 Cragengelt, Genete Jacdtr. 124.
 de Crèveœur, Jacques de Briand 66.
 — Judithe Henr. de Briand 66.
 Crone, Jørgen, Degn 125.
 Crystalsin, Xander Nielsen, Sgpr. 149.
 Daae, Andrea Wilhelmine 78.
 v. Daldorf 266.
 Danechen, Anna 198.
 de Dangeau, Elisab. de Coursillon 61.
 — Louis de Coursillon 61. — Phi-
 lippe 61.
 Danneskiold, Chr. 136. — Laurvig,
 Greve 137. — Samsøe, Chr.,
 Greve 16.
 Danton 242 249 f.
 Dauw, Johan, Sgpr. 152 f.
 Dayot, Joseph 112.
 Deichmann, Peder, Sgpr. 147.
 Delboe, Jac. 123.
 Desmoulins, Camille 242 250.
 Deverinne, Charles 103.
 Diederichsen, August, Diakon 243.
 Christina Marg. 243 247. — Johann
 Fried. 242—52. — Joh. Jac. 243.
 — Mina 247. — Nettchen 247. —
 Sophie 247. — Sophie Marie 243.
 — Wilhelm 247.
 Dingelinger, Sophie, Malerinde 238.
 Dithmer, Elisabeth 264. — Ludvig
 264.
 Ditlevsen, N. C. 255 f.
 Dolgorucky, Fyrst 230.
 Dorschæus, Johan, Sgpr. 161 f.
 Dose, Ernst Ulric, Etr. 161.
 Doucet, Elisabeth 66.
 Drejer, jfr. Dreyer. — Hans Jacob,
 Sgpr. 115—18. — Magd. Chr. 115.
 — Petr. Ch. Abigael 115. — P. R.,
 Etr. 115.
 Drelincourt, Frk. 65.

- Dressen, Peter 221.
 Dreyer, jfr. Drejer. — Sl. 266.
 Drewsen, Joh. Chr. 188.
 Dubarran 242 248.
 Duntzfelt, Chr. Wilh. 103 f. — John 112.
 Duplessie, Duplessy, — J. 109. — Pierre Tessier 112.
 Dyre, Mogens, Pr. 152. — Palle, Just. 163.
 Düring-Rosenkrantz, E. F., Baron 50.
 Dyrkop, Henr., Prof. 161.
 Dyrskjøt, Peder 16 f. 18 165 f. — Steen 165.
 Dyssel, Arnold, Amtmd. 144.
 Dysseldorph, Albert 164.
 Dörck, Dan'el 66. — Sybille Sophie 66.
 Ebeling, Joh., Med. 160.
 Echhoff, Cathr. Pedersdtr. 147. — Peder, Sgpr. 145 147.
 Edinger, Sl. 266. — N'c., Vinhdl. 128 f.
 v. Eggers, Chr. Ulr., Dep. 99 101.
 Eide, F. C., Overførster 69 71 74.
 Eiler, Fam. 266.
 Eisenberg, Anna Sophie 142. — Frederik, Byfgd. 142.
 Emil August, Prins af Augustenborg 136.
 Engelbreth, Wolf. Fr., Præst 255.
 Engelstoft, Sl. 266. — Laur., Prof. 100 f.
 v. Ense, Karl Aug. Varnhagen, Forf. 234.
 Ernst, Karl, Leg.sekr. 222.
 v. Essen, Mich, Gh.kf.r. 99—101.
 de l'Estrille, Catharine 66.
 Estrup, J. B. S., Konseilspræs. 72 74.
 Eyring, Jerem. Nicol., Prof. 210.
 Faber, N'colaj, Bisk. 92 96.
 Fabricius, Sl. 264 266. — Maria Achton 78.
 Fabritius Sl. 264. — Karen Friis 102.
 Falkenskjold, Seneca Otto, Gen.maj. 216 222 228.
 Fenger, Carl Emil 70. — Ferd. 255.
 Ferris, P. 113.
 la Ferté, Marianne 91.
 Fieldsted, Amtmd. 190.
 Fiellerup, Angelique 109. — Carl 109. — Elisabet, Mdm. 103 112. — H. J., Assist. 109 114.
 Finche, Johs., Kom.r. 167.
 Find, Niels Mich.sen 154.
 Fischer, Chr., Pr. 164.
 Fitzgerald, Ltn. 110. — Conradina 110.
 Fitzharris, se Harris.
 Flechtner, Knud Ludv.sen, Sgpr. 162.
 Fleischer, Esaias E., Sgpr. 130.
 Florinda, Amme 106.
 Flouet, Cadet, Hotelejer 107.
 Fonnesbech, C. A., Min. 74.
 de Fontenay, Antoine le Sage, Ltn. 65. — Gaspar Frèd. le Sage, Adm. 65.
 Forchhammer, I. G. 69.
 de la Forest, Kmjkr. 62. — Alex. Henri 62. — Charlotte Elis., Frk. 59—61. — Henri 62. — Jacques Frèd. 62. — Philip Frèd. 62. — Sophie Era. Luise de Susannet 62.
 Formey, Joh. Heinr. Sam., Ghr. 230.
 Formont, Marie 65. — Marie, Mad. 65. — Nicolas d. Æ. 65. — Nicolas, Kapt. 65.
 Foss, Hans, Mag. 160. — Ingeborg 160. — Laur., Dr. 132.
 de la Fosse, Elis. 61.
 de Foucault, Anna (Nancy) 96. — Louis Marie Florent, Greve 91 96.
 Fouquier-Tinville 249.
 Francke, Sl. 202.
 v. Franckenau, Georg Fr., Livmed. 146.
 Frandsen, Michel, Sgpr. 146.
 Frantz, Oluf, Kap. 164.
 Frantzen, Peder 122.
 Frederik VI, Konge 191. — VII, Konge 83 85 87 89. — Carl, Hert. af Pløn 267. — Christian, Prins af Augustenborg 136. — Ferdinand, Arveprins 95.
 Frederiksen, N. C. 74.
 Frey, Junius 242 244 247—52. — Louise 245 248. — S. G. 242 247—52.
 Fribert, F. W. Trojel, 266.
 Fridsch, Andr., Just.r 98 101. — Mads, Dep. 97—101.
 Frieboe, Fr. Casp. Conr., Gen.lt. 98 101.
 Friedeborn, Caroline Jugendreich 211 215 f. 220.
 Friedenreich, Daniel, Apot. 158. — Dan., Sgpr. 153 163.

- Friedländer, David, Forf. 231.
 Friis, Andr. J. 266. — Anna Chr.dtr. 145. — Chr. Jørgsen 27 31 f. 33 f. 36. — Jørgen 33. — Margrethe 11. — Mogens, Greve 33.
 Frølund, Anders, Rektor 153.
 Funck, Gottfr. Bened., Orientalist 221.
 Fundt, Cathr. 125. — Hans Did., Urtekr. 125.
 Gabel, Vald., Gh.r 162 166.
 Gad, Sl. 267.
 Ganderph, Jens Madsen, Rdmd. 142. — Maria 142.
 Gantzel, Chr.f., Sgpr. 142.
 Gotterer, Joh. Chr.f., Prof. 209.
 Generanus, Petrus, Sgpr. 267.
 Gerner, Henr., Bisk. 150. — Oluf, Bgmstr. 160 f.
 Gersdorff, Frid., Gen.maj. 166. — Povl Rosenørn, Khr. 100 f. — Sophie Am. 156.
 v. Gerstenberg, Heinr. Wilh., Digter 221.
 Gesia, Magd. Sib. 157.
 Giese, Chr. 114 — Jac. Jac.sen, Møller 198
 Gievning, Laur. Jensen, Sgpr. 169
 Girardot, Marie 65
 Gjedde, Kapt. 144 — Frederik, Admiral 163.
 Gjødese, Niels, Sgpr. 164
 Glahn, Fam. 265 — Adam Will. 190 Hans, Gen.lt. 190. — Henr. Chr.f., Prof. 190. — Poul Egede 190.
 Glimholt, Søren, Hosp.forst. 158.
 Glob, Fam. 47.
 Glud, Poul, Amtmd. 155 166. — Søren Pedersen, Rektor 151.
 Goethe, Digter 232 f.
 Gomez, Joannah (Nonna), 105 f. 107.
 Goos, Fam. 267. — Amalie 267.
 Gotter, Friedr. Wilh., Digter 210.
 Gottschalk, Moses 265.
 Goverts, Jacob 105.
 Graba, Amtsforv. 205.
 Grabow, Jørg., Etr. 161.
 Graff, Anton, Maler 236.
 v. Gram, Frederik 62.
 Gramm, Louise 241.
 Grey, Mary Elisab. 124.
 Groteohm, jfr. Grotum. — Albert 194. — Albert d. y. 194. — Johann 194.
 Grotum, jfr. Groteohm. — Fam. 194. — Henr. 194. — H. H. 194.
 Grove, Sl. 119—27. — Anders Jensen 120 f. 124. — Andr. Chr. Hundsgaard 124. — Andres Ulr. 125. — Ane Pedersdtr. 120. — Anne Jensdtr. 123 f. — Anne Kirst. 122. — Anne-Marie 125. — Axel Jensen, Sgpr. 122 124. — Axel Magn. 122. — Cathr. 125. — Cathr.-Marie 125. — Chr. Axelsen 123. — Dorethe Pedersdtr. 120. — Dorte 122. — Dorte Diana 125. — Hans Axelsen 122. — Helle 120. — Ide Sophie 121. — Jac. Axelsen, Skoleh. 122. — Jens Axelsen 122. — Jens Pedersen, Fyrinsp. 119 125. — Joh. Chr., Etr. 125. — Maren 120. — Maren Jensdtr. 121. — Marie Anne 121. — Marie Elisab. 124. — Marie-Lisbet 125. — Mette Axelsdtr. 123. — Megdale Pedersdtr. 121. — Mette 120. — Ole 123. — Oluf Axelsen 122. — Peder Jensen, Fyrforv. 119 f. — William, Kapt. 124.
 Grubbe, Ide Jørgensdtr. 40 f. — Jørgen 40. — Marie 45. — Mette 9.
 Grundtvig, N. F. S. 173—85, 254 f. 258.
 Grøtter, Agnete Cath. 153. — Valentin 153.
 Gucintzius, Dr. 104.
 Guennon, Jeanne 67.
 de Guéribalde, Marg. 61.
 Guldberg, se Høegh-Guldberg.
 Gundermann 247.
 Gyldengrove, se Grove.
 Gyldenkrone, Wilh., Baron 170.
 Gyldenløve, Frederik 146 151. — Ulr. Fr. 45 144 f.
 Gyldenstjerne, Axel 10. — Laxmand 11. — Lene Laxmandadr. 5 11. — Lisbet 18. — Mogens, Ob.lt. 162. — Sophie Henr.dtr. 26.
 Gylling, Laur. Justesen, Sgpr. 150.
 Gynthelberg, Claus, Schoutbyn. 169.
 Gähler, Christine Sophie 222. — Peter Elias, Gen. 222.
 Gotting, Mdm. 105.
 Haard, Augustinus, Sgpr. 149.
 v. Hafner, Joh. H. W. 80.
 Hage, Philip, Forf. 196. — Philip, Ltn. 196.

- Hahn, Joh. 255. — Ludv. Stat., Gh.r. 156.
- Hald, Fam. 265.
- Hallbruch, Major 143.
- Hals, Anders Jensen, Sgpr. 160. — Chr.f. 104 f. — Juliana Maria 104 f. 106. — Niels Andersen, Prof. 148².
- Ham, Elisabeth 110.
- Hamilton, R., Greve 9.
- Hammer, Chr. Chr.sen 131.
- Hannecken, Anth. Günth., Etr. 165.
- Hansen, Fam. 265. — Chr. Fr., Prof. 100 f. — Jacob, Kap. 161. — Joh. Fr., Forstdocent 70. — Vilh., Asses. 159.
- Hansgaard 256.
- Harboe, Sl. 265. — Andr., Gen.lt. 159. — Anna 265. — N. M., Provst 265.
- Harbou, Wilh. Henr., Kæmner 89 96.
- Harding, Anders, Sgpr. 149 f. 153.
- Harris, James, Diplom. 229.
- v. Harstall, Chr. Ulrich, Overstaldm. 166.
- Harth, Fam. 269.
- Hasselbalch, Sl. 267.
- Hassing, Mads Mich.sen, Sgpr. 146.
- Hedeager, Peder M. 267.
- Hedevig (Chr. IV's Dtr.) 11.
- v. Heesen, Elis. Sophie 79.
- Hegelund, Dorth. Pedersdtr. 131. — Peder, Bisk. 131.
- Heiberg, Joh. Ludv. 258 262.
- Heinemark, Jonas Clausen, Tolder 123 f. — Jonas Jon.sen 127.
- Heintz, Sl. 264.
- Heisch, Baltzer 128. — Ellen Baltzersdtr. 128—30.
- Helbeck, Mich. Povlsen 166.
- Hellfried, Just.r. 239.
- Helms, Fam. 265.
- de Hemmer, Chr.f., Asses. 149.
- Hemmeth, Peder, Sgpr. 152.
- Hennings, August 201—41. — Beata 202 204 234. — Chr. R. Gottl. 206. — Ernst 205. — F. C., Reg.adv. 205. — Friedrich Carl, se Fritz. — Fritz 207 f. 211 216 f. 218. — Hans 202 204. — Johann, Theolog 202 204 f. — Martin Nicolaj 202—08 211 213 216 218 221 224 f. — Nicolaj, Lic.jur. 202. — Nikolaus, Advokat 202. — Paul, O. R. S. 201. — Sophie 205 211 217 220 f. 224 226 234. — Ulrike 206 211 f. 216 f. 221 227. — Wilh., Gen.dir. 221.
- Henrichsen, Fam. 264. — Morten 151.
- Henry, jfr. de Cheusses. — Henriette 62. — Jacques 59. — Louise, Mad. 59 62 f.
- Hérault, se de Sechelles.
- v. Herdt, Joh.e Ern. 139.
- Herholdt, Prof. 194.
- Hermandsen, Peder, Kap. 142².
- Hersløv, Jacob, Krigskomm. 160.
- Hertz, Cecilie 267. — Henrik, Digter 258. — I. M. 190. — Markus, Læge 231.
- Hess, Morten, Birkefgd. 123.
- Hessein, Marguerite 59.
- Heuer, se Høyer.
- Hiermand, Niels Mich.sen, Forp. 146.
- Himmerich, Jens Nielsen, Kbmd. 194.
- Hjort, Frands Laur.sen, Sgpr. 169². — Peder, Etr. 159. — Søren, Kam.r. 159.
- Hiortvang, Chr. Sør.sen, Sgpr. 154 169.
- v. Hirsch, Gierdt Chr.f., Oblt. 79 f.
- Hjul, Peder, Kap. 147.
- Hobroe, Chr. Laur.sen 155.
- Hodgson, Anne Maria 111. — William, Løjtn. 111.
- Hoe, Hoë, Frantz, Kæmmertj. 211. — Josias, Kfr. 97 99 101.
- Hofman, Margr. 145. — Peder, Asses. 145.
- Holck, Fr. Vilh. Conrad, Greve 216 222 f. — Henrik, Greve 1.
- Holgersen, Hans, Degn 149.
- Holling, Hans 221.
- Holm, Christen, Pr. 164. — Eiler Eilersen 157.
- Holmer, Didr. Alb. K., Kap. 159.
- Holst, Nic., Hører 150. — Peder, Sgpr. 155. — Peder Chr.sen, Kbmd. 155.
- Holstein, Johan Georg, Statsmin. 40. — -Holsteinborg, Christ. Sophie 215 f. — -Ledreborg, Joh. Ludv., Greve 40.
- v. Holsten, Fam. 46.
- v. Holten, Holten Fam. 267, Isebrant 121.
- Horne, Jørgen Hansen, Sgpr. 142.
- Hortersnensis, Petrus Japheti 30.

- Hostrup, Fam. 265.
 Hou, Anders Nielsen 153.
 Houmann, Fam. 269.
 de la Houze, Ges. 191.
 Huitfeldt, Arild 9. — Beate 9. —
 Lisbet 33.
 Humble, Frederikke Amalie 102.
 Hundsgaard, Joh. Chr. 124.
 Husum, Niels Hansen, Sgpr. 149.
 Hvid, Mads, Sgpr. 157².
 Hviid, Abr. Mart., Sgpr. 149.
 Hvistendahl, Jens Madsen 142.
 Hübner, Anton 138.
 Hyde, John 109.
 Hylling, Laur., Kap. 143.
 Hyphof, Hypoph, Joh., Sgpr. 143. —
 Joh. Melch., Sgpr. 150.
 Høegh-Guldberg, Sl. 266. — Ove,
 Statsm. 232, 239 f.
 Høg, Jacob, til Trudsholm 1.
 Høy, Ide And.dtr. 151.
 Høyer, Fæder Hansen, Bgmstr. 159.
 — Joach. Jac. G. 267.
 Ingemann, B. S. 190.
 Irminger, Fam. 267. — Amalie 267.
 af Isenburg-Büdingen, se Ysenburg-B.
 Itzig, Daniel, Hofbankier 231.
 Ivarium, Joan. Nic., Pr. 162.
 Jacobi, Friedr. Heinr., Filosof 234. —
 Joh. Georg, Digter 210.
 Jacobsen, Hans, Bgmst. 152. —
 Hans, Degn 147. — Vogn 168.
 de Jaucourt, Philippe 61. — de Buis-
 sière, Jean Louis 61.
 Jensen, Christen 267. — Chr., Propr.
 155. — Hans, Komm. 99 101. —
 Hans, Skibskapt. 112. — Jacob,
 Degn 153. — Jens, Sgpr. 122. —
 Ole, Husmd. 264.
 Jespersen, Jesper, til Høgholt 171.
 Jessen, v. Jessen, Mdm. 103 f. 107. —
 F. v. 265. — J. F. W., Fuldm. 103.
 — Thom. Balth. 267.
 de la Jeune, Madeleine 64 f.
 Johansen, Marg. Fried. 221.
 Juel, Baronesse 206. — Claus 26. —
 Erik 26. — Jens, Krigskomm. 155.
 — Mogens 28. — Sophia Cathr. 157.
 Juell, Fam. 197. — Chr., Foged 197.
 Justi, Nat.økon. 138.
 Juul, Anna Cathr. 189 f. — Axel Iver-
 sen, til Volstrup 29. — Jens 190.
 — Niels, Vinhdl. 190. — Niels
 Axelsen 5 16 f. 18 34 36 45 f.
 Jørgensen, Jørgen, Fuldm. 259.
 Kaas, Sl. 265. — Major 105. — Elne
 53. — Niels, Kansler 53.
 Kall, Johan, Sgpr. 156.
 Kalthoff, Peter, Kapt. 166.
 Kamphøvenner, Anna 222.
 v. Kardorff, C. E., Kmjkr. 195.
 Kellinghusen, Andreas, Pr. 161. —
 Krist. 125.
 Kelso, Alex. Hamilton 103.
 Kerr, William Drury 109.
 Kestner, Charlotte 209 232. — Joh.
 Chr., Hofr. 209 f. 211 f. 219
 232.
 v. Ketschau, Hofmarsk. 170.
 Kielsen, Jac., Hører 159.
 Kierkegaard, Ane 255 f. — Elise
 Marie 259 f. — Else 260 262. —
 Michael P. 253 f. 255 257 259 f.
 262. — Peter Chr. 253—63. —
 Petrea 256. — Søren 253—63.
 Kjerulf, jfr. Kiærulf.
 Kiærulf, Joh.e Laur.dtr. 171. — Wil-
 liam Duntzfelt 110.
 Kingo, Hans, Sgpr. 163.
 Kitting, Sveder Poulsen 131.
 Kiær, Fam. 267.
 Kiærsgaard, Hans Jørgsen, Sgpr.
 153.
 Kiærulf, jfr. Kjerulf, Fred. Amalie
 102. — John 104. — John Palmer
 113. — Karen 102. — Poul Sør.sen
 102. — Søren, Factor 102.
 Klein, Amtsforv. 152. — Miscella Ot.
 152.
 Klestrup, Anders Madsen 157.
 v. Klettenberg, Maria Magd. 139. —
 Susanna Cathr. 136—40.
 Klevenfeldt, Terkel 25 34 f. 49.
 Klingenberg, Marg. 157. — Peder
 155 157. — Povl, Etr. 169.
 Klitgaard, Carl, Kbmd. 189. —
 Chr. Jul., Skibsf. 189. — Chr.e
 189.
 Klopstock, Friedr. Gottl., Digter
 221.
 Knudsen, Chr., Dep. 99 101.
 Knoph, Doroth. Cathr. 115. — Doro-
 thea Cathr. 115. — Hans Sjerven,
 Møntdir. 115. — Magd. Chr.
 115.
 Koch, Gabriel 267.
 Kongslev, Troels, Kfr. 97 101.
 v. Kotzebue, Aug. 179.

- Krabbe, Anne, Slægtbogsforf. 34. — Anne 1 5. — Berete 1 4 f. — Erik Chr.sen 34 36. — Iver Mogensen, til Vegholm 1 5 55. — Lisbet 1 5 44. — Mogens, til Vegholm 1³ 5. — Niels 5 53. — Niels, Gen.maj. 169. — Niels Mogensen 1 5. — Tyge 54.
- Kraft, Adam G. Sev. Henr., Just.r 227. — Charl. Amalie 227.
- Krag, Sl. 265. — Edele 152. — Frederik, Stiftamtmd. 152 170. — Knud, Forp. 162. — Laur. Jensen, Degn 154. — Margar. Kirsebom 199. — Niels, Gh.r. 152. —
- Kragelund, Dort. Pedersdtr. 131. — Peder, Bisk. 131. — Peder, Sgpr. 164. — Peder Fred.sen, Sgpr. 144 150.
- Krarup, Fam. 265. — Christ. Am. 78. — Niels Bygom, Dr. phil. 78.
- Krause-Kjær Søren 267.
- Krefting, Jacob 104 106 110.
- Kreiser, Lorentz Chr., Bygn.insp. 100 f.
- Krieger, M. D. 254.
- Kruse, Fam. 32. — Enevold Chr.f.sen 32. — Jørgen Enevoldsen 53.
- Krøyer, Fam. 264.
- Kuhr, Anna Margr. 166. — Herman 166.
- Kuntzen, F. L. A., Komp. 100 f.
- Kästner, Abr. Gotth., Prof. 209.
- Købke, P. 261.
- Køler, Peder Dan.sen, Slotspr. 163.
- König, Peter, Søkapt. 152.
- Lacroix 250.
- La Fleurtrie 250.
- Lagesen, Iver, Kap. 148.
- Lalouet 249.
- Langballe, Gedske 161. — Michel 161.
- Langbjerg, Ane Christensdtr. 120.
- Lange, Fam. 264. — Erik 5.
- Langebeck, Fredr., Sgpr. 170. — Jacob, Sgpr. 150 151².
- v. Larrey, Anton, Gesandt 229, 233.
- Larsen, Jens, Skræder 267. — Peter Clausen, Læge 267.
- Larssen, Jac., Kapt. 189.
- Lassen, Hans, Byfgd. 142. — Jens, Adm. 157 f.
- Lasson, Lyder, Sgpr. 145, 153. — Margr. 153. — Peder Thøg.sen 172.
- Latour 249.
- Laub, Sl. 265. — Hieron., Dr. med. 265.
- Laurbjerg, Laur. Sør.sen 162.
- Lauridsen, Peder, Skoleh. 163.
- Lauridtzen, Niels, Degn 167.
- Lauritzen, Fam. 269.
- Laursen, Chr.f., Matros 126. — Per 126.
- Lautrup, Chr. Nic., Bogh. 115. — Dorothea Cathr. 115. — Jørgen Hjorth, Sgpr. 115—18. — Sofie Cathr. 115.
- de Lauzeré Renée 62.
- Lawaetz, Sl. 265. — Otto 265.
- Lavridsen, Hans, Degn 165.
- Leegaard, Chr., Kan.c.r. 151. — Jørgen Greg.sen 160. — Kirst. Jørg.dtr. 160.
- Le Gros, Francis 109.
- Lehmann, Orla 258.
- Lehrmann, Ananias, Sgpr. 145.
- Lemvig, Chr., Mag. 142.
- Leonora Christina 10 f.
- Lerche Chr., Etr. 152. — Cornelius 152. — Vincents, Geh.r. 14 f. 25.
- v. Lersner, Friedr. Max 136. — Heinr. Ludw. 136.
- Lessing 230 234 236 f.
- Lessow, Hans, Sgpr. 143.
- Leth, Niels, Just.r. 166 169. — R. B., Overførster 74 76.
- Lichtenberg, Georg Chr.f., Prof. 209 f. 222.
- Liebenberg, F. 195.
- Lieme, Hans Chr.sen, Kap. 154². — Hans Madsen, Sgpr. 147.
- v. d. Lieth, Ditl., Ghr. 140.
- Limbek, Fam. 47.
- de Limoine, Elisab. Renée 61.
- Lindberg, Jac. Chr. 255, 261.
- Linde, Christen, til Palsgd. 159.
- Lindenow, Chr.f. 121.
- Linnet (?), Paul 126.
- Lisakewitsch, Wasili, Gesandt, 236 f. 238, 240 f.
- Longomontanus, jfr. Langbjerg. — Chr., Astron. 120.
- Lorentzen, Fam. 264.
- Lorenz, Fam. 264.
- Louise, Pr.sesse 202.
- Loumann, Frants Sør.sen 20, 53.
- Lous, Sl. 266.

- Lowsow, F. 195.
 Lucasdtr., Mette 153.
 Lucassen, Hans, Rdmd. 154 f.
 Lucoppidan, Peder Jensen 40, 43, 46.
 Lueder, August Wilh., Superint. 209.
 — Georg Gerh., Overamt. 209 f. 212.
 Lumholtz, Nic., Bisk. 192. — Niels, Bogh. 192.
 Lund, Ane 255 f. — Christian 256 259 f. — Chr. Thom.sen, Kap. 150. — Ferd., Assist. 256 259. — Hans, Sgpr. 154. — Henrik 257. — Michael 257. — Peter Wilh., Naturforsker 257. — Petrea 256.
 Luddahl, Fam. 264.
 Lundt, Anders, Sgpr. 158.
 Lunge, Aage Jacobsen 3, 18. — Gertrud 1. — Margrete 10. — Mette Margr. 156. — Ove, jfr. Aage. — Søren Nielsen, Rdtskr. 156.
 Lykke, Fam. 34. — Niels 28. — Valdemar 28 31 34 36 53.
 Lynar, Rochus Friedr., Greve 206.
 Lyng, Dorothea Cathr. 115.
 Lyngbye, Joh. Gottfr. Wilh., Sgpr. 257. — K. J., Prof. 70.
 Lützwow, Henning Ulr. 162.
 Løwe, Sophie Marie 243.
 Løvenbalk, Mog. Laur.sen 124.
 v. d. Maase, Fr. Anton Adam 98, 101.
 Mackeprang, Fam. 265 267.
 Madsen, Christen, Degn 166. — Jens, Bgmstr. 132. — Peder, Ridefgd. 131.
 de Malleville, Oberst 233. — Joh.e (Jenny) Marie 233 f. 241.
 Malmesbury, se Harris.
 Man, Ann Mary 112.
 Maredyth, Arth. Tirdale, Kapt. 109².
 Mariager, Christen, Kap. 160.
 Marott, E. 267.
 Marselis, Const., Baron 158. — Constance 162.
 Marshmann, Joshua 110. — Susannah Lydia 110.
 Marsvin, Anne 34. — Karen 12.
 Martensen, Anna Marie 256. — H. L., Bisk. 194, 256.
 Maschwedel, Gregers, Sgpr. 159.
 Mathesius, Jacob, Kanc.sekr. 158.
 Mathiasen, Povel, Kanc.r. 155.
 Matthiesen, Jacob, Bisk. 2.
 Mavors, Cenf. Ernst, Kap. 165. 167.
 Meinhardt, C. 103. — Johan Gottl., Kasserer 113.
 Meisselback, Oberstinde 104 106 108. — Anne Maria 111. — Joh. Fred., Oberst 111.
 Mejer, jfr. Meyer. — Anders, Kap. 163. — Christina 143. — Herman, Etr. 143. — Niels, Krigskomm. 155.
 Mendelsohn Moses, Filosof 230 f. 232, 234 236 f. 238.
 Mentz, Birg. Marie 257. — Chr.f., Gæstg. 257.
 Mercker, Friderich, Just.r. 155. — Herm., Bgmstr. 146.
 Mesnard, Philippe 63 f.
 du Mesnil, Fr. Poisson 60 f.
 Meulengracht, Jacob, Sgpr. 156. — Jørgen, Bgmstr. 160.
 Meyer, jfr. Mejer. — Emanuel, Kap.tajn 233. — Gesine 103. — Hans, Kam.r. 167. — Joh. Heinr., Kapt. 103. — Johanne 233. — Joh.e (Jenny) Marie 233 f.
 Meyerchrone, Sl. 264. — Henning, Gesandt 59 61 165.
 Michelsen, Laurits, Tolder 120.
 Middleton, Ann 112. — Samuel 112.
 Modéne, Greve 215.
 Moe, Rdmd. 198.
 Mogensdtr., Ingeb. 122.
 Mogensen, Søren, Hører 127.
 Molderup, Peder Nielsen, Sgpr. 147.
 Moller, Martin, Pr. 2.
 Moltke, Adam Gottlob, Ghr. 206. — Casp. Gottl., Etr. 169. — W. Overførster 74.
 de la Monnerie, Abigael Marie 66. — Anna Margr. 66. — Charles Sam. 66. — Chr. Fred. 66. — David Elias 66. — Dorothea Beate 66. — Elisabeth 66. — Gédéon Sam. 66. — Jacques 66. — Jean Isaac 66. — Judithe Caroline 66. — Marie 66. — Philippe Renée 66. — Samuel le Cercler 66. — Samuel le Cercler, Kapt. 66. — Samuel Dan. 66. — Théodore 66.
 Monrad, D. G. 253. — Hans Rhu-mann Fr., Sgpr. 146. — Johan, Landkomm. 39.
 Moore, Assistent 107. — Sophia 107.
 Morell, Sl. 265.

- Morency 249.
 Morian, Maria 123.
 Moritz, Anna Margr. 198. — Cath. Syb. 137. — Claus, Gæstg. 198. — Esther Marie Margr. 138. — Harmiche 198. — Hermann 198. — Johan Casp., Konf.r. 137 f. — Johann Fried, Leg.r. 137. — Maria A. L. E. 137. — Maria Chr. 137.
 Mortensen, Bendix, Kom.skr. 120. — Lyder, Degn 153.
 Moser, Friedr. Carl, Friherre 137—39. — Joh.e Ern. 139.
 Moss, Maren 166.
 Moth, Fam. 265.
 Mule, Erich, Konrekt. 157.
 Mumme, Jac., Sgpr. 152.
 Munch, Inger Pedersdtr. 122. — Niels Simonsen, Just.r. 42 f. 47 f.
 Munchgaard, jfr. Munchgaard. — Aniche 121. — Hedv. Cathr. 126. — Johanne 126.
 Mund, Karen 159.
 Mundt, Sl. 265.
 Munk, Oluf 159.
 Munkgaard, jfr. Munchgaard. — Poul 126.
 Munthe, Etr. 80. — F. W. A., Krigsr. 80. — Laura Ros. Mar. 80. — Marthe Mar. 80.
 Muus, Sl. 265. — Niels, Rektor 156 f. — Søren, Sekr. 155.
 Mygind, Chr. Henr., Sgpr. 167. — Niels Jørgsen, Kap. 155 f.
 Müller, Chr. Rud., Bisk. 143. — Henr., Amtmd. 162. — Johan, Krigskomm. 155. — L., Prof. 69. — Ludv. Chr., Præst 255. — P. E. 68—77. — Selius, Kapt. 147.
 Mynster, J. P., Bisk. 79 115 187 f. 254 256. — O. H. 268.
 Münter, Sl. 267. — Frederikke 213 267.
 Møhl, Anna Cath. 79. — Carl Emil, Etr. 78. — Christiane Am. 78. — Hanne Marie 79. — Hans Chr., Kammerr. 78. — Helvig 78. — Knud Eskil 79. — Maren 78. — Maria 78. — Nikolaj, Urmager 78. — Nikolaj Chr., Prof. 78. — Stefan 79. — Vilh. Aug. 79.
 Möhlholm, Johanne 233.
 à Moinichen, Henrik, Dr. 130.
 Møller, Sl. 265. — Anders Jensen, Degn 169. — Cam. Aug.a 269. — Poul Mart. 258 261 f.
 Mørk, Peder, Degn 159.
 Nannestad, Anna 259.
 Nardi, Francesko, Prof. 188.
 Neisser, Wenzeslaus Fr. 140.
 Neuhaus, Gerh., Just.r. 151.
 Neuss, Carolina 107. — Christine 107.
 Neve, Johan, Just.r. 166.
 Nielsen, Christen, Klokker 167. — Frands, Degn 157. — Jens, Gdmd. 264. — Knud, Degn 162. — Knud, Sgpr. 150. — Mogens, Just.r. 99 101. — Niels, Degn 157. — Niels 268. — Oda, Skuesp. 189. — Oluf, Sgpr. 147. — Peder, Pr. 151 165.
 Nielssøn, Anders 267.
 Nimb, Jørgen, Kontorch. 98 101.
 Nissen, Anna Cath. 79. — Christina Margr. 243 247. — Nicolaus, Ritm. 243.
 Nordmand, Oluf, Kap. 147.
 des Noues, Charlotte 61.
 Novrup, H. P. 266.
 Nykøbing, Søren Madsen, Degn 167.
 Nysted, Oluf Herm.sen 51 f.
 Nævermann, Agnete Casp.dtr. 198.
 Nørhede, Anders Ped.sen, Degn 151.
 Ochsen, Henr., Just.r. 166.
 v. Oetken, Sl. 264.
 Ohnsorg, Berthe Kirstine 190.
 Oldenburg, Theod. Wilh., Pr. 255.
 Olerta, Petronella 102.
 Olling, Sl. 266.
 Olsdorf, Olsdorph, Chf. Alb.sen 148. — Peder Chr.sen, Sgpr. 142 f.
 Olsen, Jørgen, Gdmd. 264. — Regine 260.
 Olufsen, Morten, Degn 169.
 Opitz, Sebastian 122.
 Orlow, Alexius, Greve 237.
 v. d. Osten, Adolph Sigfred, Overpræs. 228.
 Ostenfeldt, Jens, Mag. 161.
 Otthesen, Jacob 165.
 Paaske, Jens Povlsen, Sgpr. 163.
 Pachs, Henrica Elis. 160.
 Pade, Fam. 269. — Johs. 269.
 Palmer, John 109.
 Paludan, Chr., Kom.r. 166.
 Paradis, Nic. Hyac., Sprogl. 137.

- Parsberg, Gertrud 52. — Holger, Ldsdommer 23 f. 34 46 51 f. — Verner († 1487) 52.
- Pauli, Anna 222. — Otto Georg, Dep. 222, 225.
- Paulin, Chr. Jac.sen, Degn 144. — Ove, Kbmd. 126.
- Paust, Sophia Jensdtr. 198.
- Pay, Lauritz, Assist. 102 106 108². — Maria Christina 106. — Peter Greg. 108. — Petronella 102 f 105 107.
- Pedersdtr., Inger 152.
- Pedersen, Hans, Degn 151. — Peder, Handelsmd. 152. — Povl, Kom.r. 151. — Rasmus, Lærer 264.
- Pelletier, Jeanne 64.
- v. Pentz, Fredr. Sophie 138.
- Pepe, Florestano, Gen. 87 96. — Guiglelmo; General 87 96.
- Pepin, Marie Joseph 195.
- v. Perckentin, Ghr.inde 205.
- Pereira, Maria 104.
- du Péron, Armand la Louche 67.
- Peters, Heinrich 221.
- Petersen, Carsten, Handelsmd. 199.
- Pettersen, Isach 198. — Jonas Kirsebom, Skibsf. 198 f.
- Philibert 248 f.
- Philippeaux 250.
- Picard, Jean Michael 64. — Marie 64.
- de Pilloy, Sl. 266.
- la Placette, Jean 64.
- Platou, Hofmarsk. 170.
- Playfair, Geo, Dr. 109. — W. D., Kapt. 109.
- v. Plessen, Carl Ad. Hofmarsk. 170 — C. S. 61. — Charl. Louise 224 f. I. F., Kapt. 166. — Samuel Chr. Gen.lt. 146.
- du Plessy, se Duplessy.
- Podbusk, Vibeke 17.
- Pogwisch, Sl. 266. — Henning 12.
- Pontoppidan, Ezech., Rektor 165. — Ludv., Sgpr. 161.
- Post, Johan, Sgpr. 147.
- Potonié, Forstmd. 75.
- Poulsen, C. M., Dr. 72. — Niels 266.
- Poumeau, André 65. — Pierre 65.
- Povlstrup, Jens, Sgpr. 160 171.
- Praëm, Anne 190. — Anna Cath. 189 f. — Thom. Caisen, Pr. 190.
- Pranger, Magnus 127.
- Preus, Jac., Kam.r. 160.
- Printzler, Jens, Pr. 149.
- Prinzling, Anna 107. — Anne Christ. 105. — Conr. Henn. George, Byfgd. 105 107 113.
- Pütter, Joh. Steph., Prof. 209 f.
- Qvade, Fam. 264.
- Quitrow, Erik 1.
- Raaschou, Sl. 268.
- Rabeholm, Mdm. 103 f. — Elisab. (Betzy) 106. — Jesper Nic., Assist. 105 f.
- Radich, Bened. Mart. 190.
- Ramann, E. 76.
- Rambouillet, Anne Marg. 59 f. — Antoine 59. — Antoine Géd. 63 f. — Charl. Guill. 63 f. — Charlotte Emilie 62. — Marie Henr. 59 f. 63. — Renée-Mad. 59 f 63. — de la Sablière, Nicolas 58 f. 60 62 f.
- Ramel, Anne 8.
- Ramløse, Hans, Mag. 158. — Hans, Sgpr. 169.
- de Ramos, Domingo 105—107. — Joannah 105—107. — John Henry 107.
- Randel, Joel 111.
- Randulf, Enevold Rasm.sen, Amtsf. 144. — Niels, Bisk. 167.
- Ranken, Fanny 109 f.
- Ranly, Gabrielle 103². — J., Negotiant 103 107. — Vincenta 103 107.
- Rantzau, Sl. 264. — Birgitte 20. — Chr., Gen.adj. 163. — Ditlev Carl, General 238. — Emilie Car. Chr.e 201 238. — Frederik 20. — Gisela Chr.e 238. — Johan, Gen.lt. 163.
- Rasch, Andrea Wilhelmine 78. — Claus, Etr. 149. — Dorete Mogensdtr. 119 f. — Ole Chr., Sgpr. 78. — W., Arkivamanuensis 78.
- Rasmusen, Sl. 265.
- Rasmussen, Peder, Kam.r. 163.
- Reedtz, Chr. 143 — 45. — Peder, Kansler 8 143. — Regitze Sophie 40.
- Reenberg, Dorthe El. 161. — Jens, Rektor 161. — Johan Pop. 151. — Peder, Bgmstr 151, 167.
- de Régnier, Marquise 61.
- Reich, Gottfried, Barb. 158.
- Reichardt, Hanna 195.
- Reiersen, Niels Lunde, Etr. 239. — Peter 103.

- Reimarus, Elise 230 234 237. — Frederikke Chrf. 226. — Joh. Alb. Heinr., Dr. 220 224 230 234 238. — Margrethe 234. — Sophie 205 211 217 220 f., 224, 226, 234.
- Reimer, Chrf., Kap. 148. — Michel Marc.sen, Kap. 150.
- Reinhard, Frederike Christ. 226. — Karl Friedr., Pair 226.
- Reitzer, Chr., Prof. 154.
- Rentzmann, Jfr. 259.
- v. Restorff, Adolph Frederik, Oblt. 66.
- Reventlow, Chr. Ditl. Fr., Greve 98 101 240. — Conrad 62. — Joh. Ludvig 240.
- Rhimann, Jens Pedersen 142 148.
- Rhode, jfr. Rode. — Anders Sør.sen, Rtskr. 154. — Laur., Sgpr. 163. — Magd. 172. — Maria 154.
- Rhodia, Malene Cath. 196.
- Richardson, Mary 110. — R. Same 110.
- Rickers, Sl. 202.
- Ridderhus, Peder, Sgpr. 153.
- Riisbrich, Broder 170. — Sille Thom.dtr. 170². — Thomas Br.sen, Bg.mstr. 170.
- Ring, Anna Margr. 79. — Jacob Ibsen, Kbmd. 79. — Karen Jac.dtr. 79.
- Roalsen, Peder, Pr. 146, 161.
- Robespierre 248—50.
- de la Rochefoucauld, Fr. Ch. 60.
- Rode, jfr. Rhode. — Albertine Cathr. Dor. 197. — Anders 121 126. — Car. Andr. 197. — Dorrethe Steffensdtr. 120. — Fredr. Carl Ferd., Bogtr. 197 f. — Hansine Charl. 197. — Nic. Fred. Aug. 197. — Steffen 126. — Søren Em. 197.
- Rodsteen, Chr. 61. — Frederik 142. — Ide 142. — Jens 32 36. — Jens, Adm. 156. Peder, Baron 158.
- Roet, James, Møbelfabr. 107.
- Rosbach, Tob., Just.r. 156.
- Rose, Dor. Maria 159.
- Rosenberg, Fam. 131 f. — Barbara 131. — Barbara Pedersdtr. 132. — Hans, Sgpr. 131.
- Rosencreutz, Hans, Etr. 169.
- Rosenkjær, Sl. 268.
- Rosenkrantz, Fam. 43. — Anne Niels.dtr. 54. — Axel til Glimminge 9. — Emerentze 6. — Helvig 168. — Hille 29. — Holger 14 f. — Holger til Glimminge 29. — Mette 18. — Oluf, Baron 168. — Palle Axelsen 18 f. 51.
- Rosenlund, Anna Madsdtr. 172.
- Rosensparre, Oluf 18. — Sten 18.
- Rosenvinge, Jens Willumsen, Sgpr. 165
- Rosenørn, E. 74.
- Rosky, Sl. 268.
- Rostgaard, Frederik 16. — Hans, Amtsforv. 120 f.
- Rostoch, Mads Pedersen, Sgpr. 148.
- Rostrup, Laurids 53.
- Rottbøll, I. L., Gen.fiskal 195.
- v. Rottenhof, Carl 139.
- Roy, Gulluck Chander, Bramin 108².
- Rud, Lene 40.
- Rudelbach, A. G., Præst 225.
- Rudolphi, Caroline Chr.e Louise 235.
- Rumohr, Kommandør 227. — Charlotte 113.
- Røgelhede Chr. Jensen, Kap. 154.
- Røgind, Laur. Sør.sen, Sgpr. 162.
- Rømeling, Frk. 241. — Hans Henr., Adm. 227.
- Rønne, Bone Falch 92 f. 96.
- Rønnov, Anne 52.
- Rørdam, Bolette 261. — Cathr. 259. — Chr., Kapt. 103. — Gabrielle 103². — Peter, Præst 255.
- Saaby, Niels, Sgpr. 145.
- de Saint-Priest, Franç. Em. G. 191.
- de la Sablière, se Rambouillet.
- le Sage de Fontenay, se Fontenay.
- Sainson, Marie 66.
- Salvi 247 f.
- v. Sames, Carl Wilh., Gen.lt. 217.
- Sand, Karl Ludwig 179.
- Sandau, se Sandow.
- Sandberg, Elsebe 10.
- Sandow, Joh. Chr. 215. — Joh. Maria 215.
- Sarauw, G., Forstinsp. 69.
- Sass, Niels, Kap. 159.
- Savermini, se Castillon.
- Say, Jean Baptiste 90 96.
- Schack, Sophie Dor. 171.
- Schack-Rathlou, Joach. Otto, Dep. 218.

- Schadde, Margr. 152. — Peder, Rektor 152.
- Schaffalitzky de Muckadel, Aqvarius 107 109 f. 112. — Carol. Math. 106. — Fanny 109 f. — Frederik 106.
- Schandorph, Holger Sør.sen, Mag. 143 168.
- Scheel, Charlotte Louise 224 f. — I. E., Landdrost 205. — Jørgen, Greve 224.
- v. Schemel, Ghr. 203.
- Schielsberg, Christen 156.
- v. Schilden-Huitfeldt, Hans Heinr. Friccius, Ghkr. 222 224 227 240.
- Schimmelmann, Caroline A. C. 240. — Car. Jugendreich 211 215 f. 220. — Charlotte 191. — Emilie Car. Chre 201 238. — Heinr. Carl, Skatmester 211 214—18 220 223—25 228 240. — Heinr. Ernst 201 211—21 223—28 233 238—40.
- Schlanbusch, Fredr. Leegaard 26, — Theod. Georg 26.
- Schleyerweber, Christina 236 f.
- Schmidt, Niels Hansen, Bgmstr. 155. — Peter Dan., Skibskapt. 107. — Vilh. (»Thraso ille Roesholmianus«), Sgpr. 171.
- Schneider, Anna 203.
- Schnell, Fredr. Chr., Sgpr. 155. — Wilh., Just.r. 156.
- Schoell, Cath. Syb. 137. — Fred. Sophie 138. — Fred. Ludv., Oblt. 138.
- Schogardius, Andr., se Christensen.
- Schorn, I. M. 102. — Ida Mar. 102.
- Schritzmeyer, Kap. 159.
- Schrøder, Fam. 264 268. — Laur., Sgpr. 151.
- Schulenberg, Joh.e (Jenny) Marie 233 f. — Werner, Greve 233.
- Schulin, Joh. Sigism., Lehnsg. 81. — Louise 81—96. — Sigism. Ludv., Lehnsg. 81—96. — Sophie, Grevinde 241. — Sophie Hedevig, Ctsse 93 96.
- Schult, Frederik Uldr. 1. — Didrik, Ghr. 148 f.
- Schultz, Margretha 105.
- Schwappach, Adam 75.
- Schwartz 245 252.
- Schytte, Anders, Kap. 161. — Didr., Sgpr. 145 162 171. — Else Didr.-
- dtr. 171. — Jens, Degn 169. — Mads, Pr. 168 f.
- v. Schütz, Ghr.inde 238.
- Schönborn, Gottl. Friedr. Ernst, Etr. 221.
- v. Schönfeld, se Frey.
- de Sechelles Hérault 250.
- Seebled, Birgitte Ottesdtr. 170.
- Seehus, Hans, Sgpr. 147. — Peder Carstensen, Rektor 152 154.
- Segelcke, Sl. 268.
- Sehested, Christiane 11. — Kield Krag 160. — Knud, Dpt.chef 75. — Sophie Clausdtr. 14 f. 26 f. 28 f. 53.
- v. Selchow, Joh. Heinr. Chr., Prof. 209.
- Seligmann, Jon. Wolff 268.
- v. Senden, Hans 196. — Joh. Chr., Kapt. 196. — Rud. Chr., Lt. 196.
- Sevel, Søren, Pr. 147.
- Severin, Jacob 140.
- Sheen, C. H., Kapt. 110.
- Sherin, Constantine 109.
- Sidenborg, Johanne 65.
- Siemonsen, L. 255.
- Sieveking, Georg Heinr., Gesandt 234 f. — Margrethe 234.
- Skave, Berete 5 53.
- Skeel, Birgitte 14 f. 23. — Ide 20. — Ide Sophia 145. — J. E., Statsmin. 78. — Jørgen 38. — Jørgen, Komm.kapt. 147. — Jørgen Ottesen 38. — Otte, Ghr. 142.
- Skipper, Inger Magd. 149. — Laur., Byfgd. 149.
- Skive, And. Chr.sen, Sgpr. 164 169. — Jacob, Pr. 165.
- Skou, Axel Mog.sen, Forp. 154. — Mette Marie 154.
- Skriver, Niels Chr.sen 268.
- Slange, Niels, Historiker 14 f.
- Smith, Andr. N. Chr., Sgpr. 254. — Ann 112. — Carl Fred., Kapt. 111. — Ferdinand, Major 112. — Peder, Kanc.r. 156.
- Smyth, Emine 105. — Thomas, Kapt. 105.
- Sneedorff, Betzy 89, 96. — H. C., Admiral 96.
- Snistorph, Jacob Jensen, Kap. 130. — Jens Jac.sen, Kap. 130.
- Soetmann, Christian 108.
- Sophie Magdalene, Dron. 202—04.

- D'Sowza, C. 107. — Carolina 107.
 Sparre, Emmik 196. — Karen Jørg.-
 dtr. 196.
 Spendrup, Marthe Mar. 80.
 Spliid, Fam. 266.
 Spormann, Knud Bernts, Sgpr. 154
 161.
 v. Spreckelsen, Peter 160.
 v. Späth, Sl. 266.
 v. Stammer, Gisela Chr.e 238.
 Stampe, Cath. 155. — Dorthe Kir-
 stine 153. — Eiler, Sgpr. 159 165.
 — Henr., Sgpr. 149 f. 153 155. —
 Jens, Kap. 171.
 Stauning, Jens, Bedemd. 190. —
 Maria 190.
 Staverskov, Fam. 10.
 Steensen, Anna Bened. 163. — Erik,
 Ob.lt. 163.
 Steenstrup, Johs., Rektor 146. —
 Niels 146.
 Steffens, Hanna 195. — Henrik
 195.
 Stephenson, Jen^s Peder, Styrmand
 111.
 Stevenson, Robert 112.
 Stillung, Jung 136.
 Stochdorph, Peder Rasm., Prov.forv.
 196.
 Stock, Senator 138. — Esther Maria
 Margr. 138.
 Stockfleth, Sl. 266. — Eggert 266.
 Stolberg, Christian, Rigsgreve 240 f.
 — Friedr. Leop. 240 f.
 Stoud, Ludv., Biskop 154.
 Stricker, Emine 105. — O. C. 108. —
 Otto Chr., Oblt. 105, 108² 111.
 de Stromberg Mich. Fr. Chemn., Med.
 153.
 Struensee, Carl Aug. 228. — I. F.
 211 223 226 f. 228.
 Stub, Chr. Hansen, Sgpr. 143 153.
 — Hans, Forv. 163. — Martha
 Maria 163. — Niels, Lagmd. 196.
 — Peder, Bgmstr. 196.
 Sturz, Helferich Peter, Forf. 221.
 Suhm, P. F. 25 35 49.
 Suhr, Bernt, Sgpr. 159.
 Sulzer, Johan Georg, Prof. 230.
 Sundt, Agatha 105.
 de Susannet, Jacques 61. — de la
 Forest, Fréd. Marquis 61.
 Svale, Margr. 135.
 Svane, Jens Thom.sen, Sgpr. 158.
 Svendsen, Christen, Sgpr. 153.
 de Sylva, Dorothea (Mamennu) 106.
 Sylve, Falk Christensen, Sgpr. 146
 148 164.
 Sønningsen, C., Kapt. 106.
 Sørensen, Hans, Sgpr. 147. — Peder
 148. — Søren, Snedker 194.
 Søverborg 256.
 Tage, Jac., Sgpr. 162.
 Tanche, Hans Laur.sen, Sgpr. 153 f.
 de Tavnnes, se Paradis.
 Tegder, Henr., Apot. 157.
 Testmann, I. C., Kammerr. 115. —
 Sophie Cathr. 115.
 Thalwitzer, Sl. 268.
 Thestrup, Fredr., Sgpr. 171.
 Thibault, Suzanne 60.
 Thiessen, Peter Nic. 221.
 Thomassen, Søren, Sgpr. 146.
 Thomsen, Oluf, Sgpr. 161.
 Thorning, Peder And.sen, Sgpr. 155.
 Thorvaldsen, Bertel 88.
 Thott, Axel Keldsen 40. — Anne 22
 24. — Anne Helvig 23. — Holger,
 Etr. 168. — Knud 14.
 Thousig, Fam. 264.
 Thrige, jfr. Trige, — Fam. 268.
 Tideman, Hans Chr. 164.
 Tietgen, C. F. 266.
 Tisdorph, Mich. Henr.sen, Sgpr. 130.
 — Nic. Henr., Kap. 130.
 Tonsberg, Wilh., Stiftamtmd. 161.
 Top, Caspar, Faktor 106.
 Topp, Grosserer 259.
 Tordenskjold, Sl. 264. — Johan Henr.
 Wessel 111.
 Torup, Gunde Nielsen, Sgpr. 171.
 Trampe, Adam Fr., Gen.lt. 144 146
 148.
 Trane 256. — Birgithe Margr. 257. —
 Helvig Pedersdtr. 78.
 Trant, Fredr. Carl, Kfr. 239.
 Treven, Hans Mor.sen, Degn 154.
 Trige, jfr. Trige — Laur., Sgpr. 145.
 Troelsen, se Volsgaard.
 Trolle, Fam. 36. — Anne 21 38 41
 43. — Arvid 30. — Børge, Just.r.
 161. — Charlotte Am. 227. —
 Corfitz 20. — Frederik Chr., Kapt.
 227. — Niels 29.
 Truch, Anna 265.
 Trudaine, Charles 60. — Daniel-
 Charl. 60.
 Truelsen, Anna Marie 256.

- v. Trümbach, Carl Ludv. Fr., Komm.
140. — Fredr. Adam, Gen.maj.
140. — Maria Magd. 139. — Phil.
Rud., Amtm. 139.
- Tvede, Sl. 266.
- Ulfeldt, Bjørn Chrfsen 7. — Cor-
fits, Rigshovmester 10. — Ebbe
11. — Hedevig 11. — Knud til
Svendstrup 9. — Knud Chrfsen
7 9 51.
- Ulfstand, Holger Henr.sen 18. —
Margr. 28. — Lisbet 17. — Tale,
Slægtsbogsforf. 8 26 29.
- Ulrich, Joh. 127.
- Ulsøe, Chr., Vintapper 190. — David
190.
- Unger, Georg Friedr. 209. — Giord
Chrf. 156. — Lorenz Georg 209.
- Urne, Knud, Etr. 155. — Palle 8.
- Ursin, Else Laursdtr. 165. — Jørgen,
Mag. 142.
- Utke, Sophie Magd. 267.
- Waage, Georg Holger, Dr. theol. 254.
— John Chr., Super-Cargo 111.
- Valkendorf, Chr. Eriksen 54. — Hen-
ning Hennings. 6. — Peder, Rid-
der 50.
- Wallick, Juliana Maria 104 f. 106. —
Nathan, Chir. 104 f.
- Walther, Karen 79. — Laur., Taxa-
deur 79.
- Wandal, Dor. Cath. 167.
- Warberg, Ole, Prof. 99 101.
- v. Warnstedt, Fredr. Carl., Ghkr.
233. — Fritz, Overlandeveysinsp.
88 96.
- Wasmer, Sl. 202.
- Wasserschlebe 241.
- Vasspyd, Fam. 9.
- Vaupell, Chr. 68 73.
- Weatherall, M. T., Kapt. 110.
- Wedel, Hannibal, Greve 169. — Wilh.
Frid., Greve 157.
- Wederkinch, Sl. 266.
- Wegener, I. F. C., Skovrider 71.
- Weinke 256.
- Welhaven, I. S., Digter 194.
- Wellejus, Chr. Laursen, Mag. 150
161.
- Wendelboe, Fredr. Ferd. 23 35.
- Venstermand, Fam. 9.
- Werkmeister, Agnete 157. — Herm.,
Bgmstr. 148. — Karen 148.
- Wesenberg-Lund, C. 68.
- Wessel, Sl. 264.
- Wessely, Hartvig, Forf. 230 f. —
Moses, Forf. 230.
- West, Niels Madsen, Kapt. 152.
- Vesteni, Fam. 47.
- Westergaard, N. L. 253.
- Westermann, General 250.
- Veuillemin, Georg Fred., Sprogl. 137.
- Wexelsen, Bened. Mart. 190. — Hans
Leg., Etr. 190.
- Wibroe, Margr. Chr.dtr. 155.
- v. Wickede B., Kapt. 106 f. 113. —
Maria Lav. 113.
- Widalin, Arngrim, Mag. 142.
- v. Viereck, Elis. Helena 146² 151.
- Wildsundt, And. Nielsen 123.
- Wilhjelm, Fam. 264.
- Villars 249.
- Williams, Henry Allan 110, 111². —
Susannah Lydia 110.
- Willumsen, Math., Sgpr. 171.
- Villumsen, Mogens, Asses. 159.
- Wilsbech, Fredr., Kap. 167.
- v. Wimpffen, F., Overførster 75.
- Winckelmann, Joh. Joach., Kunst-
hist. 237.
- Wind, Friderich, Etr. 157. — Jens,
Sgpr. 122.
- Vind, Margr. 28.
- Winding, Rasmus 127.
- Windt, Nic., Kanc.r. 145.
- Winge, H. P., Overførster 74.
- Winicke, Rdmd. 156.
- Winsløv, Peder, Sgpr. 149.
- Winther, Sophia 151.
- Visby, Carl Holger, Præst 255.
- v. d. Wisch, Sl. 266.
- With, Fam. 266. — Alb. Fogesen,
Mag. 142. — Peter 127.
- Witt, Peder Olufsen, Sgpr. 150.
- Witte, Sl. 202.
- Wivebro, Peder, Sgpr. 145 147.
- v. Voght, Caspar, Rigsfriherre 235.
- Voigt, Løjtn. 227.
- Wolf, Jens Chr. 106.
- Wolkenhaar, Christina Maria Magd.
206.
- Volsgaard, Sl. 268.
- Wolstorff, Oluf Thomsen, Sgpr. 160.
- Wolterich, Sl. 202.
- Worm, Christen, Sgpr. 162. — Johan,
Gen.prok. 168. — Matthias, Just.r.
163. — Ole, Prof. 170. — Wilh.,
Prof. 143 f.

<p>Wormskjold, Morten, Opdagelsesrejs.
100 f. — Peder, Dep. 97—101.</p> <p>Voss, Provst 221. — Beata 202, 204,
234. — Christopher, Sgpr. 202. —</p> <p>Wulff, Jens 268. — L., Dept.chef 77.</p> <p>Yoldi, Josefa (Pepita), Ctsse 92, 96.</p> <p>af Ysenburg-Büdingen, Gustav Fre-
derik, Gen.maj. 139. — Ludvig
Casimir, Gen.maj. 139.</p> <p>Zachariae, Sl. 266.</p> | <p>Zagel, Luc. Friedr. 206, 210 f., 212,
217, 221, 224, 227, 238. — Ulrike
206, 211 f., 216 f., 221, 227.</p> <p>Zeuthen, Chr. Fr., Lehnbaron 93, 96.
— Sophie Hedevig, 93, 96.</p> <p>Zimmermann, Claus Mich.sen, Sgpr.
170.</p> <p>Zingg, Adrian, Tegner 236.</p> <p>Øgler, Bernt Bendixsen, Sgpr. 145.</p> <p>Ølgod, Anne Håndtr. 152.</p> |
|---|---|
-

PERSONALHISTORISK TIDSSKRIFT

52DE AARGANG
(NIENDE RÆKKE 4. BIND)
1931

UDGIVET AF
SAMFUNDET FOR DANSK GENEALOGI
OG PERSONALHISTORIE

I KOMMISSION HOS J. H. SCHULTZ ^{A/S}
KJØBENHAVN 1932

Redigeret af Samfundets Skriftudvalg
ved
H. HJORTH-NIELSEN

TRYKT I UNIVERSITETSBOGTRYKKERIET (J. H. SCHULTZ A/S)

INDHOLD

	Side
Lisbet-Bryske-Tekster. Af Arkivar i Rigsarkivet, Dr. phil. <i>William Christensen</i>	1
Bidrag til den ældste københavnske fransk-reformerte Menigheds Genealogi og Personalhistorie. Af kgl. Ordenshistoriograf, Dr. phil <i>Louis Bobé</i>	57
P. E. Müllers Løbebane. Nogle Oplysninger og Rettelser. Ved Professor <i>A. Oppermann</i>	68
Smaa Meddelelser	78
Spørgsmaal og Svar	79
Breve fra Kong Christian den Ottende til Amtmand, Lensgreve Sigismund Ludvig Schulin. Meddelt af kgl. Ordenshistoriograf, Dr. phil. <i>Louis Bobé</i>	81
Fra Rensborg 1808. Ved stud. mag. <i>Jørgen Halling</i>	97
Periodiske Annotationer paa Serampore i Bengalen. Ved Kontorchef <i>L. Bie</i>	102
Et Brev fra Koleraaaret 1853. Ved stud. mag. <i>Niels A Christiansen</i> ...	115
De ældste Led af Slægten Grove. Af Direktør <i>Th. Hauch-Fausbøll</i>	119
Optegnelser om Ellen Baltzersdatter Heisch, Nicolai Edingers. Ved Genealog <i>Albert Fabritius</i>	128
Berigtigelse af „En Familie Rosenberg“. Af Postmester <i>C. Klitgaard</i> ..	131
Om Eiler Brockenhuus' kalenderoptegnelser og deres kildeværdi. Af Adjunkt, cand. mag. <i>Hans H. Fussing</i>	133
Berøringer mellem Frankfurt am Main og København i Forbindelse med Goethes Dichtung und Wahrheit. Af kgl. Ordenshistoriograf, Dr. phil. <i>Louis Bobé</i>	136
Uddrag af Biskop Jens Bircherods Dagbøger 1658—1708. (Sluttet). Ved Arkivar og Bibliotekar i Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet <i>H. Hjorth-Nielsen</i>	142
N. F. S. Grundtvigs Brev til de danske Studenter 1819. Meddelt af Arkivar i Rigsarkivet, Dr. theol. <i>Bjørn Kornerup</i>	173
Anmeldelser	186
Smaa Meddelelser	192
Spørgsmaal og Svar	196
Samfundets Regnskab for Aaret 1930	200
August Hennings' Ungdomsaar. Et efterladt Manuskript af Overretssagfører <i>Paul Hennings</i>	201
En „avocat de la cour du Roy de Dannemarck“ i Dantonprocessen. Af Forlagsboghandler <i>Henrik Koppel</i>	242
Nogle Oplysninger om Søren Kierkegaard 1834—38. Af Kontrolør <i>Sejer Kühle</i>	253
Fortegnelse over den danske Stamtavle-Litteratur i Aarene 1929 og 1930..	264
Samfundets Anliggender	270
Fortegnelse over Medlemmerne af Samfundet for dansk Genealogi og Personalhistorie. (1. December 1931)	271
Register. Af Arkivar og Bibliotekar i Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet <i>H. Hjorth-Nielsen</i>	277

Medlemmer af Samfundet kan ved direkte Henvendelse til *Kraks Legats Kontor*, Nytorv 17, Kjøbenhavn K. erholde *Kraks Blaa Bog* for 11 Kr. (halv Bogladepris).

Samfundet ser sig ikke i Stand til at tilstille Bidragydere Særtryk. Hvis saadanne ønskes, maa Aftale træffes direkte med J. H. Schultz A/S Universitetsbogtrykkeri, Niels Juels-gade 12, Kjøbenhavn K., inden 14 Dage efter Hæftets Mod-tagelse.

Medlemmer af Samfundet kan erhverve:

DR. K. CARØE:

DEN DANSKE LÆGESTAND I—V.

I. Doktorer og Licentiatler 1479—1788.

II. Kirurger. 1738—1785.

III. Den danske Lægestand 1786—1838.

IV. Den danske Lægestand.

Supplementsbind til 7. Udg. (Læger, der har taget Eksamen efter 30. Januar 1838 og er døde inden 1. Januar 1901.)

V. Supplementsbind til I—IV.

for 8 Kr. Bind I—IV enkeltvis à 1 Kr. 50 Øre. Bind V 2 Kr.

Prisen for Ikke-Medlemmer er 12 Kr. Enkelte Bind 3 Kr.

HENRY BRUUN:

DANMARKS AMTSFORVALTERE 1660—1848

for 3 Kr. Prisen for Ikke-Medlemmer er 5 Kr.

FRITZ JÜRGENSEN WEST:

DE KONGELIGE AMTMÆND I HERTUGDØMMET

SLESVIG 1660—1864

for 1 Kr. 50 Øre. Prisen for Ikke-Medlemmer er 3 Kr.

samt

INDHOLDSFORTEGNELSE

TIL PERSONALHISTORISK TIDSSKRIFTS

FØRSTE 50 BIND

I. Række 1.—9. Række II 1880—1929

for 2 Kr. Prisen for Ikke-Medlemmer er 3 Kr.

Henvendelse sker til A/S J. H. Schultz Forlagsboghandel, Havne-gade 15, Kjøbenhavn K.

Kaptajn HECTOR BOECK:

**Personalfortegnelse over Officerer m. fl.
ved Jydske Regiment til Fods, Fyenske Infanteriregiment
og 12. Bataillon 1679—1929.**

Med biogr. Notitser, over 1500 Personer.

Kr. 5.—

12. Bataillons Historie 1679—1929.

Med over 200 Illustrationer og mange Biografier.

Kr. 15.—

GYLDENDAL

*Faas i Bogladerne samt ved Betaling i maanedlige Afdrag gennem Forf.,
L. E. Ohlsensgade 14, Kbhvn. Ø., Tlf. Øbro 2637 u.*

I Kommission hos WILH. TRYDE er udkommen:

TH. THAULOW:

EN DANSK-NORSK SLÆGT FALCK

Pris Kr. 6.—
